

Bruksela, dnia 23.2.2022 r.
COM(2022) 71 final

2022/0051 (COD)

Wniosek

DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

**w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju
oraz zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937**

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

{SEC(2022) 95 final} - {SWD(2022) 38 final} - {SWD(2022) 39 final} -
{SWD(2022) 42 final} - {SWD(2022) 43 final}

UZASADNIENIE

1. KONTEKST WNIOSKU

Przyczyny i cele wniosku

Zachowanie przedsiębiorstw ze wszystkich sektorów gospodarki ma kluczowe znaczenie dla pomyślnego przejścia przez Unię na neutralną dla klimatu i zieloną gospodarkę¹ zgodnie z Europejskim Zielonym Ładem² oraz dla osiągnięcia wyznaczonych przez ONZ celów zrównoważonego rozwoju, w tym celów w zakresie praw człowieka i środowiska. Wiąże się to z koniecznością wdrożenia przez przedsiębiorstwa kompleksowych procedur ograniczania ryzyka związanego z niekorzystnymi skutkami dla praw człowieka i dla środowiska w ich łańcuchach wartości, włączenia aspektów związanych ze zrównoważonym rozwojem do ich systemów ładu korporacyjnego i zarządzania oraz osadzenia decyzji biznesowych w ramach uwzględniających kwestie związane z prawami człowieka, klimatem i wpływem na środowisko, jak również z odpornością przedsiębiorstwa w dłuższej perspektywie.

Przedsiębiorstwa unijne prowadzą działalność w złożonym otoczeniu i polegają na globalnych łańcuchach wartości – dotyczy to w szczególności większych z nich. Biorąc pod uwagę znaczną liczbę ich dostawców w Unii i w państwach trzecich oraz ogólną złożoność łańcuchów wartości, przedsiębiorstwa unijne – uwzględniając duże przedsiębiorstwa – mogą doświadczać trudności w identyfikowaniu i ograniczaniu ryzyka związanego z poszanowaniem praw człowieka lub wpływem na środowisko w swoich łańcuchach wartości. Identyfikowanie tego rodzaju niekorzystnych skutków w łańcuchach wartości stanie się łatwiejsze, jeżeli większa liczba przedsiębiorstw będzie dokładać należytej staranności, co przełoży się na udostępnianie większej ilości danych na temat niekorzystnego wpływu na prawa człowieka i środowisko.

Fakt, że gospodarka UE jest powiązana z milionami pracowników na całym świecie za pośrednictwem globalnych łańcuchów wartości, wiąże się z odpowiedzialnością za eliminowanie niekorzystnych skutków, jakie łańcuchy te wywierają na prawa wspomnianych pracowników. Wyrażne żądanie obywateli Unii, wyrażone w szczególności w ramach Konferencji w sprawie przyszłości Europy, dotyczące wkładu gospodarki UE w eliminowanie tych i innych niekorzystnych skutków znajduje odzwierciedlenie w istniejącym lub planowanym ustawodawstwie krajowym dotyczącym należytej staranności w zakresie praw człowieka i ochrony środowiska³, w debatach toczących się na szczeblu krajowym oraz w wezwaniu do działania wystosowanym przez Parlament Europejski i Radę. Obydwie te

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1119 z dnia 30 czerwca 2021 r. w sprawie ustanowienia ram na potrzeby osiągnięcia neutralności klimatycznej i zmiany rozporządzeń (WE) nr 401/2009 i (UE) 2018/1999 (Europejskie prawo o klimacie), w którym wyznaczono również wiążący cel zakładający ograniczenie emisji netto gazów cieplarnianych o co najmniej 55 % w porównaniu z poziomami z 1990 r. do 2030 r.

² Komunikat Komisji „Europejski Zielony Ład”, COM(2019) 640 final.

³ Jak dotąd przepisy horyzontalne w zakresie należytej staranności wprowadzono we Francji (*Loi relative au devoir de vigilance*, 2017 r.) i w Niemczech (*Sorgfaltspflichtengesetz*, 2021 r.) – inne państwa członkowskie (Belgia, Niderlandy, Luksemburg i Szwecja) planują zrobić to w niedalekiej przyszłości, przy czym Niderlandy przyjęły bardziej szczegółową ustawę o pracy dzieci (*Wet zorgplicht kinderarbeid*, 2019 r.).

instytucje wezwały Komisję do zaproponowania przepisów na szczeblu Unii nakładających międzysektorowe obowiązki w zakresie należytej staranności przedsiębiorstw⁴. We wspólnej deklaracji dotyczącej priorytetów legislacyjnych UE na 2022 r.⁵ Parlament Europejski, Rada Unii Europejskiej i Komisja Europejska zobowiązały się do stworzenia gospodarki służącej ludziom, a także do udoskonalenia ram regulacyjnych dotyczących zrównoważonego ładu korporacyjnego.

Korzystając z przyjętych na szczeblu międzynarodowym dobrowolnych norm w zakresie odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej⁶, coraz większa liczba przedsiębiorstw unijnych podejmuje działania służące zapewnieniu należytej staranności w odniesieniu do łańcuchów wartości, aby zidentyfikować ryzyko w swoim łańcuchu wartości oraz zwiększać odporność na niespodziewane zmiany w łańcuchach wartości; niektóre przedsiębiorstwa napotykają jednak również trudności przy próbie wprowadzenia rozwiązań w zakresie należytej staranności w swoich łańcuchach wartości. Takie trudności mogą obejmować na przykład brak jasności prawa, jeżeli chodzi o obowiązki w zakresie należytej staranności przedsiębiorstw, złożoność łańcuchów wartości, presję rynkową, niedobór informacji i koszty. W rezultacie korzyści wynikające z należytej staranności nie są szeroko rozpowszechnione wśród europejskich przedsiębiorstw ani w poszczególnych sektorach gospodarki.

Głównie duże przedsiębiorstwa w coraz większym stopniu wdrażają procedury należytej staranności, ponieważ mogą one zapewnić im przewagę konkurencyjną⁷. Działania w tym zakresie stanowią również odpowiedź na rosnącą presję rynkową skłaniającą przedsiębiorstwa do podejmowania zrównoważonych działań, co pozwala im uniknąć niepożądanego ryzyka utraty renomy w oczach konsumentów i inwestorów, którzy dysponują coraz lepszą znajomością problematyki powiązanej ze zrównoważonym charakterem. Wspomniane procedury bazują jednak na dobrowolnych normach i nie zapewniają pewności prawa przedsiębiorstwom ani ofiarom w przypadku wystąpienia rzeczywistej szkody.

Wydaje się, że dobrowolne działania nie doprowadziły do szeroko zakrojonej poprawy sytuacji w poszczególnych sektorach; w rezultacie zarówno na terytorium Unii, jak i poza jej granicami można zaobserwować negatywne efekty zewnętrzne związane z produkcją

⁴ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 10 marca 2021 r. zawierająca zalecenia dla Komisji dotyczące należytej staranności i odpowiedzialności przedsiębiorstw (2020/2129(INL)); konkluzje Rady z dnia 1 grudnia 2020 r. w sprawie praw człowieka i godnej pracy w globalnych łańcuchach dostaw (13512/20).

⁵ Wspólna deklaracja Parlamentu Europejskiego, Rady Unii Europejskiej i Komisji Europejskiej – Priorytety legislacyjne UE na 2022 r. (Dz.U. C 514I z 21.12.2021, s. 1).

⁶ Organizacja Narodów Zjednoczonych, „Wytyczne dotyczące biznesu i praw człowieka: Wdrażanie dokumentu ramowego ONZ »Chronić, szanować i naprawiać«” (2011 r.), dokument dostępny pod adresem https://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf.

Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych (aktualizacja z 2011 r.), dokument dostępny pod adresem: <https://www.oecd.org/investment/mne/38111315.pdf>, w których zawarto zbiór zaleceń dotyczących odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej, a także specjalne wytyczne OECD dotyczące należytej staranności w obszarze odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej (2018 r.) oraz wytyczne sektorowe OECD dostępne pod adresem: <https://mneguidelines.oecd.org/mneguidelines/>.

⁷ Zob. ocena skutków towarzysząca niniejszemu wnioskowi, s. 15 i 23.

i konsumpcją unijną. Niektóre przedsiębiorstwa unijne były powiązane z niekorzystnymi skutkami dla praw człowieka i dla środowiska, m.in. w ramach swoich łańcuchów wartości⁸. Wspomniane niekorzystne skutki obejmują w szczególności kwestie związane z prawami człowieka, takie jak praca przymusowa, praca dzieci, nieodpowiednia ochrona bezpieczeństwa i zdrowia w miejscu pracy i wyzysk pracowników, oraz kwestie związane z wpływem na środowisko, np. emisje gazów cieplarnianych i zanieczyszczanie środowiska lub utrata różnorodności biologicznej i degradacja ekosystemów.

Ramy prawne dotyczące należytej staranności przedsiębiorstw ustanawiane w państwach członkowskich w ostatnich latach⁹ odzwierciedlają coraz większą gotowość do wspierania przedsiębiorstw w podejmowanych przez nie wysiłkach na rzecz dochowywania należytej staranności w odniesieniu do ich łańcuchów wartości i sprzyjają prowadzeniu działalności gospodarczej w sposób zapewniający poszanowanie praw człowieka, praw dzieci i przepisów w zakresie ochrony środowiska. Z drugiej strony tego rodzaju ramy przyczyniają się również do rozdrobnienia i wiążą się z ryzykiem osłabienia pewności prawa oraz zaburzenia równych warunków działania przedsiębiorstw na jednolitym rynku.

Przyjęcie przepisów regulujących kwestie związane z należyłą starannością przedsiębiorstw na szczeblu Unii przyczyniłoby się do poprawy przestrzegania praw człowieka i przepisów w zakresie ochrony środowiska, zapewniłoby przedsiębiorstwom na terytorium UE równe warunki działania i pozwoliłoby uniknąć rozdrobnienia wynikającego z podejmowania przez państwa członkowskie działań na własną rękę. Przepisy te miałyby również zastosowanie do przedsiębiorstw z państw trzecich prowadzących działalność na rynku Unii w oparciu o kryterium zbliżonego przychodu.

W tym kontekście na mocy niniejszej dyrektywy planuje się ustanowić ramy horyzontalne sprzyjające wnoszeniu przez przedsiębiorstwa prowadzące działalność na jednolitym rynku wkładu w dążenie do zapewnienia poszanowania praw człowieka i przepisów w zakresie ochrony środowiska w podejmowanych przez nie działaniach i za pośrednictwem ich łańcuchów wartości poprzez identyfikowanie niekorzystnych skutków dla praw człowieka

⁸ Badanie dotyczące należytej staranności, Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Sprawiedliwości i Konsumentów, Smit, L., Bright, C. i in., Study on due diligence requirements through the supply chain: final report [„Badanie dotyczące wymogów w zakresie należytej staranności w całym łańcuchu dostaw: sprawozdanie końcowe”], Urząd Publikacji, 2020 r., <https://data.europa.eu/doi/10.2838/39830>, s. 221; w badaniu tym wskazano, że procedury oceny ryzyka korporacyjnego w dalszym ciągu koncentrują się na istotności ryzyka dla przedsiębiorstwa, niezależnie od treści wytycznych publikowanych na szczeblu międzynarodowym (wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka, wytyczne OECD), w których podkreśla się, że wszelkie potencjalne czynniki ryzyka analizowane w ramach działań w zakresie należytej staranności muszą wykraczać poza ryzyko dla przedsiębiorstwa i muszą obejmować osoby, na które ryzyko to wywiera wpływ (posiadaczy praw). Negatywne skutki działalności przedsiębiorstw stanowiące konsekwencję globalizacji i niedochowywania należytej staranności, począwszy od katastrof ekologicznych (zob. <https://www.business-humanrights.org/en/blog/brumadinho-dam-collapse-lessons-in-corporate-due-diligence-and-remedy-for-harm-done/>), przez masowy wykup i dzierżawę ziemi (zob. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/578007/EXPO_STU\(2016\)578007_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/578007/EXPO_STU(2016)578007_EN.pdf)), a skończywszy na poważnych naruszeniach prawa pracy i praw człowieka (zob. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2014/538222/EPRS_BRI\(2014\)538222_REV1_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2014/538222/EPRS_BRI(2014)538222_REV1_EN.pdf)), są dobrze udokumentowane.

⁹ Zob. przypis 3.

i dla środowiska, zapobieganie takim skutkom, ograniczanie ich i ponoszenie w tym kontekście odpowiedzialności, a także poprzez dbanie o wdrażanie odpowiednich systemów nadzoru i zarządzania oraz wprowadzanie odpowiednich środków w tym celu.

W szczególności dyrektywa:

- 1) przyczyni się do udoskonalenia praktyk w zakresie ładu korporacyjnego, zapewniając możliwość lepszego integrowania procesów zarządzania ryzykiem związanym z prawami człowieka, ryzykiem dla środowiska oraz wpływem na prawa człowieka i na środowisko, a także procesów łagodzenia tego ryzyka i tego wpływu, uwzględniając ryzyko i wpływ wynikające z łańcuchów wartości, ze strategiami przedsiębiorstw;
- 2) pozwoli uniknąć rozdrobnienia wymogów w zakresie należytej staranności na jednolitym rynku i doprowadzi do zapewnienia pewności prawa dla przedsiębiorstw i zainteresowanych stron, jeżeli chodzi o oczekiwane od nich zachowania i zakres spoczywającej na nich odpowiedzialności;
- 3) zwiększy rozliczalność przedsiębiorstw za niekorzystne skutki prowadzonej przez nie działalności i zagwarantuje spójność w kwestii zobowiązań spoczywających na przedsiębiorstwach w ramach już istniejących i planowanych inicjatyw UE w zakresie odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej;
- 4) poprawi dostęp do środków ochrony prawnej dla osób dotkniętych niekorzystnymi skutkami filozofii zarządzania przedsiębiorstwem dla praw człowieka i dla środowiska;
- 5) będzie uzupełniała – jako instrument horyzontalny koncentrujący się na procesach biznesowych, który ma również zastosowanie do łańcucha wartości – inne już obowiązujące lub proponowane środki, których bezpośrednim celem jest przewyższenie pewnych określonych wyzwań dla zrównoważonego rozwoju lub które stosuje się w niektórych konkretnych sektorach, w przeważającej mierze na terytorium Unii.

Spójność z przepisami obowiązującymi w tej dziedzinie polityki

Na szczeblu UE zrównoważony ład korporacyjny wspierano głównie pośrednio poprzez nałożenie przewidzianych w [dyrektywie w sprawie informacji niefinansowych](#)¹⁰ wymogów dotyczących sprawozdawczości na około 12 000 przedsiębiorstw¹¹, zobowiązując je do

¹⁰ Dyrektywa 2014/95/UE zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy (Dz.U. L 330 z 15.11.2014, s. 1). Dyrektywa w sprawie informacji niefinansowych wprowadziła zatem zmiany w dyrektywie o rachunkowości, tj. w dyrektywie 2013/34/UE w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniającej dyrektywę 2006/43/WE oraz uchylającej dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG (Dz.U. L 182 z 29.6.2013).

¹¹ Duże jednostki interesu publicznego zatrudniające ponad 500 pracowników (których suma bilansowa lub przychody netto ze sprzedaży przekraczają wyznaczony w dyrektywie o rachunkowości próg dla dużych przedsiębiorstw), w tym spółki giełdowe, banki i zakłady ubezpieczeń. Zob. badanie dotyczące

przekazywania informacji na temat ryzyka, wpływu, środków (uwzględniając należyta staranność) i polityki w dziedzinie środowiska, kwestii społecznych i praw człowieka¹². Choć dyrektywa w sprawie informacji niefinansowych wywarła pewien pozytywny wpływ przejawiający się poprawą sytuacji w obszarze odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej, nie doprowadziła do sytuacji, w której większość przedsiębiorstw zaczęłaby w dostatecznym stopniu uwzględniać niekorzystne skutki prowadzonej przez siebie działalności w swoich łańcuchach wartości¹³.

W opublikowanym niedawno przez Komisję [wniosku dotyczącym dyrektywy w sprawie sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju \(CSRD\) zmieniającej dyrektywę w sprawie informacji niefinansowych](#)¹⁴ przewidziano rozszerzenie obowiązków w zakresie sprawozdawczości na wszystkie duże przedsiębiorstwa oraz na wszystkie spółki giełdowe¹⁵, ustanowienie wymogu przeprowadzania badania (atestacji) zgłaszanych informacji oraz wzmocnienie działań na rzecz standaryzacji przekazywanych informacji poprzez upoważnienie Komisji do przyjmowania standardów dotyczących sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju¹⁶. Niniejsza dyrektywa będzie uzupełniała aktualnie obowiązującą dyrektywę w sprawie informacji niefinansowych i proponowane zmiany do tej dyrektywy (wniosek dotyczący CSRD) poprzez nałożenie na niektóre przedsiębiorstwa istotnego obowiązku polegającego na dokładaniu należytej staranności w celu identyfikowania szkód zewnętrznych wynikających z niekorzystnych skutków dla praw człowieka i dla środowiska wywieranych przez działalność samego przedsiębiorstwa, jego jednostek zależnych oraz podmiotów działających w ramach jego

dyrektywy w sprawie informacji niefinansowych przeprowadzone przez Centrum Studiów nad Polityką Europejską w listopadzie 2020 r. na zlecenie Komisji Europejskiej na potrzeby przeglądu dyrektywy w sprawie informacji niefinansowych, dostępne pod adresem: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1ef8fe0e-98e1-11eb-b85c-01aa75ed71a1/language-en>.

¹² Zob. również niektóre przepisy SRD II, tj. dyrektywy (UE) 2017/828 zmieniającej dyrektywę 2007/36/WE w zakresie zachęcania akcjonariuszy do długoterminowego zaangażowania (Dz.U. L 132 z 20.5.2017, s. 1).

¹³ W ocenie skutków towarzyszącej wnioskowi Komisji dotyczącemu dyrektywy w sprawie sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (SWD(2021) 150 final) i w badaniu Centrum Studiów nad Polityką Europejską dotyczącym dyrektywy w sprawie informacji niefinansowych (sekcja 2) stwierdzono, że przyjęcie dyrektywy w sprawie informacji niefinansowych wywarło ograniczony wpływ na politykę przedsiębiorstw, co było zgodne z odczuciami głównych zainteresowanych stron, które nie były w stanie wskazać wyraźnego schematu zmiany w filozofii zarządzania przedsiębiorstwem wskutek przyjęcia wspomnianych przepisów w zakresie sprawozdawczości.

¹⁴ Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę 2013/34/UE, dyrektywę 2004/109/WE, dyrektywę 2006/43/WE oraz rozporządzenie (UE) nr 537/2014 w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (COM(2021) 189 final).

¹⁵ Obowiązek sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju miałby zastosowanie do wszystkich dużych przedsiębiorstw zgodnie z definicją ustanowioną w dyrektywie o rachunkowości (która zostałaby zmieniona CSRD) oraz – począwszy od 2026 r. – do przedsiębiorstw (uwzględniając przedsiębiorstwa spoza UE, ale z wyłączeniem wszystkich mikroprzedsiębiorstw) notowanych na rynkach regulowanych Unii.

¹⁶ Proces opracowywania projektu standardów dotyczących sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju rozpoczął się równolegle z procesem legislacyjnym w ramach projektowej grupy zadaniowej powołanej przez Europejską Grupę Doradczą ds. Sprawozdawczości Finansowej (EFRAG) na wniosek Komisji.

łańcucha wartości, zapobiegania tym szkodom, ich łagodzenia oraz ponoszenia w tym kontekście odpowiedzialności. Elementem wniosku dotyczącego CSRD, który ma szczególne znaczenie w tym kontekście, jest fakt, że we wniosku tym przewidziano uprawnienie do ujawniania planów przedsiębiorstwa, aby zapewnić, że jego model biznesowy i strategia są spójne z założeniami procesu przechodzenia na gospodarkę zrównoważoną oraz z celem polegającym na ograniczeniu globalnego ocieplenia do 1,5 °C zgodnie z postanowieniami porozumienia paryskiego. Te dwie inicjatywy są ze sobą ściśle powiązane i doprowadzą do osiągnięcia synergii. Po pierwsze, odpowiednie gromadzenie danych na potrzeby wymogów w zakresie sprawozdawczości ustanowionych we wniosku dotyczącym CSRD wiąże się z koniecznością przyjęcia procedur, które będą ściśle powiązane z identyfikowaniem niekorzystnych skutków w celu wywiązania się z obowiązku dochowania należytej staranności przewidzianego w niniejszej dyrektywie. Po drugie, w odniesieniu do przedsiębiorstw, które są również objęte zakresem CSRD, przepisy CSRD będą obejmowały ostatni etap działań podejmowanych w celu wywiązania się z obowiązku dochowania należytej staranności, czyli etap sprawozdawczości. Po trzecie, w niniejszej dyrektywie na przedsiębiorstwa planuje się nałożyć obowiązki w zakresie przyjęcia planu służącego zagwarantowaniu spójności ich modelu biznesowego i strategii z założeniami procesu przechodzenia na gospodarkę zrównoważoną oraz z celem polegającym na ograniczeniu globalnego ocieplenia do 1,5 °C zgodnie z postanowieniami porozumienia paryskiego; z kolei w CSRD na przedsiębiorstwa nałożono obowiązek sprawozdawczości w zakresie podejmowanych przez nie działań przyczyniających się do osiągnięcia tego celu. Tym samym niniejsza dyrektywa sprawi, że sprawozdawczość przedsiębiorstw będzie bardziej kompletna i skuteczniejsza. W związku z powyższym komplementarność doprowadzi do poprawy efektywności obydwu wspomnianych środków i będzie stanowiła czynnik sprzyjający zmianie filozofii zarządzania przedsiębiorstwem w przypadku przedsiębiorstw podlegających wymogom przewidzianym w tych środkach.

Niniejsza dyrektywa będzie również wspierała wdrażanie [rozporządzenia w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych](#)¹⁷, które niedawno weszło w życie i które ma zastosowanie do uczestników rynku finansowego (takich jak zarządzający funduszami inwestycyjnymi i zarządzający portfelami, zakłady ubezpieczeń sprzedające ubezpieczeniowe produkty inwestycyjne oraz przedsiębiorstwa oferujące różnego rodzaju produkty emerytalne) i doradców finansowych. Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych wspomniane przedsiębiorstwa są zobowiązane do opublikowania m.in. oświadczenia w sprawie stosowanych przez nie polityk w zakresie należytej staranności w odniesieniu do najważniejszych niekorzystnych skutków, jakie ich decyzje inwestycyjne wywierają na czynniki związane ze zrównoważonym rozwojem zgodnie z podejściem „przestrzegaj lub wyjaśnij”. Ponadto w przypadku przedsiębiorstw zatrudniających ponad 500 pracowników publikacja takiego oświadczenia jest obowiązkowa; Komisja jest również uprawniona do przyjmowania regulacyjnych standardów technicznych

¹⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych (Dz.U. L 317 z 9.12.2019, s. 1).

dotyczących wskaźników zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do poszczególnych rodzajów niekorzystnych skutków¹⁸.

Podobnie niniejsza dyrektywa będzie uzupełniała przyjęte niedawno [rozporządzenie w sprawie systematyki](#)¹⁹ stanowiące narzędzie sprzyjające przejrzystości, które ułatwia podejmowanie decyzji inwestycyjnych i zapewnia wsparcie na rzecz przeciwdziałania pseudoekologicznemu marketingowi poprzez ustanowienie klasyfikacji zrównoważonych środowiskowo inwestycji w działalność gospodarczą prowadzoną przy poszanowaniu minimalnych gwarancji socjalnych²⁰. Sprawozdawczość obejmuje również minimalne gwarancje ustanowione w art. 18 rozporządzenia w sprawie systematyki, które odnoszą się do procedur, jakie przedsiębiorstwa powinny stosować, aby zapewnić przestrzeganie Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych oraz Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka, w tym zasad i praw określonych w ośmiu podstawowych konwencjach wskazanych w Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej podstawowych zasad i praw w pracy oraz zasad i praw określonych w Międzynarodowej karcie praw człowieka przy prowadzeniu działalności gospodarczej sklasyfikowanej jako „zrównoważona”. Podobnie jak miało to miejsce w przypadku dyrektywy w sprawie informacji niefinansowych i wniosku dotyczącego CSRD, rozporządzenie w sprawie systematyki nie nakłada na przedsiębiorstwa żadnych istotnych obowiązków poza wymogami w zakresie sprawozdawczości publicznej, a inwestorzy mogą korzystać z tego rodzaju informacji przy podejmowaniu decyzji w sprawie alokacji kapitału na rzecz przedsiębiorstw. Zobowiązując przedsiębiorstwa do identyfikowania niekorzystnych skutków prowadzonej przez nie działalności w odniesieniu do wszystkich realizowanych przez nie operacji i wszystkich ich łańcuchów wartości, niniejsza dyrektywa może przyczynić się do zapewnienia inwestorom dostępu do bardziej szczegółowych informacji. Tym samym uzupełnia ona rozporządzenie w sprawie systematyki, ponieważ umożliwia udzielanie inwestorom dodatkowego wsparcia w kontekście alokowania kapitału na rzecz odpowiedzialnych i zrównoważonych przedsiębiorstw. Ponadto rozporządzenie w sprawie systematyki (które ustanawia wspólny język na potrzeby zrównoważonej działalności gospodarczej prowadzonej w celach inwestycyjnych) może pełnić funkcję narzędzia przewodniego dla przedsiębiorstw pozwalającego im pozyskać zrównoważone finansowanie na rzecz realizacji ich planów i harmonogramów działań naprawczych.

¹⁸ 4 lutego 2021 r. trzy Europejskie Urzędy Nadzoru opublikowały swoje sprawozdanie końcowe (dostępne pod adresem <https://www.esma.europa.eu/press-news/esma-news/three-european-supervisory-authorities-publish-final-report-and-draft-rts>) adresowane do Komisji, które obejmowało również projekty regulacyjnych standardów technicznych dotyczących ujawniania informacji w ramach rozporządzenia w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych.

¹⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088 (Dz.U. L 198 z 22.6.2020, s. 13).

²⁰ Systematyka będzie rozwijana stopniowo. Minimalne gwarancje socjalne mają zastosowanie do wszystkich inwestycji kwalifikujących się do systematyki.

Niniejsza dyrektywa będzie uzupełniała [dyrektywę 2011/36/UE w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar](#)²¹, która ustanawia kompleksowe ramy prawne zapewniające możliwość skutecznego zwalczania wszelkich form wyzysku ze strony osób fizycznych i prawnych w Unii, w szczególności w formie pracy przymusowej, wykorzystywania seksualnego, a także żebractwa, niewolnictwa lub praktyk podobnych do niewolnictwa, zniewolenia, wyzyskiwania do działalności przestępczej lub nielegalnego pobierania narządów. W dyrektywie w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi przewidziano również odpowiedzialność osób prawnych za przestępstwa, o których mowa w tej dyrektywie, popełnione na ich korzyść przez osobę pełniącą rolę kierowniczą w danej osobie prawnej lub za umożliwienie popełnienia przestępstwa z uwagi na brak nadzoru lub kontroli. W dyrektywie 2011/36/UE wyszczególniono również kary, jakim można poddać odpowiedzialną osobę prawną.

Ponadto niniejsza dyrektywa będzie uzupełniała [dyrektywę w sprawie kar wobec pracodawców](#)²², w której ustanowiono zakaz zatrudniania obywateli państw trzecich przebywających na terytorium danego państwa nielegalnie, uwzględniając ofiary handlu ludźmi. W dyrektywie w sprawie kar wobec pracodawców przewidziano minimalne normy w odniesieniu do kar i inne środki, które mają być stosowane w państwach członkowskich wobec pracodawców naruszających przepisy tej dyrektywy.

Niniejsza dyrektywa będzie również uzupełniała już istniejące lub planowane sektorowe i powiązane z konkretnymi produktami instrumenty w zakresie należytej staranności stosowane w odniesieniu do łańcucha wartości na szczeblu UE dzięki swojemu międzysektorowemu zakresowi i szerokiej gamie skutków dla zrównoważonego rozwoju, które zostały w niej uwzględnione:

Tak zwane [rozporządzenie w sprawie minerałów z regionów ogarniętych konfliktami](#)²³ ma zastosowanie do czterech konkretnych minerałów i metali. W rozporządzeniu tym na przedsiębiorstwa unijne w łańcuchu dostaw nałożono wymóg zapewnienia, aby przywożone cyna, wolfram, tantal i złoto pochodziły wyłącznie z odpowiedzialnych i wolnych od konfliktu źródeł oraz aby przedsiębiorstwa te wprowadziły bardziej szczegółowe mechanizmy dokonywania analizy należytej staranności np. w formie przeprowadzanego przez niezależną osobę trzecią audytu dotyczącego dochowania należytej staranności w ramach łańcucha dostaw. Przepisy dotyczące należytej staranności zawarte w niniejszej dyrektywie odnoszą się również do niekorzystnych skutków dla środowiska i będą miały zastosowanie do łańcuchów wartości innych minerałów, które nie są objęte przepisami rozporządzenia w sprawie

²¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW (Dz.U. L 101 z 15.4.2011, s. 1).

²² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/52/WE z dnia 18 czerwca 2009 r. przewidująca minimalne normy w odniesieniu do kar i środków stosowanych wobec pracodawców zatrudniających nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich (Dz.U. L 168 z 30. 6.2009).

²³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/821 z dnia 17 maja 2017 r. ustanawiające obowiązki w zakresie należytej staranności w łańcuchach dostaw unijnych importerów cyny, tantalu i wolframu, ich rud oraz złota pochodzących z obszarów dotkniętych konfliktami i obszarów wysokiego ryzyka (Dz.U. L 130 z 19.5.2017, s. 1).

minerałów z regionów ogarniętych konfliktami, ale które wywierają niekorzystny wpływ na prawa człowieka, klimat i środowisko.

W przygotowanym przez Komisję [wniosku dotyczącym rozporządzenia w sprawie łańcuchów dostaw niepowodujących wylesiania](#)²⁴ skoncentrowano się na konkretnych towarach i łańcuchach dostaw produktów. Cel tego rozporządzenia jest bardzo ściśle określony – ograniczenie wpływu konsumpcji i produkcji w UE na procesy wylesiania i degradacji lasów na całym świecie. Ustanowione w nim wymogi będą miały – przynajmniej w niektórych obszarach – bardziej nakazowy charakter w porównaniu z obowiązkami w zakresie należytej staranności przewidzianymi w niniejszej dyrektywie. W rozporządzeniu wprowadzono również zakaz wprowadzania do obrotu niektórych towarów i produktów pochodnych w przypadku braku możliwości potwierdzenia wywiązania się z wymogu „legalności” i „niepowodowania wylesiania” w ramach analizy należytej staranności. Wspomniany zakaz będzie miał zastosowanie do wszystkich podmiotów wprowadzających odnośnie produkty do obrotu na rynku Unii, uwzględniając przedsiębiorstwa unijne i przedsiębiorstwa spoza UE, niezależnie od ich formy prawnej i wielkości. W związku z tym, chociaż cele szczegółowe są różne, ogólne cele obu inicjatyw wzajemnie się uzupełniają. Niniejsza dyrektywa będzie uzupełniała rozporządzenie w sprawie produktów niepowodujących wylesiania poprzez wprowadzenie mechanizmów analizowania należytej staranności w ramach łańcucha wartości w odniesieniu do działań, które nie są objęte zakresem rozporządzenia w sprawie produktów niepowodujących wylesiania, ale które mogą bezpośrednio lub pośrednio prowadzić do wylesiania.

W przygotowanym przez Komisję [wniosku dotyczącym nowego rozporządzenia w sprawie baterii](#)²⁵ wyznaczono konkretne cele zakładające zmniejszenie wpływu na środowisko, klimat i społeczeństwo na wszystkich etapach cyklu życia baterii, wzmocnienie funkcjonowania rynku wewnętrznego oraz zapewnienie równych warunków działania dzięki wspólnemu zestawowi zasad. W nowym rozporządzeniu w sprawie baterii na podmioty gospodarcze wprowadzające do obrotu na rynku Unii baterie przemysłowe lub akumulatory pojazdów elektrycznych (uwzględniając baterie wmontowane do pojazdów) o pojemności przekraczającej 2 kWh nałożono obowiązek opracowania strategii w zakresie należytej staranności w łańcuchu dostaw. W rozporządzeniu skoncentrowano się na tych surowcach, w przypadku których znaczną część ich globalnego wydobycia przeznaczają się na produkcję baterii i które mogą wiązać się z niekorzystnymi skutkami dla społeczeństwa lub klimatu (kobalt, grafit naturalny, lit i nikiel). Zgodnie z przepisami rozporządzenia podmioty gospodarcze są zobowiązane do przedkładania dokumentacji potwierdzającej spełnienie spoczywających na nich wymogów na potrzeby weryfikacji zewnętrznej przeprowadzanej przez jednostki notyfikowane i podlegają kontrolom przeprowadzanym przez krajowe organy nadzoru rynku. Niniejsza dyrektywa będzie uzupełniała rozporządzenie w sprawie baterii dzięki ustanowieniu mechanizmów należytej staranności w ramach łańcucha wartości

²⁴ Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie udostępniania na rynku unijnym i wywozu z Unii niektórych towarów i produktów związanych z wylesianiem i degradacją lasów oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 995/2010 (COM(2021) 706 final).

²⁵ Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie baterii i zużytych baterii, uchylającego dyrektywę 2006/66/WE i zmieniającego rozporządzenie (UE) 2019/1020 (COM(2020) 798 final).

w odniesieniu do surowców, które nie są objęte tym rozporządzeniem, jednak bez wprowadzania wymogu uzyskania certyfikatu na wprowadzanie produktów do obrotu na rynku UE.

Celem planowanej [inicjatywy dotyczącej zrównoważonych produktów](#) jest dokonanie przeglądu aktualnie obowiązującej [dyrektywy w sprawie ekoprojektu](#)²⁶ – inicjatywa ta odnosi się szerzej do kwestii zrównoważonego charakteru produktów wprowadzanych do obrotu na rynku UE oraz do przejrzystości informacji powiązanych z tymi produktami.

Niniejszy wniosek odegra kluczową rolę w przeciwdziałaniu wykorzystywaniu pracy przymusowej w globalnych łańcuchach wartości. Jak ogłoszono w komunikacie w sprawie godnej pracy na całym świecie²⁷, Komisja przygotowuje nowy wniosek ustawodawczy, który skutecznie zabroni wprowadzania do obrotu na rynku Unii produktów wytworzonych w wyniku pracy przymusowej, w tym przymusowej pracy dzieci. Ta nowa inicjatywa będzie obejmowała zarówno produkty krajowe, jak i produkty przywożone, oraz połączy zakaz z solidnymi, opartymi na analizie ryzyka ramami egzekwowania prawa. Nowy instrument będzie opierał się na normach międzynarodowych i stanowić uzupełnienie inicjatyw horyzontalnych i sektorowych, w szczególności obowiązków w zakresie należytej staranności ustanowionych w niniejszym wniosku.

Przepisy niniejszej dyrektywy pozostają bez uszczerbku dla możliwości stosowania innych wymogów w dziedzinie praw człowieka, ochrony środowiska i zmiany klimatu ustanowionych w innych aktach ustawodawczych Unii. Jeżeli przepisy niniejszej dyrektywy okazałyby się sprzeczne z przepisami innego aktu ustawodawczego Unii służącego realizacji tych samych celów i przewidującego szerzej zakrojone lub precyzyjniej określone obowiązki, za obowiązujące należy uznać przepisy takiego innego aktu ustawodawczego Unii w zakresie, w jakim są one sprzeczne z przepisami niniejszej dyrektywy, przy czym konkretne obowiązki przewidziane w tym innym akcie powinny zastąpić odpowiednie obowiązki przewidziane w niniejszej dyrektywie.

Spójność z innymi politykami Unii

Niniejsza dyrektywa jest istotna z punktu widzenia możliwości zrealizowania celów wyznaczonych w różnych już istniejących i planowanych instrumentach Unii w dziedzinie praw człowieka, uwzględniając prawa pracownicze, i w dziedzinie środowiska.

W ramach Europejskiego Zielonego Ładu Komisja wymieniła inicjatywę na rzecz zrównoważonego ładu korporacyjnego wśród wyników [Planu działania dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym, unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030, strategii „Od pola do stołu”, strategii w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności, aktualizacji nowej strategii przemysłowej z 2020 r. – tworzenie silniejszego jednolitego rynku](#)

²⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiająca ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów związanych z energią (Dz.U. L 285 z 31.10.2009, s. 10).

²⁷ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie godnej pracy na całym świecie na rzecz globalnej sprawiedliwej transformacji i trwałej odbudowy, COM(2022) 66 final.

[sprzyjającego odbudowie Europy](#) oraz [strategii finansowania transformacji w stronę gospodarki zrównoważonej](#).

W unijnym prawie ochrony środowiska na przedsiębiorstwa i państwa członkowskie nałożono różne wymogi środowiskowe lub wyznaczono cele, do których realizacji ma dążyć Unia²⁸. Przepisy tego prawa nie mają jednak zasadniczo zastosowania do łańcuchów wartości poza Unią, gdzie może dochodzić do 80–90 % szkód wyrządzanych przez produkcję unijną²⁹. W [dyrektywie w sprawie odpowiedzialności za środowisko](#)³⁰ ustanowiono ramy odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu w rezultacie działalności prowadzonej bezpośrednio przez przedsiębiorstwa w oparciu o zasadę „zanieczyszczający płaci”. Ramy te nie obejmują łańcuchów wartości przedsiębiorstw. Przepisy dotyczące odpowiedzialności cywilnej z tytułu niekorzystnych skutków dla środowiska przewidziane w niniejszej dyrektywie będą uzupełniały przepisy dyrektywy w sprawie odpowiedzialności za środowisko.

Niniejsza dyrektywa będzie uzupełniała unijne przepisy w dziedzinie klimatu, w tym Europejskie prawo o klimacie, utrwalając ambitne cele klimatyczne Unii, w tym również pośredni cel polegający na ograniczeniu emisji netto gazów cieplarnianych o co najmniej 55 % do 2030 r., aby skierować Europę na odpowiedzialną ścieżkę zapewniającą osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r. Ściślej rzecz biorąc, niniejsza dyrektywa będzie uzupełniała [pakiet „Gotowi na 55”](#)³¹ i różne przewidziane w nim kluczowe działania takie jak wyznaczenie ambitniejszych celów w zakresie efektywności energetycznej i energii odnawialnej dla państw członkowskich do 2030 r. lub udoskonalenie [unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji](#)³²; działaniom w tym obszarze musi towarzyszyć szerszej

²⁸ W unijnym prawie ochrony środowiska wprowadzono na przykład ograniczenia dotyczące uwalniania do środowiska określonych substancji zanieczyszczających, wyznaczono cele dla UE (na przykład w kontekście Europejskiego prawa o klimacie) lub cele dla państw członkowskich (takie jak cele w zakresie efektywności energetycznej), nałożono określone obowiązki na państwa członkowskie (np. obowiązek ochrony siedlisk przyrodniczych), wprowadzono wymogi dotyczące minimalnej zawartości w procedurach udzielania zezwoleń na prowadzenie określonego rodzaju działalności gospodarczej (np. ocena oddziaływania na środowisko) itp.

²⁹ Zob. np. Jungmichel, N., Schampel, C. i Weiss, D. (2017): Atlas on Environmental Impacts – Supply Chains – Environmental Impacts and Hot Spots in the Supply Chain [„Atlas wpływu na środowisko – Łańcuchy dostaw – Wpływ na środowisko i punkty zapalne w ramach łańcucha dostaw”], Adelphi/Systain, dokument dostępny pod adresem <https://www.adelphi.de/en/system/files/mediathek/bilder/Umweltatlas%20Lieferkette%20-%20adelphi-Systain-englisch.pdf>

³⁰ Dyrektywa 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu (Dz.U. L 143 z 30.4.2004, s. 56).

³¹ Pakiet „Gotowi na 55” to seria wniosków przyjętych przez Komisję 14 lipca 2021 r., którego celem jest dostosowanie unijnej polityki w dziedzinie klimatu, energii, użytkowania gruntów, transportu i opodatkowania, tak aby ograniczyć emisje netto gazów cieplarnianych do 2030 r. o co najmniej 55 % w porównaniu z poziomem z 1990 r.

³² Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę 2003/87/WE ustanawiającą system handlu przydziałami emisji gazów cieplarnianych w Unii, decyzję (UE) 2015/1814 w sprawie ustanowienia i funkcjonowania rezerwy stabilności rynkowej dla unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych i rozporządzenie (UE) 2015/757 (COM(2021) 551 final).

zakrojona transformacja procesów produkcji, aby zapewnić osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r. w całej gospodarce i w ramach wszystkich łańcuchów wartości. Pakiet „Gotowi na 55” będzie wywierał jedynie pośredni wpływ na niektóre pozaunijne łańcuchy wartości przedsiębiorstw unijnych za pośrednictwem [mechanizmu dostosowywania cen na granicach z uwzględnieniem emisji CO₂](#)³³, którego celem jest przeciwdziałanie zjawisku „ucieczki emisji”³⁴ poprzez nakładanie cen uwzględniających emisje CO₂ na wybrane produkty przywożone, które nie podlegają opłacie za emisję gazów cieplarnianych przewidzianej w unijnym systemie handlu uprawnieniami do emisji.

Obowiązujące obecnie [unijne przepisy dotyczące zdrowia i bezpieczeństwa oraz praw podstawowych](#) koncentrują się na bardzo konkretnych niekorzystnych skutkach (takich jak przypadki naruszenia prawa do prywatności i prawa do ochrony danych osobowych, dyskryminacja, konkretne kwestie zdrowotne związane z substancjami niebezpiecznymi, zagrożenia dla zdrowia i bezpieczeństwa pracowników, przypadki naruszenia praw dzieci itp.) na terytorium Unii³⁵, ale nie zawsze mają one zastosowanie do łańcuchów wartości przedsiębiorstw poza Unią.

Przedmiotowa inicjatywa jest zgodna z [Planem działania UE dotyczącym praw człowieka i demokracji na lata 2020–2024](#)³⁶, w którym Unię i państwa członkowskie zobowiązano do zwiększenia ich zaangażowania na rzecz aktywnego wspierania wdrażania norm międzynarodowych dotyczących odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej takich jak Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka, Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych oraz Wytyczne OECD dotyczące należytej staranności. Jest ona również spójna ze [strategią UE na rzecz praw dziecka](#)³⁷, w której Unia zobowiązała się do wdrażania podejścia bazującego na zerowej tolerancji wobec pracy dzieci, a także do zagwarantowania, aby łańcuchy dostaw przedsiębiorstw unijnych były wolne od pracy dzieci. W [strategii UE w zakresie zwalczania handlu ludźmi na lata 2021–2025](#)³⁸ Komisja zobowiązała się przedstawić wniosek ustawodawczy dotyczący zrównoważonego ładu

³³ Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego mechanizm dostosowywania cen na granicach z uwzględnieniem emisji CO₂ (COM(2021) 564 final).

³⁴ „Uciezka emisji” wynikająca z wyznaczenia przez UE ambitniejszych celów klimatycznych mogłaby doprowadzić do zwiększenia łącznego poziomu emisji na poziomie globalnym. Ustalona w ramach mechanizmu dostosowywania cen na granicach z uwzględnieniem emisji CO₂ cena uwzględniająca emisje CO₂ stosowana w odniesieniu do określonych produktów przywożonych w sektorach żelaza, stali, aluminium, cementu, energii elektrycznej i nawozów zapewniłaby równe warunki konkurencji między produktami unijnymi a produktami przywożonymi.

³⁵ Na mocy prawa Unii każdemu pracownikowi w UE przysługują określone prawa minimalne dotyczące ochrony przed dyskryminacją ze względu na płeć, rasę, wyznanie, wiek, niepełnosprawność i orientację seksualną i określone prawa wynikające z przepisów prawa pracy (regulujących kwestie związane z pracą w niepełnym wymiarze czasu pracy, umowami o pracę na czas określony, czasem pracy, przekazywaniem informacji pracownikom i zasięgnięciem ich opinii itp.). Zestawienie informacji na ten temat zamieszczono pod adresem https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/employment_and_social_policy.html?root_default=SUM_1_CODED%3D17&locale=pl

³⁶ Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego i Rady „Plan działania UE dotyczący praw człowieka i demokracji na lata 2020–2024” (JOIN(2020) 5 final).

³⁷ Komunikat Komisji „Strategia UE na rzecz praw dziecka” (COM(2021) 142 final).

³⁸ Komunikat Komisji „Strategia UE w zakresie zwalczania handlu ludźmi na lata 2021–2025” (COM(2021) 171 final).

korporacyjnego w celu wspierania zrównoważonej i odpowiedzialnej filozofii zarządzania przedsiębiorstwem w perspektywie długoterminowej. Przedmiotowa inicjatywa wnosi również wkład w realizację celów wyznaczonych w komunikacie Komisji w sprawie godnej pracy na całym świecie³⁹, który ma zostać przyjęty razem z niniejszym wnioskiem.

Niniejsza dyrektywa wniesie wkład we wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych, ponieważ obydwie te instrumenty wspierają działania służące zapewnieniu poszanowania praw takich jak prawo do uczciwych warunków pracy⁴⁰. Będzie ona – niezależnie od jej wymiaru zewnętrznego – odnosiła się do naruszeń międzynarodowych norm pracy, do których doszło na terytorium Unii (np. przypadki pracy przymusowej w rolnictwie). W związku z powyższym w kontekście wewnętrznym dyrektywa przyczyniłaby się również do wzmocnienia ochrony pracowników w Unii, wspierając istniejący dorobek prawny UE w obszarze socjalnym, oraz wniosłaby wkład w działania służące przeciwdziałaniu i eliminowaniu nadużyć, do jakich dochodzi w państwach członkowskich i między państwami członkowskimi.

Tym samym niniejsza dyrektywa będzie uzupełniała otoczenie regulacyjne UE, które aktualnie nie obejmuje ogólnounijnych, przejrzystych i przewidywalnych ram ułatwiających przedsiębiorstwom unijnym we wszystkich sektorach gospodarki ocenianie ryzyka i skutków dla zrównoważonego rozwoju i zarządzanie takim ryzykiem i takimi skutkami w odniesieniu do kwestii związanych z poszanowaniem podstawowych praw człowieka i w odniesieniu do zagrożeń środowiskowych, w tym również w ramach ich łańcuchów wartości.

2. PODSTAWA PRAWNA, POMOCNICZOŚĆ I PROPORCJONALNOŚĆ

Podstawa prawna

Podstawą wniosku jest art. 50 i art. 114 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE).

W art. 50 ust. 1 TFUE, a zwłaszcza w art. 50 ust. 2 lit. g) TFUE, UE przyznano uprawnienie do podejmowania działań mających na celu urzeczywistnienie swobody przedsiębiorczości w odniesieniu do określonego rodzaju działalności, w szczególności „koordynując w niezbędnym zakresie, w celu zapewnienia ich równoważności, zabezpieczenia wymagane w Państwach Członkowskich od spółek w rozumieniu art. 54 akapit drugi TFUE dla ochrony interesów wspólników i osób trzecich”. Przykładem tego rodzaju działań mogą być środki koordynacyjne dotyczące ochrony interesów udziałowców/akcjonariuszy przedsiębiorstw i innych zainteresowanych stron związanych z przedsiębiorstwami służące zapewnieniu równoważności tego rodzaju ochrony w całej Unii w sytuacji, w której rozbieżności między przepisami krajowymi są na tyle duże, że prowadzą do ograniczenia swobody

³⁹ COM(2022) 66 final.

⁴⁰ Na przykład filar 10. Europejskiego filaru praw socjalnych dotyczący zdrowego, bezpiecznego i dobrze dostosowanego środowiska pracy oraz art. 7 lit. b) Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych (zob. załącznik do niniejszej dyrektywy) dotyczący sprawiedliwych i korzystnych warunków pracy, uwzględniając warunki pracy odpowiadające wymaganiom bezpieczeństwa i higieny.

przedsiębiorczości⁴¹. Powołanie się na ten przepis jest możliwe, jeżeli podejmowane działania mają na celu zapobieżenie pojawieniu się – obecnie lub w przyszłości – przeszkód dla swobody przedsiębiorczości wynikających z rozbieżności między przepisami prawa krajowego różnych państw. Pojawienie się tego rodzaju przeszkód musi być prawdopodobne, a dany środek musi zostać opracowany z myślą o zapobieżeniu ich wystąpieniu⁴².

W niniejszym wniosku uregulowano kwestie związane z obowiązkami dotyczącymi należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju; wniosek ten odnosi się również do obowiązków dyrektorów przedsiębiorstw – w zakresie, w jakim są one powiązane z należyłą starannością – oraz do systemów zarządzania przedsiębiorstwem stosowanych w celu wdrożenia mechanizmów należytej staranności. Wniosek dotyczy zatem procesów i działań służących ochronie interesów wspólników przedsiębiorstw i zainteresowanych stron związanych z przedsiębiorstwami. Szereg państw członkowskich przyjął niedawno przepisy dotyczące należytej staranności w zakresie zrównoważonego rozwoju⁴³, podczas gdy inne są w trakcie procesu legislacyjnego lub rozważają podjęcie działań w tej kwestii⁴⁴. Ponadto coraz większa liczba państw członkowskich podejmuje w ostatnim czasie próby uregulowania tej kwestii poprzez nakładanie na dyrektorów obowiązku brania pod uwagę zewnętrznych skutków działalności przedsiębiorstwa⁴⁵, priorytetowego traktowania interesów zainteresowanych stron w podejmowanych przez nich decyzjach⁴⁶ lub wydania oświadczenia w przedmiocie realizowanej przez przedsiębiorstwo strategii w zakresie praw człowieka⁴⁷. Nowe i planowane akty prawne dotyczące należytej staranności przyjmowane w Unii istotnie różnią się od siebie, mimo że wszystkie państwa członkowskie w założeniu dążą do tego, aby opierać się na obowiązujących normach międzynarodowych (Wytocznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka oraz standardach OECD w zakresie odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej), co prowadzi do przyjmowania rozbieżnych wymogów. Niektóre państwa członkowskie przyjęły lub zamierzają przyjąć przepisy, których zakres ogranicza się do określonych kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem w ramach łańcuchów wartości⁴⁸. We wspomnianych przepisach można zaobserwować rozbieżności, jeżeli chodzi

⁴¹ W tym względzie należy przypomnieć, że jeżeli chodzi o środki w zakresie ładu korporacyjnego, UE przyjęła już akty prawne w oparciu o tę samą podstawę prawną, np. dyrektywy o prawach akcjonariuszy I i II.

⁴² Zob. np. wyrok w sprawie C-380/03, Niemcy/Parlament Europejski i Rada, [2006], Zb.Orz. I-11573, pkt 38 i przywołane w nim orzecznictwo.

⁴³ Zob. przypis 3. Jeżeli chodzi o państwa EOG, przepisy w zakresie należytej staranności przyjęto w Norwegii.

⁴⁴ Austria, Belgia, Dania, Finlandia, Włochy, Luksemburg, Niderlandy (jeżeli chodzi o szerzej rozumiane przepisy dotyczące odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej). Organizacje społeczeństwa obywatelskiego w Irlandii, Hiszpanii i Szwecji prowadzą kampanie na rzecz przyjęcia przepisów w zakresie należytej staranności. W załączniku 8 do oceny skutków towarzyszącej niniejszemu wnioskowi przedstawiono szczegółowy przegląd przepisów i inicjatyw w państwach członkowskich/państwach EOG.

⁴⁵ Francuskie *Loi Pacte*.

⁴⁶ Na przykład w Niderlandach.

⁴⁷ Zob. niemiecka *Sorgfaltspflichtengesetz*.

⁴⁸ Na przykład we wspomnianej powyżej niderlandzkiej ustawie ustanowiono obowiązek przeprowadzania horyzontalnej analizy należytej staranności pod kątem kwestii związanych z pracą dzieci w ramach całego łańcucha wartości. Jedną z partii politycznych w Austrii przedstawiła projekt

o ich zakres podmiotowy, istotne wymogi w zakresie należytej staranności, systemy egzekwowania prawa i powiązane obowiązki dyrektorów, przy czym rozbieżności te mogą pogłębić się jeszcze bardziej w przyszłości⁴⁹. Inne państwa członkowskie mogą nie zdecydować się na przyjęcie jakichkolwiek przepisów w tej dziedzinie. Przyjmowanie przez poszczególne państwa członkowskie istotnie różniących się wymogów w tym zakresie prowadzi tym samym do rozdrobnienia rynku wewnętrznego. Takie rozdrobnienie będzie prawdopodobnie postępować w miarę upływu czasu.

Wspomniane rozdrobnienie wiąże się również z ryzykiem doprowadzenia do powstania nierównych warunków działania dla przedsiębiorstw na rynku wewnętrznym. Po pierwsze, przedsiębiorstwa i ich dyrektorzy – w szczególności dyrektorzy przedsiębiorstw dysponujących transgranicznymi łańcuchami wartości – podlegają już rozbieżnym wymogom i prawdopodobnie będą podlegali jeszcze bardziej rozbieżnym wymogom w przyszłości w zależności od tego, gdzie znajduje się ich siedziba statutowa. Taka sytuacja prowadzi do zakłóceń konkurencji. Ponadto, w zależności od sposobu organizacji ich działalności na rynku wewnętrznym, niektóre przedsiębiorstwa mogą podlegać jednocześnie dwóm lub większej liczbie krajowych ram prawnych w zakresie zrównoważonego ładu korporacyjnego⁵⁰. Może to skutkować dublowaniem wymogów, trudnościami w przestrzeganiu przepisów, brakiem pewności prawa dla przedsiębiorstw, a nawet równoległym obowiązywaniem wzajemnie wykluczających się wymogów prawnych. Z drugiej strony niektóre przedsiębiorstwa mogą nie podlegać żadnym ramom krajowym tylko dlatego, że nie dysponują powiązaniem uznawanym za istotne na mocy przepisów krajowych z jurysdykcją państwa członkowskiego, które wprowadziło przepisy w zakresie należytej staranności, co pozwala im uzyskać przewagę nad ich konkurentami.

Proponowany akt ma na celu zapobieganie powstawaniu tego rodzaju barier dla swobodnego przepływu i zakłóceń konkurencji oraz ich eliminowanie dzięki zapewnieniu harmonizacji wymogów zobowiązujących przedsiębiorstwa do przeprowadzania analizy należytej staranności w odniesieniu do swojej własnej działalności, działalności swoich jednostek zależnych oraz swoich łańcuchów wartości i powiązanych obowiązków dyrektorów. Wspomniana harmonizacja zapewni równe warunki działania, w ramach których przedsiębiorstwa o podobnej wielkości i ich dyrektorzy będą podlegali takim samym wymogom dotyczącym uwzględniania działań w zakresie zrównoważonego ładu korporacyjnego i należytej staranności przedsiębiorstw w swoich wewnętrznych systemach zarządzania, przyczyniając się tym samym do zapewnienia zainteresowanym stronom związanym z przedsiębiorstwem podobnego poziomu ochrony ich interesów. Przyjęcie takich zharmonizowanych warunków wiązałoby się z korzyściami w zakresie transgranicznego prowadzenia przedsiębiorstw, w tym działalności operacyjnej, a także inwestycyjnej, w kontekście transgranicznym, ponieważ ułatwiłoby porównywanie wymogów dotyczących

ustawy o odpowiedzialności społecznej z tytułu pracy przymusowej i pracy dzieci w sektorze odzieżowym.

⁴⁹ Przepisy francuskiej *Loi relative au devoir de vigilance* i niemieckiej *Sorgfaltspflichtengesetz* różnią się istotnie, jeżeli chodzi o zakres podmiotowy, istotne wymogi i system egzekwowania prawa.

⁵⁰ Na przykład zgodnie z przepisami niemieckiej *Sorgfaltspflichtengesetz* ustawa ta ma zastosowanie do wszystkich przedsiębiorstw posiadających oddział w Niemczech i zatrudniających przynajmniej 3 000 pracowników na terytorium tego państwa (1 000 od 2024 r.).

zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw i sprzyjałoby nawiązywaniu współpracy, obniżając tym samym jej koszty.

Art. 50 TFUE to *lex specialis* w odniesieniu do działań podejmowanych w celu urzeczywistnienia swobody przedsiębiorczości. Wśród proponowanych działań w oparciu o tę podstawę prawną podejmuje się działania dotyczące ładu korporacyjnego przedsiębiorstw, w szczególności działania mające na celu włączenie problematyki należytej staranności do polityk przedsiębiorstw, działania związane z opracowywaniem przez przedsiębiorstwa planu służącego zagwarantowaniu spójności ich modelu biznesowego i strategii z założeniami procesu przechodzenia na gospodarkę zrównoważoną oraz z celem polegającym na ograniczeniu globalnego ocieplenia do 1,5 °C zgodnie z postanowieniami porozumienia paryskiego, a także powiązane działania związane z wynagrodzeniami oraz przepisy dotyczące obowiązku dyrektorów w zakresie dbałości i obowiązków dyrektorów w zakresie ustanawiania mechanizmów należytej staranności i sprawowania nad nimi nadzoru.

Aby skutecznie wyeliminować opisane bariery dla rynku wewnętrznego, w niniejszym dokumencie połączono art. 50 TFUE z ogólnym przepisem art. 114 TFUE. W art. 114 TFUE przewiduje się przyjęcie środków dotyczących zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich, które mają na celu ustanowienie i funkcjonowanie rynku wewnętrznego. Prawodawca Unii może stosować art. 114 TFUE w szczególności wówczas, gdy rozbieżności między przepisami krajowymi utrudniają korzystanie z podstawowych wolności lub powodują zakłócenie konkurencji, a tym samym wywierają bezpośredni wpływ na funkcjonowanie rynku wewnętrznego.

Jak określono powyżej, różnice między przepisami krajowymi dotyczącymi zrównoważonego ładu korporacyjnego a obowiązkami w zakresie należytej staranności wywierają bezpośredni wpływ na funkcjonowanie rynku wewnętrznego, przy czym wpływ ten prawdopodobnie zwiększy się w przyszłości. Oprócz kwestii uregulowanych w art. 50 TFUE niniejszy akt dotyczy innych obszarów ustanowienia i funkcjonowania rynku wewnętrznego. W szczególności w przypadku braku działania ze strony prawodawcy Unii produkcja i przepływ towarów i usług przesunęłyby się w kierunku jurysdykcji nieposiadających systemów zapewnienia należytej staranności lub posiadających mniej rygorystyczne systemy, lub też przedsiębiorstw mających siedzibę w takich jurysdykcjach, co miałyby znaczący wpływ na przepływ towarów i usług. Co więcej, przedsiębiorstwa dostarczające towary lub usługi, w szczególności MŚP, będą musiały stawić czoła rozbieżnym przepisom i oczekiwaniom klientów w różnych państwach członkowskich. Na przykład podczas gdy prawo jednego państwa członkowskiego może wymagać od dostawcy poddania się niezależnym audytom, inne państwo członkowskie może wymagać od tego samego dostawcy uczestnictwa w uznanych projektach branżowych i inicjatywach z udziałem wielu zainteresowanych stron. Jedno państwo członkowskie może wymagać od przedsiębiorstwa przeprowadzenia działań z zakresu należytej staranności w odniesieniu do stałych relacji biznesowych, natomiast inne może tego wymagać wyłącznie w odniesieniu do bezpośrednich dostawców. Doprowadziłoby to do zwielokrotnienia różnych, częściowo niekompatybilnych wymogów, skutkując zakłóceniem swobodnego przepływu towarów i usług w Unii.

Jak można przewidzieć, wspomniane zakłócenia i skutki z czasem stałyby się poważniejsze z uwagi na fakt, że coraz większa liczba państw członkowskich przyjmowałaby rozbieżne prawa krajowe. Mogłyby one doprowadzić nawet do równania w dół przyszłych przepisów z zakresu należytej staranności.

Zakłócenia są również istotne z punktu widzenia odpowiedzialności cywilnej w przypadku szkody spowodowanej w łańcuchu wartości przedsiębiorstwa. Niektóre krajowe ramy prawne w zakresie należytej staranności zawierają system zakładający natychmiastową

odpowiedzialność cywilną w związku z niedopełnieniem obowiązku należytej staranności, podczas gdy inne wyraźnie wykluczają specjalny system odpowiedzialności cywilnej⁵¹. W odniesieniu do szeregu przedsiębiorstw wszczęto postępowania przed sądem ze względu na spowodowanie niekorzystnych skutków na poziomie ich spółek zależnych lub łańcuchów wartości lub niepodjęcie działań pozwalających im zapobiec. Obecnie takie sprawy rozstrzyga się na podstawie rozbieżnych przepisów. W przypadku braku wspólnych przepisów rozbieżne krajowe systemy odpowiedzialności mogą prowadzić do różnych rezultatów w zależności od tego, czy mamy do czynienia z kontrolą właścicielską (w przypadku spółek zależnych) czy faktyczną (poprzez bezpośrednie umowy albo w sytuacji, gdy przedsiębiorstwo może sprawować kontrolę poprzez umowy kaskadowe lub inne dźwignie w pośrednich relacjach biznesowych). Taka fragmentacja doprowadziłaby do zakłócenia konkurencji na rynku wewnętrznym, ponieważ przedsiębiorstwo z siedzibą w jednym państwie członkowskim byłoby narażone na roszczenia odszkodowawcze z powodu szkód spowodowanych w jego łańcuchu wartości, podczas gdy przedsiębiorstwo o takim samym łańcuchu wartości byłoby zwolnione z tego ryzyka finansowego i ryzyka utraty reputacji z powodu odmiennych przepisów krajowych.

System odpowiedzialności cywilnej będący przedmiotem wniosku zawierałby wyjaśnienie, które przepisy mają zastosowanie w przypadku wystąpienia szkody w ramach własnej działalności przedsiębiorstwa, na poziomie jego jednostek zależnych oraz na poziomie bezpośrednich i pośrednich relacji biznesowych w łańcuchu wartości. Ponadto proponowany przepis dotyczący prawa właściwego ma na celu zapewnienie stosowania zharmonizowanych przepisów, w tym dotyczących odpowiedzialności cywilnej, także w przypadkach, w których prawo właściwe dla danego roszczenia nie jest prawem państwa członkowskiego. Niezbędne będzie zatem zapewnienie równych warunków działania.

Pomocniczość

Po pierwsze, samo ustawodawstwo państw członkowskich w tej dziedzinie prawdopodobnie nie będzie wystarczające i skuteczne. Jeżeli chodzi o konkretne problemy transgraniczne, takie jak np. zanieczyszczenie środowiska, zmiana klimatu i różnorodność biologiczna, działania indywidualne są utrudnione w przypadku beczynności innych państw członkowskich. Wywiązanie się z zobowiązań międzynarodowych takich jak cele porozumienia klimatycznego z Paryża UNFCCC⁵², Konwencji o różnorodności biologicznej oraz innych wielostronnych umów środowiskowych, wyłącznie poprzez działania poszczególnych państw członkowskich jest mało prawdopodobne. Ponadto ryzyko wynikające z niekorzystnego wpływu na prawa człowieka i środowisko w łańcuchach wartości przedsiębiorstw ma często skutki transgraniczne (np. zanieczyszczenie środowiska, ponadnarodowe łańcuchy dostaw i wartości).

⁵¹ Francuska ustawa *Loi relative au devoir de vigilance* zawiera przepisy dotyczące odpowiedzialności cywilnej. Niemiecka ustawa *Sorgfaltspflichtengesetz* wyjaśnia, że naruszenie obowiązku wynikającego z przepisów ustawy nie powoduje powstania odpowiedzialności cywilnej oraz że ustawa nie ma wpływu na ogólne zasady odpowiedzialności. Ponadto krajowe przepisy dotyczące odpowiedzialności cywilnej nie są zharmonizowane.

⁵² Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu.

Po drugie, wiele przedsiębiorstw prowadzi działalność w całej UE lub na całym świecie – łańcuchy wartości rozszerzają się na inne państwa członkowskie Unii i w coraz większym stopniu na państwa trzecie. Inwestorzy instytucjonalni, którzy inwestują ponad granicami, posiadają dużą część (38 %⁵³) całkowitej kapitalizacji rynkowej dużych europejskich spółek giełdowych, dlatego też wiele przedsiębiorstw ma własność transgraniczną, a na ich działalność wpływają przepisy w niektórych krajach lub brak działań w innych. Jest to jeden z powodów, dla których czołowe przedsiębiorstwa prawdopodobnie niechętnie podejmują dalsze kroki w rozwiązywaniu problemów związanych ze zrównoważonym rozwojem, w tym problemów występujących obecnie w łańcuchach wartości⁵⁴, i domagają się zapewnienia równych warunków działania w wymiarze transgranicznym.

Po trzecie, przedsiębiorstwa działające na rynku wewnętrznym i poza nim potrzebują pewności prawa i równych warunków działania dla swojego zrównoważonego rozwoju. Niektóre państwa członkowskie niedawno wprowadziły przepisy dotyczące należytej staranności⁵⁵, podczas gdy inne są w trakcie procesu legislacyjnego lub rozważają podjęcie działań⁵⁶. Obowiązujące przepisy państw członkowskich oraz przepisy będące w przygotowaniu już zawierają rozbieżne wymogi, a w przyszłości mogą zawierać ich więcej, co może spowodować, że przepisy te będą nieskuteczne, i prowadzić do nierównych warunków działania. Rozbieżne przepisy dotyczące należytej staranności wywierają ogromne skutki pośrednie dla dostawców zaopatrujących różne przedsiębiorstwa podlegające różnym przepisom, ponieważ obowiązki te przekładają się w praktyce na klauzule umowne. Znaczne różnice w wymogach w zakresie należytej staranności w poszczególnych państwach członkowskich skutkują niepewnością prawa, fragmentacją jednolitego rynku, dodatkowymi kosztami oraz złożonością dla przedsiębiorstw i ich inwestorów działających w skali transgranicznej, a także dla innych zainteresowanych stron. Działania UE mogą temu zapobiec i dlatego mają wartość dodaną.

Ponadto w porównaniu z indywidualnymi działaniami państw członkowskich interwencja UE może zapewnić silny głos Europy w kształtowaniu polityki na poziomie globalnym⁵⁷.

⁵³ Liczba ta pochodzi z oceny skutków drugiej dyrektywy o prawach akcjonariuszy.

⁵⁴ Np. niedawno inwestorzy zmusili producenta żywności Danone do cięcia kosztów ze względu na brak krótkoterminowej rentowności, zob. artykuł pt. „Czy anglosascy inwestorzy aktywiści mogą sprawić, że Danone odzyska formę?”, dostępny pod adresem: <https://www.economist.com/business/2021/02/20/can-anglo-saxon-activist-investors-whip-danone-into-shape>

⁵⁵ Zob. przypis 3.

⁵⁶ Zob. przypis 44.

⁵⁷ W 2014 r. Rada Praw Człowieka ONZ podjęła decyzję o utworzeniu otwartej międzyrządowej grupy roboczej (OEIGWG) do spraw opracowania prawnie wiążącego instrumentu dla międzynarodowych korporacji i innych przedsiębiorstw w odniesieniu do praw człowieka, której zadaniem będzie opracowanie instrumentu prawnie wiążącego na szczeblu międzynarodowym, regulującego – w ramach prawa międzynarodowego praw człowieka – działalność korporacji transnarodowych i innych przedsiębiorstw. W 2021 r. OEIGWG opublikowała trzeci zmieniony projekt instrumentu prawnie wiążącego dotyczącego działalności gospodarczej i praw człowieka, w którym uwzględniono środki z zakresu należytej staranności i odpowiedzialności przedsiębiorstw z tytułu naruszenia praw człowieka.

Proporcjonalność

Obciążenie nałożone na przedsiębiorstwa w związku z kosztami przestrzegania przepisów dostosowano do wielkości przedsiębiorstwa i zasobów, którymi dysponuje, oraz jego profilu ryzyka. Przedsiębiorstwa będą musiały wprowadzać wyłącznie odpowiednie środki, które są współmierne do stopnia dotkliwości i prawdopodobieństwa wystąpienia niekorzystnych skutków oraz do których przedsiębiorstwo ma racjonalny dostęp, uwzględniając okoliczności konkretnego przypadku, w tym charakterystykę sektora gospodarki i konkretnych relacji biznesowych oraz wpływ przedsiębiorstwa na te relacje, a także potrzebę zapewnienia priorytetowego traktowania działań. W tym celu ograniczono zakres przedmiotowy i podmiotowy oraz przepisy dotyczące egzekwowania, jak wyjaśniono poniżej.

Jeśli chodzi o „zakres podmiotowy” obowiązków w zakresie należytej staranności (tj. objętych nim kategorii przedsiębiorstw), z obowiązku dochowania należytej staranności wyłączone są małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP), do których należą mikroprzedsiębiorstwa i które stanowią ogółem około 99 % wszystkich przedsiębiorstw w Unii. W przypadku tej kategorii przedsiębiorstw obciążenia finansowe i administracyjne związane z ustanowieniem i wdrożeniem procedury należytej staranności byłyby stosunkowo wysokie. W większości przypadków nie dysponują one ustanowionymi uprzednio mechanizmami należytej staranności, a także nie dysponują wiedzą specjalistyczną ani wyspecjalizowanym personelem, a koszty dochowania należytej staranności byłyby dla nich nieproporcjonalnie wysokie. Przedsiębiorstwa te będą jednak narażone na poniesienie części kosztów i obciążeń przez relacje biznesowe z przedsiębiorstwami objętymi zakresem wspomnianego obowiązku, ponieważ oczekuje się, że duże przedsiębiorstwa przeniosą wymagania na swoich dostawców. W związku z tym konieczne będą środki wspierające, które pomogą MŚP w budowaniu zdolności operacyjnych i finansowych. Przedsiębiorstwa, których partnerami biznesowymi są MŚP, są również zobowiązane do wspierania ich w spełnianiu wymogów w zakresie należytej staranności, w przypadku gdy takie wymogi mogłyby zagrozić rentowności MŚP. Ponadto łańcuch wartości sektora finansowego nie obejmuje MŚP, które otrzymują pożyczki, kredyty, finansowanie, ubezpieczenia lub reasekurację. Jednocześnie narażenie pojedynczego MŚP na niekorzystne skutki dla zrównoważonego rozwoju będzie z reguły niższe niż narażenie większych przedsiębiorstw. Dlatego też bardzo duże przedsiębiorstwa⁵⁸ zostaną objęte obowiązkiem w zakresie należytej staranności w pełnym zakresie, również dlatego, że wiele z nich już stosuje pewne procedury, np. ze względu na obowiązki sprawozdawcze. W szczególności wybrane kryteria przychodu pozwolą zidentyfikować te przedsiębiorstwa, które mają największy wpływ na gospodarkę Unii. Ponadto niniejsza dyrektywa ustanawia środki mające na celu ograniczenie przenoszenia obciążeń z dużych przedsiębiorstw na mniejszych dostawców w łańcuchu wartości oraz stosowanie sprawiedliwych, zasadnych, niedyskryminujących i proporcjonalnych wymogów w stosunku do MŚP.

⁵⁸ Duże spółki kapitałowe zatrudniające ponad 500 pracowników i osiągające przychody netto ze sprzedaży powyżej 150 mln EUR.

Jeśli chodzi o przedsiębiorstwa uzyskujące niższe przychody i zatrudniające mniejszą liczbę pracowników⁵⁹, obowiązek w zakresie należytej staranności ogranicza się do przedsiębiorstw prowadzących działalność w sektorach o szczególnie dużym wpływie, które są jednocześnie objęte istniejącymi sektorowymi wytycznymi OECD⁶⁰. Ponadto – mimo że wytyczne OECD dotyczą sektora finansowego – obowiązku tego nie uwzględniono w grupie sektorów o dużym wpływie ze względu na swoją specyfikę. Ograniczenie to ma na celu zapewnienie równowagi między dążeniem do osiągnięcia celów dyrektywy a dążeniem do zminimalizowania obciążeń finansowych i administracyjnych dla przedsiębiorstw. Obowiązek w zakresie należytej staranności mający zastosowanie do tych przedsiębiorstw zostanie uproszczony, ponieważ będą się one koncentrować wyłącznie na poważnych niekorzystnych skutkach istotnych dla ich sektora. Ponadto wspomniany obowiązek będzie miał do nich zastosowanie dopiero 2 lata po zakończeniu okresu transpozycji niniejszej dyrektywy, co umożliwi im ustanowienie niezbędnych procesów i procedur oraz skorzystanie ze współpracy branżowej, rozwoju technologicznego, wprowadzenia norm itp., co prawdopodobnie zostanie przyspieszone dzięki wcześniejszemu terminowi wdrożenia tego obowiązku w odniesieniu do większych przedsiębiorstw.

W stopniu, w jakim niniejsza dyrektywa obejmuje również przedsiębiorstwa z państw trzecich, kryteria stosowane do określenia zakresu przedsiębiorstw unijnych i spoza UE objętych dyrektywą nie są takie same, ale zapewniają, że w przypadku przedsiębiorstw z państw trzecich prawdopodobieństwo, że zostaną objęte zakresem dyrektywy, nie będzie wyższe. W odniesieniu do przedsiębiorstw z państw trzecich stosuje się próg przychodów netto ze sprzedaży (150 mln EUR dla grupy 1 i 40 mln EUR dla grupy 2), ale cały ten przychód musi być wygenerowany w Unii. Z kolei przedsiębiorstwa unijne muszą osiągać przychody netto ze sprzedaży w wysokości 150 mln EUR generowane na całym świecie, a także spełniać kryterium dotyczące liczby pracowników (powyżej 500 pracowników w grupie 1 i powyżej 250 pracowników w grupie 2). Taka różnica w stosowanych kryteriach jest uzasadniona z następujących powodów:

- kryterium przychodów w UE dla przedsiębiorstw z państw trzecich tworzy powiązanie z UE. Uwzględnienie wyłącznie przychodów uzyskanych w Unii jest uzasadnione, ponieważ taki próg, odpowiednio wyskalowany, tworzy terytorialny związek między przedsiębiorstwami z państw trzecich a Unią wyrażający się poprzez wpływ, jaki działalność tych przedsiębiorstw może wywierać na rynek wewnętrzny UE, co jest wystarczające, aby prawo Unii miało zastosowanie do przedsiębiorstw z państw trzecich;
- ponadto w dyrektywie dotyczącej sprawozdawczości w podziale na kraje – zmieniającej dyrektywę o rachunkowości – określono już metody obliczania przychodów netto ze sprzedaży dla przedsiębiorstw spoza UE, lecz nie określono

⁵⁹ Duże spółki kapitałowe zatrudniające ponad 250 pracowników i osiągające przychody netto ze sprzedaży powyżej 40 mln EUR, ale nieprzekraczające jednocześnie progów 500 pracowników i 150 mln EUR przychodów netto ze sprzedaży, a także przedsiębiorstwa z państw trzecich o porównywalnej formie prawnej osiągające przychody netto ze sprzedaży w UE w wysokości 40–150 mln EUR.

⁶⁰ OECD opracowała takie wytyczne sektorowe, aby propagować skuteczne przestrzeganie Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych. Wykaz wytycznych sektorowych można znaleźć pod adresem: <http://mneguidelines.oecd.org/sectors/>

takiej metody na potrzeby obliczania liczby pracowników przedsiębiorstw z państw trzecich. Doświadczenie z francuską ustawą regulującą zasady należytej staranności pokazuje, że w przypadku braku wspólnej definicji pracownika⁶¹ trudno jest obliczyć liczbę pracowników (na całym świecie), co utrudnia określenie, które przedsiębiorstwa z państw trzecich są objęte zakresem jej stosowania, uniemożliwiając skuteczne egzekwowanie przepisów;

- stosowanie kryteriów dotyczących zarówno pracowników, jak i przychodów w przedsiębiorstwach unijnych zapewniłoby lepszą zgodność z wnioskiem dotyczącym dyrektywy w sprawie sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, którą należy stosować do celów sprawozdawczości w zakresie środków i polityki należytej staranności w przedsiębiorstwach unijnych;
- podczas gdy dyrektywa obejmie około 13 000 przedsiębiorstw unijnych⁶², według szacunków Komisji obejmie ona jedynie około 4 000 przedsiębiorstw z państw trzecich⁶³. Jest bardzo mało prawdopodobne, aby fakt, że przedsiębiorstwa unijne zostaną objęte systemem wyłącznie wówczas, gdy osiągną również minimalny limit liczby pracowników, zmienił warunki konkurencji na rynku wewnętrznym UE: przedmiotowe dwa kryteria wielkości mające zastosowanie do przedsiębiorstw unijnych, nawet jeśli będą występować łącznie, spowodują, że w porównaniu z przedsiębiorstwami spoza UE nadal będą nimi objęte stosunkowo mniejsze przedsiębiorstwa, ponieważ w ich przypadku należy brać pod uwagę wszystkie przychody netto ze sprzedaży przedsiębiorstwa wygenerowane na świecie.

Ponadto duże przedsiębiorstwa z państw trzecich, które osiągają wysokie przychody w Unii, dysponują zdolnością wdrożenia zasad należytej staranności i będą korzystać z zalet wynikających z tych zasad również w swoich działaniach w innych krajach. We wszystkich innych aspektach przedsiębiorstwa z państw trzecich są objęte zasadami należytej staranności w taki sam sposób jak ich odpowiedniki w UE (na przykład w odniesieniu do systemu mającego zastosowanie do przedsiębiorstw działających w sektorach o dużym wpływie i identycznego okresu stopniowego wdrażania dla tych przedsiębiorstw). Harmonizacja obowiązków dyrektorów ogranicza się wyłącznie do przedsiębiorstw unijnych, a zatem przedsiębiorstwa z państw trzecich będą miały bardziej ograniczone obowiązki.

Zakres przedmiotowy jest skoncentrowany i oparty głównie na obowiązku w zakresie należytej staranności przedsiębiorstw i obejmuje prawa człowieka oraz te rodzaje niekorzystnych skutków dla środowiska, które można jasno zdefiniować w wybranych konwencjach międzynarodowych. Proponowane obowiązki dyrektorów zapewniają ścisłe powiązanie z obowiązkami w zakresie należytej staranności, a zatem są niezbędne, aby należyta staranność była skuteczna. Obowiązki dyrektorów obejmują również wyjaśnienie, w jaki sposób dyrektorzy mają wypełniać obowiązek dbałości w celu działania w najlepszym interesie przedsiębiorstwa.

⁶¹ W odniesieniu do Unii zob. art. 5 zalecenia Komisji z dnia 6 maja 2003 r. dotyczącego definicji przedsiębiorstw mikro, małych i średnich (2003/361/WE) (Dz.U. L 124 z 20.5.2003, s. 36).

⁶² W grupie 1: 9 400 przedsiębiorstw, w grupie 2: 3 400 przedsiębiorstw.

⁶³ W grupie 1: 2 600 przedsiębiorstw, w grupie 2: 1 400 przedsiębiorstw. Metodę obliczania liczby przedsiębiorstw z państw trzecich opisano w załączonym dokumencie roboczym służb Komisji.

Skuteczne egzekwowanie obowiązku dochowania należytej staranności ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia celów tej inicjatywy. Niniejsza dyrektywa przewiduje połączenie sankcji i odpowiedzialności cywilnej.

Jeśli chodzi o egzekwowanie na drodze prywatnoprawnej przez odpowiedzialność cywilną, stosuje się różne podejścia w odniesieniu do własnej działalności przedsiębiorstwa i jego jednostek zależnych z jednej strony, a w odniesieniu do relacji biznesowych z drugiej. W szczególności odpowiedzialność cywilna dotyczy wyłącznie stałych relacji biznesowych, co do których przedsiębiorstwo spodziewa się, że będą trwałe, ze względu na ich intensywność lub czas trwania, i które nie stanowią nieistotnej lub jedynie pomocniczej części łańcucha wartości przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwo nie powinno ponosić odpowiedzialności za brak zapobieżenia szkodzie na poziomie pośrednich relacji biznesowych ani za niezaprzestanie wyrządzania szkody, jeśli zawierało umowy kaskadowe i stosowało zapewnienie umowne oraz wprowadziło środki sprawdzające ich przestrzeganie, chyba że ze względu na okoliczności sprawy nie można było racjonalnie oczekiwać, że faktycznie podjęte działania, w tym w zakresie sprawdzania zgodności, będą odpowiednie do tego, aby zapobiec tym niekorzystnym skutkom, złagodzić je, powstrzymać lub zminimalizować. Ponadto w ocenie istnienia i zakresu odpowiedzialności należy należycie uwzględnić podjęte dotychczas starania przedsiębiorstwa – w zakresie, w jakim dotyczą bezpośrednio przedmiotowej szkody – w celu podjęcia wszelkich działań zaradczych wymaganych od niego przez organ nadzorczy, wszelkie dokonane inwestycje i ukierunkowane udzielone wsparcie, a także współpracę z innymi podmiotami w celu przeciwdziałania niekorzystnym skutkom w łańcuchach wartości.

Takie podejście do odpowiedzialności cywilnej ograniczy również ryzyko nadmiernej liczby postępowań sądowych.

Środki związane z publicznym egzekwowaniem obowiązku dochowania należytej staranności nie wykraczają poza to, co jest konieczne. Niniejsza dyrektywa wyjaśnia, że wszelkie sankcje nałożone w związku z nieprzestrzeganiem obowiązków w zakresie należytej staranności muszą być proporcjonalne. Jeśli organy publiczne badające przestrzeganie przez przedsiębiorstwo niniejszej dyrektywy stwierdzą uchybienie, powinny najpierw wyznaczyć przedsiębiorstwu odpowiedni termin na podjęcie działań naprawczych. Dyrektywa określa ograniczoną liczbę sankcji, które powinny być stosowane we wszystkich państwach członkowskich, ale pozostawia w gestii państw członkowskich zapewnienie proporcjonalnego procesu egzekwowania przepisów, zgodnie z ich prawem krajowym. W przypadku nałożenia kar pieniężnych – w celu zapewnienia, aby były proporcjonalne – ich wysokość zależy od przychodów przedsiębiorstwa.

Ponadto niniejsza dyrektywa nie pociąga za sobą niepotrzebnych kosztów dla Unii, rządów krajowych, władz regionalnych ani lokalnych. Dyrektywa pozostawia w gestii państw członkowskich sposób zorganizowania egzekwowania przepisów. Nadzór może być prowadzony przez istniejące organy. Aby zmniejszyć koszty (np. w przypadku nadzorowania przedsiębiorstw z państw trzecich działających w różnych państwach członkowskich) oraz poprawić nadzór, koordynację, prowadzenie dochodzeń i wymianę informacji, Komisja utworzy Europejską Sieć Organów Nadzorczych.

Niniejsza dyrektywa umożliwia współpracę przedsiębiorstw, stosowanie projektów branżowych i inicjatyw z udziałem wielu zainteresowanych stron w celu zmniejszenia kosztów dostosowania się przedsiębiorstw do przepisów dyrektywy.

Wybór instrumentu

Proponowanym instrumentem jest dyrektywa, ponieważ art. 50 TFUE stanowi podstawę prawną dla przepisów prawa spółek dotyczących ochrony interesów wspólników przedsiębiorstw i innych osób w celu zapewnienia równoważności tej ochrony w całej Unii. Art. 50 TFUE zobowiązuje Parlament Europejski i Radę do działania za pośrednictwem dyrektyw.

Komisja przyjmuje akty delegowane określające kryteria dotyczące prowadzenia przez przedsiębiorstwa z państw trzecich sprawozdawczości w zakresie należytej staranności.

Celem zapewnienia wsparcia przedsiębiorstwom i organom państw członkowskich w zakresie sposobu, w jaki przedsiębiorstwa powinny wypełniać swoje obowiązki w zakresie należytej staranności, Komisja może wydać odpowiednie wytyczne, w razie potrzeby w porozumieniu z odpowiednimi organami europejskimi, organami międzynarodowymi posiadającymi wiedzę specjalistyczną w zakresie wdrażania zasad należytej staranności, jak również z innymi organami. Wytyczne można również wydać w celu określenia niewiążących wzorcowych klauzul umownych, które przedsiębiorstwa mogą stosować podczas kaskadowania obowiązku w swoim łańcuchu wartości.

Ponadto Komisja może wprowadzić inne środki wspierające w oparciu o istniejące działania i narzędzia UE w celu wspierania wdrażania zasad należytej staranności w Unii i państwach trzecich, w tym ułatwiania realizacji wspólnych inicjatyw zainteresowanych stron, aby pomóc przedsiębiorstwom w wypełnianiu ich obowiązków i wspierać MŚP, na które niniejsza dyrektywa wpłynie w inny sposób. Działania te można dodatkowo uzupełnić poprzez wykorzystanie unijnych instrumentów finansowania współpracy na rzecz rozwoju do wspierania rządów państw trzecich i podmiotów gospodarczych działających na wyższym szczeblu łańcucha dostaw w państwach trzecich w rozwiązywaniu problemów związanych z niekorzystnym wpływem ich działalności i relacji biznesowych na wyższym szczeblu łańcucha dostaw na prawa człowieka i środowisko.

3. WYNIKI OCEN *EX POST*, KONSULTACJI Z ZAINTERESOWANYMI STRONAMI I OCEN SKUTKÓW

Konsultacje z zainteresowanymi stronami

Zgodnie z wytycznymi w sprawie lepszego stanowienia prawa przeprowadzono szereg działań konsultacyjnych:

- wstępna ocena skutków (plan działania), w odniesieniu do której otrzymano 114 informacji zwrotnych;
- otwarte konsultacje publiczne⁶⁴, w ramach których otrzymano 473 461 odpowiedzi i 122 785 podpisów obywateli, z których zdecydowaną większość złożono w ramach kampanii przeprowadzonej z wykorzystaniem wstępnie wypełnionych kwestionariuszy, oraz 149 dokumentów określających stanowisko;

⁶⁴ Podsumowanie otwartych konsultacji publicznych dotyczących inicjatywy na rzecz zrównoważonego ładu korporacyjnego, dostępne na stronie https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12548-Sustainable-corporate-governance/public-consultation_pl

- specjalne konsultacje z partnerami społecznymi;
- szereg warsztatów i spotkań z udziałem zainteresowanych stron, np. spotkanie Nieformalnej Grupy Ekspertów ds. Prawa Spółek, złożonej głównie z prawników akademickich zajmujących się prawem spółek (ICLEG), spotkanie z przedstawicielami państw członkowskich w Grupie Ekspertów ds. Prawa Spółek (CLEG); oraz
- konferencje i spotkania ze stowarzyszeniami przedsiębiorców, indywidualnymi przedsiębiorcami, w tym przedstawicielami małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, w tym organizacjami pozarządowymi i non-profit, a także organizacjami międzynarodowymi, takimi jak OECD.

Ogólnie rzecz biorąc, na podstawie działań konsultacyjnych ustalono, że wśród zainteresowanych stron panuje powszechne przekonanie o potrzebie stworzenia unijnych ram prawnych w zakresie należytej staranności⁶⁵. W szczególności duże przedsiębiorstwa zgłaszały potrzebę większej harmonizacji w obszarze należytej staranności w celu zwiększenia pewności prawa i zapewnienia równych warunków działania. Obywatele i stowarzyszenia społeczeństwa obywatelskiego uznali obecne ramy prawne za nieskuteczne w zapewnieniu rozliczalności przedsiębiorstw za negatywny wpływ na prawa człowieka i środowisko.

Zdecydowana większość respondentów biorących udział w otwartych konsultacjach publicznych, w tym większość uczestniczących państw członkowskich, opowiedziało się za zastosowaniem horyzontalnego podejścia do zasad należytej staranności, a nie podejścia sektorowego lub tematycznego⁶⁶. Przedsiębiorstwa wskazały, że obawiają się ryzyka znalezienia się w niekorzystnej sytuacji konkurencyjnej w stosunku do przedsiębiorstw z państw trzecich, które nie mają takich samych obowiązków. W związku z tym większość respondentów zgodziła się, że przepisy w zakresie należytej staranności powinny mieć zastosowanie również do przedsiębiorstw z państw trzecich, które nie mają siedziby w UE, ale prowadzą w niej działalność na pewną skalę⁶⁷.

Jeśli chodzi o mechanizm egzekwowania towarzyszący obowiązkowi dochowania należytej staranności, wszystkie grupy zainteresowanych stron, które wzięły udział w otwartych konsultacjach publicznych, w większości wskazały, że najodpowiedniejszym rozwiązaniem

⁶⁵ Na przykład w odpowiedzi na pytania przedstawione w otwartych konsultacjach publicznych za potrzebą podjęcia działań opowiedziało się 95,9 % organizacji pozarządowych, 68,4 % przedsiębiorstw (75,5 % dużych przedsiębiorstw, 58,7 % MŚP) oraz 59,6 % stowarzyszeń przedsiębiorców.

⁶⁶ Chociaż 97,2 % organizacji pozarządowych preferowało podejście horyzontalne, taką preferencję wyraziło 86,8 % ogółu przedsiębiorstw, w tym 81,8 % MŚP, jak również 85,3 % stowarzyszeń przedsiębiorców. Miało to miejsce również w przypadku respondentów z państw członkowskich.

⁶⁷ 97 % respondentów zgodziło się z tym twierdzeniem (96,1 % organizacji pozarządowych, 96,5 % stowarzyszeń przedsiębiorców, 93,8 % przedsiębiorstw, w tym 86,4 % MŚP). Z twierdzeniem tym zgodzili się również wszyscy respondenci z państw członkowskich.

jest nadzór sprawowany przez właściwe organy krajowe z wykorzystaniem mechanizmu współpracy/koordynacji na szczeblu UE⁶⁸.

Większość respondentów we wszystkich grupach zainteresowanych stron uznała wiążące zasady uwzględniające określone cele za wariant skutkujący największymi kosztami, ale również przynoszący największe ogólne korzyści. Chociaż większość respondentów uznała, że wpływ na państwa trzecie będzie pozytywny, część respondentów obawia się potencjalnie negatywnego wpływu zasad należytej staranności na państwa trzecie, jeżeli przedsiębiorstwa inwestujące w państwach trzecich, w których ochrona praw człowieka – w tym praw socjalnych i pracowniczych i prawa ochrony środowiska – jest słaba, będą musiały wycofać się z tych państw.

Szczegółowe informacje na temat strategii konsultacji i wniosków z konsultacji z zainteresowanymi stronami przedstawiono w załączniku 2 do sprawozdania z oceny skutków.

Gromadzenie i wykorzystanie wiedzy eksperckiej

Aby lepiej przeanalizować poszczególne warianty, Komisja udzieliła zewnętrznym ekspertom zamówienia na działania pomocnicze obejmujące przeprowadzenie badania dotyczącego wymogów w zakresie należytej staranności w łańcuchu dostaw⁶⁹ oraz badania dotyczącego obowiązków dyrektorów i zrównoważonego ładu korporacyjnego⁷⁰. Eksperti pracowali w ścisłej współpracy z Komisją na poszczególnych etapach badania.

Oprócz tych badań pomocniczych dodatkową wiedzę specjalistyczną zgromadzono za pomocą przeglądu literatury i na podstawie odpowiedzi udzielonych w konsultacjach z zainteresowanymi stronami.

Oprócz wspomnianych wyżej badań pomocniczych, spotkań grup ekspertów i konsultacji z zainteresowanymi stronami Komisja poświęciła również szczególną uwagę odpowiedniej rezolucji Parlamentu Europejskiego i konkluzjom Rady. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z 10 marca 2021 r. zawierała zalecenia dla Komisji dotyczące należytej staranności i rozliczalności przedsiębiorstw, wzywając Komisję do zaproponowania unijnych przepisów dotyczących kompleksowego obowiązku dochowania przez przedsiębiorstwa należytej staranności. W konkluzjach Rady w sprawie praw człowieka i godnej pracy w globalnych łańcuchach dostaw z 1 grudnia 2020 r. wezwano Komisję do przedstawienia wniosku dotyczącego unijnych ram prawnych w zakresie zrównoważonego ładu korporacyjnego, w tym międzysektorowych obowiązków przedsiębiorstw w zakresie należytej staranności w globalnych łańcuchach wartości.

⁶⁸ Na kolejnych miejscach znalazły się warianty zakładające egzekwowanie przepisów na drodze sądowej z uwzględnieniem odpowiedzialności (49 %) oraz nadzór prowadzony przez właściwe organy krajowe na podstawie skarg dotyczących nieprzestrzegania przepisów z uwzględnieniem skutecznych sankcji (44 %).

⁶⁹ Zob. odesłanie w przypisie 8.

⁷⁰ Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Sprawiedliwości i Konsumentów, Badanie dotyczące obowiązków dyrektorów i zrównoważonego ładu korporacyjnego: sprawozdanie końcowe, Urząd Publikacji, 2020, <https://data.europa.eu/doi/10.2838/472901> <https://data.europa.eu/doi/10.2838/472901>

Ocena skutków

W analizie będącej częścią oceny skutków odniesiono się ogólnie do problemu konieczności położenia większego nacisku na kwestię zrównoważonego rozwoju w ramach systemów ładu korporacyjnego i zarządzania w dwóch wymiarach: 1) w systemach i decyzjach w zakresie korporacyjnego zarządzania ryzykiem nie uwzględnia się w wystarczającym stopniu interesów zainteresowanych stron i ponoszonego przez przedsiębiorstwa ryzyka (w zakresie zrównoważonego rozwoju) związanego z zainteresowanymi stronami; 2) przedsiębiorstwa nie ograniczają w wystarczającym stopniu powodowanych przez siebie niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska, nie stosują odpowiednich systemów nadzoru i zarządzania ani odpowiednich środków umożliwiających łagodzenie szkodliwych skutków, jakie powodują.

Po rozważeniu różnych wariantów strategicznych, głównie w zakresie obowiązku dochowania przez przedsiębiorstwa należytej staranności oraz obowiązków dyrektorów, w ocenie skutków zaproponowano preferowany pakiet wariantów strategicznych obejmujący trzy elementy: należyta staranność przedsiębiorstw, obowiązki dyrektorów i wynagrodzenia, przy czym elementy te wzajemnie się uzupełniają.

Projekt sprawozdania z oceny skutków przedłożono Radzie ds. Kontroli Regulacyjnej działającej przy Komisji 9 kwietnia 2021 r. Po wydaniu przez nią negatywnej opinii, 8 listopada 2021 r. przedłożono poprawioną ocenę skutków w celu wydania drugiej opinii. Chociaż Rada odnotowała znaczną korektę sprawozdania wprowadzoną w następstwie pierwszej opinii, wydała jednak drugą negatywną opinię 26 listopada 2021 r.⁷¹, w której podkreśliła potrzebę wydania wytycznych politycznych co do tego, czy i na jakich warunkach można kontynuować inicjatywę dotyczącą zrównoważonego ładu korporacyjnego. Rada podtrzymała swoją negatywną opinię, ponieważ uznała, że w sprawozdaniu z oceny skutków: 1) nie przedstawiono w wystarczającym stopniu opisu problemu i przekonujących dowodów na to, że unijne przedsiębiorstwa, a w szczególności MŚP, już teraz nie uwzględniają w wystarczającym stopniu kwestii dotyczących zrównoważonego rozwoju lub nie mają wystarczających zachęt, aby to robić; 2) nie przedstawiono w wystarczającym stopniu zakresu możliwych wariantów strategicznych oraz nie wskazano kluczowych decyzji politycznych ani nie dokonano pełnej oceny tych decyzji; 3) nie oceniono w wystarczającym stopniu skutków w sposób kompletny, zrównoważony i neutralny oraz nie uwzględniono niepewności co do faktycznego uzyskania korzyści; oraz 4) nie wykazano w wystarczającym stopniu, że preferowany wariant jest proporcjonalny.

Dlatego też, aby uwzględnić uwagi zawarte w drugiej negatywnej opinii Rady, ocenę skutków uzupełniono o dokument roboczy służb Komisji dotyczący działań podjętych w związku z opinią Rady, który zawiera dodatkowe wyjaśnienia i dowody dotyczące obszarów, w przypadku których Rada przedstawiła konkretne propozycje ulepszeń.

Zgodnie z zasadami Komisji dotyczącymi lepszego stanowienia prawa, aby dokument mógł przejść do etapu przyjmowania, wymagana jest pozytywna opinia Rady ds. Kontroli Regulacyjnej. Wiceprzewodniczący do spraw stosunków międzyinstytucjonalnych i prognozowania może jednak zezwolić na kontynuowanie prac przygotowawczych

⁷¹ SEC(2022) 95.

dotyczących inicjatywy, która po raz drugi otrzymała negatywną opinię od Rady ds. Kontroli Regulacyjnej. Należy zaznaczyć, że opinie Rady ds. Kontroli Regulacyjnej stanowią ocenę jakości oceny skutków, a nie ocenę powiązanego wniosku ustawodawczego.

Komisja uznała – również na podstawie zgody wiceprzewodniczącego do spraw stosunków międzyinstytucjonalnych i prognozowania – że należy kontynuować prace nad tą inicjatywą z następujących powodów:

- ze względu na *znaczenie polityczne* tej inicjatywy dla priorytetu politycznego Komisji „Gospodarka służąca ludziom”, w tym w kontekście pakietu na rzecz zrównoważonego finansowania i Europejskiego Zielonego Ładu; oraz
- ze względu na *pilną potrzebę podjęcia działań* w zakresie należytej staranności w łańcuchu wartości jako wkładu w transformację w stronę modelu zrównoważonego oraz w celu przeciwdziałania ryzyku rosnącej fragmentacji jednolitego rynku; a także ze względu na pogląd, że
- przedstawiono *dotatkowe wyjaśnienia i dowody* w sposób zadowalający odnoszące się do niedociągnięć w ocenie skutków wskazanych przez Radę ds. Kontroli Regulacyjnej i uwzględniono je w poprawionym wniosku ustawodawczym.

Ze względu na znaczenie i pilny charakter tej inicjatywy Komisja odnotowała również, że Parlament Europejski, Rada i Komisja uwzględniły ją we wspólnych priorytetach politycznych na 2022 r.

Po dokładnej analizie ustaleń Rady ds. Kontroli Regulacyjnej i uwzględnieniu spostrzeżeń na temat dodatkowych wyjaśnień i dowodów Komisja uważa, że wniosek, który znacznie zmieniono w porównaniu z pakietem wariantów strategicznych przedstawionych w ocenie skutków, nadal umożliwi sprawną realizację ogólnego celu, jakim jest lepsze wykorzystanie potencjału jednolitego rynku do przejścia na gospodarkę zrównoważoną i wspieranie wytworzenia trwałej filozofii zarządzania przedsiębiorstwami zgodnej z zasadami odpowiedzialności i zrównoważonego rozwoju. Dyrektywa jest bardziej skoncentrowana na obranym celu i ukierunkowana w porównaniu z preferowanym wariantem przedstawionym w projekcie oceny skutków. Jej najważniejszym elementem jest obowiązek w zakresie należytej staranności, przy czym znacznie ograniczono obowiązki dyrektorów poprzez ścisłe powiązanie ich z obowiązkiem w zakresie należytej staranności. Ponadto dostosowano zakres należytej staranności. Szczegółowy opis zmian wprowadzonych do pakietu wariantów preferowanych w ocenie skutków zawarto w załączonym dokumencie roboczym służb Komisji, w którym przedstawiono działania podjęte w związku z opinią Rady ds. Kontroli Regulacyjnej i informacje dodatkowe.

Krótko mówiąc, „zakres podmiotowy”, tj. kategorie przedsiębiorstw objęte zakresem dyrektywy, został znacznie ograniczony w wyniku rozważań przeprowadzonych na podstawie uwag Rady na temat opisu problemu, w szczególności w odniesieniu do MŚP, oraz na temat proporcjonalności wariantu preferowanego. Mówiąc konkretnie, z zakresu stosowania całkowicie wyłączono MŚP, a w sektorach o dużym wpływie objęto zakresem wyłącznie przedsiębiorstwa zatrudniające ponad 250 pracowników i odnotowujące ponad 40 mln EUR przychodów netto ze sprzedaży w skali światowej (podczas gdy duże przedsiębiorstwa, które jednocześnie przekraczają progi 500 pracowników i 150 mln EUR przychodów netto ze sprzedaży w skali światowej, są objęte zakresem stosowania niezależnie od sektora działalności gospodarczej). Sektory o dużym wpływie bezpośrednio zdefiniowano w tekście, co odzwierciedla również uwagi Rady dotyczące techniki legislacyjnej. Definicję sektorów o dużym wpływie ograniczono do sektorów, w których istnieje wysokie ryzyko powstania niekorzystnych skutków i w sprawie których powstały wytyczne OECD. W przypadku

przedsiębiorstw o średniej kapitalizacji w sektorach o dużym wpływie zasady zaczną obowiązywać po dwuletnim okresie przejściowym, aby zapewnić więcej czasu na dostosowanie. Ponadto obowiązki tych przedsiębiorstw w zakresie należytej staranności są ograniczone wyłącznie do poważnych skutków istotnych dla ich sektora.

Aby skutecznie osiągnąć cele inicjatywy, zakresem niniejszego wniosku objęto również przedsiębiorstwa z państw trzecich. Zakres obejmuje wyłącznie te przedsiębiorstwa spoza UE, które mają bezpośrednie związki z rynkiem unijnym i które osiągają podobny próg przychodów co przedsiębiorstwa unijne, ale w ramach rynku unijnego. Będą one miały ponadto takie same obowiązki dotyczące należytej staranności jak odpowiadające im przedsiębiorstwa unijne.

W dyrektywie wskazano również, że przedsiębiorstwa, a w szczególności MŚP w łańcuchu wartości, koniecznie potrzebują dostępnego i praktycznego wsparcia, aby mogły przygotować się do wypełniania obowiązków (lub wynikających z nich wymagań, które mogą zostać przeniesione na nie pośrednio). Wsparcie to może obejmować praktyczne wskazówki i narzędzia pomocnicze, takie jak infolinie, bazy danych lub szkolenia, a także utworzenie obserwatorium, które wspomogę przedsiębiorstwa w wykonywaniu dyrektywy. Klauzula przeglądowa zawiera ponadto wyraźne odniesienie do zakresu podmiotowego dyrektywy (tj. wskazania uwzględnionych kategorii przedsiębiorstw), który należy zweryfikować na podstawie doświadczeń praktycznych uzyskanych podczas stosowania przepisów. Inne środki łagodzące, mające na celu zmniejszenie pośredniego wpływu na MŚP, stanowią część obowiązków przedsiębiorstw objętych zakresem niniejszej dyrektywy.

Jeśli chodzi o zakres przedmiotowy (tzn. co jest objęte), utrzymano instrument przekrojowy obejmujący prawa człowieka i wpływ na środowisko. Odzwierciedla to silny konsensus wśród grup zainteresowanych stron, że rozwiązanie wskazanych problemów wymaga ram horyzontalnych.

Ponadto Rada stwierdziła, że ocena skutków nie jest wystarczająco jasna w kwestii potrzeby uregulowania obowiązków dyrektorów w uzupełnieniu do wymogów w zakresie należytej staranności. Komisja postanowiła zatem zająć się tą kwestią, odchodząc od pakietu wariantów preferowanych przedstawionego w ocenie skutków i koncentrując się na elemencie dotyczącym obowiązków dyrektorów, również w świetle istniejących norm międzynarodowych⁷², w zakresie należytej staranności i obowiązku dbałości. Obejmuje to obowiązki dyrektorów związane z ustanawianiem procedur i środków w zakresie należytej staranności przedsiębiorstw i nadzorowaniem ich wdrażania, przygotowaniem kodeksów postępowania służących tym celom, jak również włączaniem należytej staranności do strategii przedsiębiorstwa. Aby w pełni odzwierciedlić rolę dyrektorów w kontekście obowiązków w zakresie należytej staranności przedsiębiorstw, doprecyzowuje się również ogólny obowiązek dyrektorów w zakresie dbałości o przedsiębiorstwo, który jest obecny w prawie spółek wszystkich państw członkowskich, poprzez wskazanie, że wypełniając swój obowiązek działania w najlepszym interesie spółki, dyrektorzy powinni uwzględniać kwestie dotyczące zrównoważonego rozwoju zawarte we wniosku dotyczącym dyrektywy w sprawie sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, w tym,

⁷² Zob. przypis 6.

w stosownych przypadkach, prawa człowieka, zmianę klimatu i konsekwencje dla środowiska, w tym w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej. Nie zachowano bardziej daleko idących, szczegółowych obowiązków dyrektorów, które zaproponowano w ocenie skutków. Dzięki temu wniosek pozwoli osiągnąć zakładany cel, zachowując jednocześnie proporcjonalność.

Jeśli chodzi o uwagi Rady, wyczerpujące wyjaśnienia dokonanych wyborów politycznych przedstawiono w niniejszym uzasadnieniu, jak również w motywach wniosku ustawodawczego. Chociaż ocenę skutków przedłożoną Radzie i opinię Rady opublikowano w formie niezmienionej, przygotowano oddzielny towarzyszący dokument roboczy służb Komisji w celu przedstawienia dodatkowych dowodów i wyjaśnień, które stanowią odpowiedź na uwagi Rady, w tym w odniesieniu do kwestii dowodów. W dokumencie odniesiono się w szczególności do następujących kwestii:

1. opis problemu:

- skala i zmiany problemów dotyczących środowiska i zrównoważonego rozwoju bezpośrednio związanych z wyraźnym brakiem lub niewystarczającym stosowaniem praktyk zarządzania w zakresie zrównoważonego rozwoju w przedsiębiorstwach unijnych, które to problemy niniejsza dyrektywa ma rozwiązać, oraz wartość dodana dyrektywy w odniesieniu do kompleksowego pakietu środków na rzecz zrównoważonego rozwoju przewidzianego w ramach Zielonego Ładu;
- powody, dla których dynamikę rynku i konkurencji wraz z dalszymi zmianami w strategiach przedsiębiorstw i systemach zarządzania ryzykiem postrzega się jako niewystarczające, także w odniesieniu do zakładanego związku przyczynowo-skutkowego między stosowaniem narzędzi w zakresie zrównoważonego rozwoju w przedsiębiorstwach a rozwiązywaniem problemów za ich pomocą w praktyce;

2. skutki wdrożenia preferowanego wariantu:

- kwestie związane z państwami trzecimi z uwzględnieniem spostrzeżeń (i) na temat spodziewanego rozwoju sytuacji w państwach trzecich (w tym biorąc pod uwagę unijne i międzynarodowe środki wsparcia handlu i rozwoju), (ii) na temat wpływu na państwa trzecie i dostawców w państwach trzecich;
- mechanizm egzekwowania, jeszcze bardziej zwiększający wartość dodaną dwufilarowego systemu egzekwowania, który opiera się na egzekwowaniu na poziomie administracyjnym i odpowiedzialności cywilnej;
- wpływ na konkurencję i konkurencyjność.

Sprawność regulacyjna i uproszczenie

Małe i średnie przedsiębiorstwa, w tym mikroprzedsiębiorstwa, nie są objęte zakresem dyrektywy, a skutki pośrednie dla nich zostaną złagodzone za pośrednictwem środków wspierających i wytycznych na poziomie Unii i państw członkowskich, a także w relacjach między przedsiębiorstwami poprzez stosowanie wzorcowych klauzul umownych oraz wymogów proporcjonalności w odniesieniu do większego partnera biznesowego.

Prawa podstawowe

Jak wyjaśniono w ocenie skutków i na podstawie istniejących dowodów, obowiązkowe wymogi w zakresie należytej staranności mogą przynieść znaczące korzyści w zakresie ochrony i propagowania praw podstawowych.

4. WPLYW NA BUDŻET

Wniosek nie ma bezpośredniego wpływu na budżet Unii.

5. ELEMENTY FAKULTATYWNE

Plany wdrożenia i monitorowanie, ocena i sprawozdania

Aby pomóc we wdrażaniu niniejszej dyrektywy, Komisja utworzy Europejską Sieć Organów Nadzorczych. W skład tej sieci wejdą przedstawiciele organów nadzorczych wyznaczeni przez państwa członkowskie i, w razie potrzeby, również inne agencje unijne posiadające odpowiednią wiedzę specjalistyczną w obszarach objętych niniejszą dyrektywą, a jej celem będzie zapewnienie, aby przedsiębiorstwa przestrzegały swoich obowiązków w zakresie należytej staranności, oraz ułatwienie i zapewnienie koordynacji i konwergencji praktyk w zakresie regulacji, prowadzenia postępowań wyjaśniających, nakładania sankcji i nadzoru, a także wymiany informacji między tymi organami nadzorczymi.

Po upływie siedmiu lat od zakończenia okresu transpozycji Komisja składa sprawozdanie z wykonania niniejszej dyrektywy, obejmujące między innymi jej skuteczność. Sprawozdanie przedkłada się w razie potrzeby wraz z wnioskiem ustawodawczym.

W razie potrzeby Komisja wyda wytyczne w celu zapewnienia przejrzystości i wsparcia przedsiębiorstwom i państwom członkowskim we wdrażaniu dyrektywy.

Dokumenty wyjaśniające

Aby zapewnić właściwe wdrożenie niniejszej dyrektywy, konieczny byłby dokument wyjaśniający, np. w formie tabeli korelacji.

Szczegółowe objaśnienia poszczególnych przepisów wniosku

W art. 1 określono przedmiot dyrektywy, tj. ustanowiono zasady dotyczące obowiązków przedsiębiorstw w zakresie należytej staranności dotyczących faktycznych i potencjalnych niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska w odniesieniu do ich własnej działalności, działalności jednostek zależnych oraz działalności w ramach łańcucha wartości prowadzonej za pośrednictwem stałych relacji biznesowych; przepis ten precyzuje również, że niniejsza dyrektywa ustanawia zasady dotyczące odpowiedzialności za naruszenie obowiązku w zakresie należytej staranności.

W art. 2 ustanowiono zakres podmiotowy stosowania dyrektywy i określono kryteria, na podstawie których państwo członkowskie jest uprawnione do regulowania kwestii objętych niniejszą dyrektywą.

Art. 3 zawiera definicje stosowane do celów niniejszej dyrektywy.

W art. 4 nałożono na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia, aby przedsiębiorstwa dochowywały należytej staranności w zakresie praw człowieka i ochrony środowiska poprzez spełnianie wymogów szczegółowych wymienionych w art. 5–11 dyrektywy.

W art. 5 nałożono na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia, aby przedsiębiorstwa uwzględniały należytą staranność we wszystkich obszarach swojej polityki i wdrożyły politykę należytej staranności, która jest corocznie aktualizowana. Przepis ten stanowi, że polityka ta powinna zawierać opis podejścia przedsiębiorstwa w zakresie należytej staranności, kodeks postępowania, którego powinni przestrzegać pracownicy przedsiębiorstwa i jednostek zależnych, oraz opis procesów wprowadzonych w celu wdrożenia zasad należytej staranności.

W art. 6 nałożono na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia, aby przedsiębiorstwa wprowadziły odpowiednie środki w celu zidentyfikowania rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków dla praw człowieka i dla środowiska w ramach własnej działalności, w swoich jednostkach zależnych oraz na poziomie swoich bezpośrednich lub pośrednich stałych relacji biznesowych w swoim łańcuchu wartości.

W art. 7 określono wymóg, aby państwa członkowskie zapewniły, by przedsiębiorstwa wprowadziły odpowiednie środki w celu zapobieżenia potencjalnym niekorzystnym skutkom zidentyfikowanym zgodnie z art. 6 lub w celu odpowiedniego złagodzenia tych skutków, w przypadku gdy zapobieganie nie jest możliwe lub wymaga stopniowego wdrożenia.

W art. 8 nałożono na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia, aby przedsiębiorstwa wprowadziły odpowiednie środki w celu powstrzymania rzeczywistych niekorzystnych skutków dla praw człowieka i dla środowiska, które te przedsiębiorstwa zidentyfikowały lub mogły zidentyfikować na podstawie art. 6. W przypadku gdy nie można powstrzymać niekorzystnych skutków, które wystąpiły na poziomie pośrednich lub bezpośrednich stałych relacji biznesowych, państwa członkowskie powinny zapewnić, aby przedsiębiorstwa zminimalizowały skalę tych skutków.

W art. 9 nałożono na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia, aby przedsiębiorstwa przewidziały możliwość składania skarg do tych przedsiębiorstw w przypadku uzasadnionych obaw dotyczących potencjalnych lub rzeczywistych niekorzystnych skutków, w tym w łańcuchu wartości przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwa są zobowiązane do zapewnienia takiej możliwości osobom, które są dotknięte niekorzystnymi skutkami lub mają uzasadnione podstawy, by sądzić, że mogą być nimi dotknięte, związkom zawodowym i innym przedstawicielom pracowników reprezentującym osoby pracujące w danym łańcuchu wartości oraz organizacjom społeczeństwa obywatelskiego działającym w danym obszarze.

W art. 10 nałożono na państwa członkowskie obowiązek wymagania od przedsiębiorstw przeprowadzania okresowej oceny wdrażania środków w zakresie należytej staranności w celu sprawdzenia, czy właściwie zidentyfikowano niekorzystne skutki i czy wdrożono środki zapobiegawcze lub naprawcze, a także w celu ustalenia, w jakim stopniu udało się zapobiec niekorzystnym skutkom, powstrzymać je lub zminimalizować ich skalę.

W art. 11 nałożono na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia, aby przedsiębiorstwa, które nie podlegają wymogom sprawozdawczym na podstawie dyrektywy 2013/34/UE, składały sprawozdania dotyczące kwestii objętych niniejszą dyrektywą i publikowały sprawozdanie roczne na swojej stronie internetowej.

W art. 12 nałożono na Komisję obowiązek przyjęcia wytycznych w sprawie niewiążących wzorcowych klauzul umownych, aby pomóc przedsiębiorstwom w spełnieniu wymogów art. 7 ust. 2 lit. b) i art. 8 ust. 3 lit. c).

W art. 13 określono, że w celu zapewnienia wsparcia przedsiębiorstwom lub organom państw członkowskich w zakresie sposobu, w jaki przedsiębiorstwa powinny wypełniać swoje obowiązki w zakresie należytej staranności, Komisja może wydać wytyczne, w tym wytyczne dotyczące konkretnych sektorów lub konkretnych niekorzystnych skutków, we współpracy z Agencją Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Europejską Agencją Środowiska i w razie potrzeby organami międzynarodowymi posiadającymi wiedzę specjalistyczną w zakresie należytej staranności.

W art. 14 nałożono na państwa członkowskie i Komisję obowiązek zapewnienia środków towarzyszących przedsiębiorstwom objętym zakresem stosowania niniejszej dyrektywy oraz podmiotom w globalnych łańcuchach wartości, na których obowiązki wynikające z dyrektywy mają pośredni wpływ. Takie wsparcie może obejmować prowadzenie

specjalnych stron internetowych, portali lub platform, wsparcie finansowe dla MŚP oraz ułatwianie wspólnych inicjatyw zainteresowanych stron. W przepisie tym wyjaśniono ponadto, że przedsiębiorstwa mogą wykorzystywać projekty branżowe i inicjatywy z udziałem wielu zainteresowanych stron w celu wspierania wdrażania zasad należytej staranności oraz że Komisja we współpracy z państwami członkowskimi może wydać wytyczne dotyczące oceny adekwatności takich projektów.

W art. 15 zobowiązano państwa członkowskie do zagwarantowania, aby określone przedsiębiorstwa przyjęły plan służący zapewnieniu, że model biznesowy i strategia przedsiębiorstwa są spójne z założeniami procesu przechodzenia na gospodarkę zrównoważoną oraz z celem polegającym na ograniczeniu globalnego ocieplenia do 1,5 °C zgodnie z postanowieniami porozumienia paryskiego.

W art. 16 wprowadzono wymóg, aby przedsiębiorstwa utworzone zgodnie z przepisami państwa trzeciego i objęte zakresem stosowania niniejszej dyrektywy zgodnie z art. 2 ust. 2 wyznaczyły odpowiednio umocowanego upoważnionego przedstawiciela w Unii, do którego właściwe organy państw członkowskich będą się zwracać we wszystkich kwestiach niezbędnych do odbioru, przestrzegania i egzekwowania aktów prawnych wydanych w związku z niniejszą dyrektywą.

W art. 17 określono wymóg wyznaczenia przez państwa członkowskie jednego krajowego organu nadzorczego lub większej ich liczby w celu zapewnienia przestrzegania przez przedsiębiorstwa ich obowiązków w zakresie należytej staranności oraz obowiązków wynikających z art. 15 ust. 1 i 2, a także w celu wykonywania uprawnień w zakresie egzekwowania tych obowiązków zgodnie z art. 18.

W art. 18 określono odpowiednie uprawnienia i zasoby organów nadzorczych wyznaczonych przez państwa członkowskie do wykonywania ich zadań w zakresie nadzoru i egzekwowania.

W art. 19 nałożono na państwa członkowskie wymóg zapewnienia, aby każda osoba fizyczna lub prawna, która ma powody, by sądzić, na podstawie obiektywnych okoliczności, że przedsiębiorstwo nie przestrzega przepisów niniejszej dyrektywy w sposób właściwy, była uprawniona do zgłaszania organom nadzorczym uzasadnionych obaw, w szczególności w państwie członkowskim miejsca zwykłego pobytu, siedziby statutowej, miejsca pracy lub miejsca domniemanego naruszenia.

W art. 20 określono, że państwa członkowskie ustanawiają przepisy dotyczące sankcji mających zastosowanie w przypadku naruszeń przepisów krajowych przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy i podejmują wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia ich wykonywania. Sankcje są skuteczne, odstrasżające i proporcjonalne. Państwa członkowskie zapewniają publikację decyzji organów nadzorczych o nałożeniu sankcji z tytułu naruszenia przepisów niniejszej dyrektywy.

W art. 21 wprowadzono Europejską Sieć Organów Nadzorczych składającą się z przedstawicieli krajowych organów nadzorczych, o których mowa w art. 16, w celu ułatwienia i zapewnienia koordynacji i dostosowania praktyk w zakresie regulacji, prowadzenia postępowań wyjaśniających, nakładania sankcji i nadzoru, a także wymiany informacji między tymi organami nadzorczymi.

W art. 22 nałożono na państwa członkowskie wymóg ustanowienia przepisów regulujących odpowiedzialność cywilną przedsiębiorstwa za szkody powstałe w wyniku niedopełnienia przez nie obowiązku w zakresie należytej staranności w określonych sytuacjach. Wprowadzono w nim również obowiązek zapewnienia przez państwa członkowskie, aby odpowiedzialność przewidziana w ust. 1–3 tego artykułu nie została wyłączona jedynie na

podstawie tego, że prawo właściwe dla roszczeń w tym zakresie nie jest prawem państwa członkowskiego.

W art. 23 ustanowiono, że dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937 z dnia 23 października 2019 r. w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa Unii ma zastosowanie do zgłaszania wszystkich naruszeń niniejszej dyrektywy oraz ochrony osób zgłaszających takie naruszenia.

W art. 23 sprecyzowano warunki udzielania wsparcia publicznego przedsiębiorstwom.

W art. 25 wyjaśniono obowiązek dyrektorów w zakresie dbałości.

W art. 26 nałożono na dyrektorów przedsiębiorstw unijnych obowiązek stworzenia i nadzorowania wdrażania procedur i środków dotyczących należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz dostosowania strategii przedsiębiorstwa do zasad należytej staranności.

W art. 27 wprowadzono zmiany w załączniku do dyrektywy (UE) 2019/1937.

W art. 28 określono zasady dotyczące aktów delegowanych.

Art. 29 zawiera przepis dotyczący przeglądu niniejszej dyrektywy.

Art. 30 zawiera przepisy dotyczące transpozycji dyrektywy.

W art. 31 określono datę wejścia w życie niniejszej dyrektywy.

W art. 32 określono adresatów niniejszej dyrektywy.

W wykazach zawartych w załączniku określono niekorzystne skutki dla środowiska i niekorzystne skutki dla praw człowieka istotne w kontekście niniejszej dyrektywy, obejmujące naruszenia praw i zakazów zawartych w międzynarodowych umowach dotyczących praw człowieka (część I sekcja 1), konwencjach dotyczących praw człowieka i podstawowych wolności (część I sekcja 2) oraz naruszenia uznanych na forum międzynarodowym celów i zakazów uwzględnionych w konwencjach w zakresie ochrony środowiska (część II).

Wniosek

DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 50 ust. 1, art. 50 ust. 2 lit. g) oraz art. 114,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego⁷³,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Unia opiera się na poszanowaniu godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowaniu praw człowieka, zapisanych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. Te podstawowe wartości, które zainspirowały powstanie Unii, a także powszechność i niepodzielność praw człowieka oraz poszanowanie zasad Karty Narodów Zjednoczonych i prawa międzynarodowego powinny przyświecać działaniom Unii na arenie międzynarodowej. Takie działania obejmują wspieranie trwałego rozwoju gospodarczego i społecznego oraz środowiskowego krajów rozwijających się.
- (2) Wysoki poziom ochrony środowiska naturalnego i poprawa jego jakości oraz propagowanie podstawowych wartości europejskich należą do priorytetów Unii, jak określono w komunikacie Komisji dotyczącym Europejskiego Zielonego Ładu⁷⁴. Cele te

⁷³ Dz.U. C z , s. .

⁷⁴ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Europejski Zielony Ład” (COM/2019/640 final).

wymagają zaangażowania nie tylko organów publicznych, ale także podmiotów prywatnych, w szczególności przedsiębiorstw.

- (3) W swoim komunikacie „Silna Europa socjalna na rzecz sprawiedliwej transformacji”⁷⁵ Komisja zobowiązała się do udoskonalenia europejskiej społecznej gospodarki rynkowej w celu przeprowadzenia sprawiedliwej transformacji w kierunku zrównoważonego rozwoju. Niniejsza dyrektywa przyczyni się również do realizacji Europejskiego filaru praw socjalnych, który wspiera prawa zapewniające uczciwe warunki pracy. Stanowi ona część polityki i strategii UE związanych z propagowaniem zapewniania godnej pracy na całym świecie, w tym w globalnych łańcuchach wartości, o czym mowa w komunikacie Komisji w sprawie godnej pracy na całym świecie⁷⁶.
- (4) Kluczem do sukcesu w realizacji celów Unii w zakresie zrównoważonego rozwoju jest postępowanie przedsiębiorstw działających we wszystkich sektorach gospodarki, ponieważ przedsiębiorstwa unijne, w szczególności duże, polegają na globalnych łańcuchach wartości. Ochrona praw człowieka i ochrona środowiska również leżą w interesie przedsiębiorstw, w szczególności biorąc pod uwagę rosnącą świadomość konsumentów i inwestorów w tych obszarach. Na poziomie unijnym⁷⁷ oraz krajowym⁷⁸ istnieje już szereg inicjatyw wspierających przedsiębiorstwa działające na rzecz transformacji zorientowanej na wartości.
- (5) Istniejące normy międzynarodowe dotyczące odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej stanowią, że przedsiębiorstwa powinny chronić prawa człowieka, i określają, w jaki sposób przedsiębiorstwa powinny dbać o ochronę środowiska we wszystkich swoich działaniach i łańcuchach wartości. W Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka⁷⁹ stwierdzono, że przedsiębiorstwa odpowiadają za dochowanie należytej staranności w zakresie praw człowieka poprzez identyfikowanie niekorzystnych skutków ich działalności dla praw człowieka, zapobieganie tym skutkom i ich łagodzenie oraz poprzez ponoszenia odpowiedzialności za to, w jaki sposób reagują na te skutki. Zgodnie z tymi wytycznymi przedsiębiorstwa powinny unikać naruszania praw człowieka i reagować na niekorzystne skutki dla praw człowieka, które to skutki te

⁷⁵ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Silna Europa socjalna na rzecz sprawiedliwej transformacji (COM/2020/14 final).

⁷⁶ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie godnej pracy na całym świecie na rzecz globalnej sprawiedliwej transformacji i trwałej odbudowy, COM(2022) 66 final.

⁷⁷ „Enterprise Models and the EU agenda” [„Modele przedsiębiorstw i agenda UE”], *CEPS Policy Insights*, nr PI2021-02/ styczeń 2021.

⁷⁸ Np. <https://www.economie.gouv.fr/entreprises/societe-mission>

⁷⁹ Organizacja Narodów Zjednoczonych, „Wytyczne dotyczące biznesu i praw człowieka: wdrażanie dokumentu ramowego ONZ »Chronić, szanować i naprawiać«” (2011 r.), dokument dostępny pod adresem https://www.ohchr.org/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf

przedsiębiorstwa spowodowały, do których się przyczyniły lub z którymi są związane w ramach własnej działalności, w jednostkach zależnych oraz za pośrednictwem bezpośrednich i pośrednich relacji biznesowych.

- (6) Koncepcję należytej staranności w zakresie praw człowieka sprecyzowano i rozwinięto w Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych⁸⁰, w których rozszerzono stosowanie zasad należytej staranności na kwestie związane ze środowiskiem i sprawowaniem rządów. Wytyczne OECD dotyczące odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej oraz wytyczne sektorowe⁸¹ stanowią uznane na arenie międzynarodowej ramy określające praktyczne kroki w zakresie należytej staranności, które mają pomóc przedsiębiorstwom w identyfikowaniu rzeczywistych i potencjalnych skutków w ramach swoich działań, łańcuchów wartości i innych relacji biznesowych, zapobieganiu tym skutkom, łagodzeniu ich i rozliczaniu się z tego, jak na te skutki reagują. Koncepcja należytej staranności stanowi również integralną część zaleceń zawartych w Trójstronnej deklaracji zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej przyjętej przez Międzynarodową Organizację Pracy⁸².
- (7) Cele ONZ w zakresie zrównoważonego rozwoju⁸³, przyjęte w 2015 r. przez wszystkie państwa członkowskie Organizacji Narodów Zjednoczonych, obejmują cele służące osiągnięciu trwałego, inkluzywnego i zrównoważonego wzrostu gospodarczego. Unia zobowiązała się do realizacji celów ONZ w zakresie zrównoważonego rozwoju. Sektor prywatny przyczynia się do realizacji tych celów.
- (8) W porozumieniach międzynarodowych zawartych na podstawie Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, których Unia i państwa członkowskie są stronami, takich jak porozumienie paryskie⁸⁴ i niedawny pakt klimatyczny z Glasgow⁸⁵, wskazano konkretne sposoby przeciwdziałania zmianie klimatu i utrzymania globalnego ocieplenia na poziomie 1,5 stopnia Celsjusza. Oprócz konkretnych działań, których podjęcia oczekuje się od wszystkich sygnatariuszy, za

⁸⁰ Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, zaktualizowana edycja z 2011 r., dokument dostępny pod adresem: <http://mneguidelines.oecd.org/guidelines/>

⁸¹ Wytyczne OECD dotyczące odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej, 2018, oraz wytyczne dla poszczególnych sektorów, dostępne pod adresem <https://www.oecd.org/investment/due-diligence-guidance-for-responsible-business-conduct.htm>

⁸² Trójstronna deklaracja zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej przyjęta przez Międzynarodową Organizację Pracy, piąta edycja, 2017, dokument dostępny pod adresem: https://www.ilo.org/empent/Publications/WCMS_094386/lang--en/index.htm

⁸³ https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

⁸⁴ https://unfccc.int/files/essential_background/convention/application/pdf/english_paris_agreement.pdf.

⁸⁵ Pakt klimatyczny z Glasgow, przyjęty 13 listopada 2021 r. podczas COP26 w Glasgow, https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma2021_L16_adv.pdf

kluczową dla osiągnięcia tych celów postrzega się rolę sektora prywatnego, w szczególności jego strategię inwestycyjną.

- (9) W Europejskim prawie o klimacie⁸⁶ Unia zobowiązała się prawnie również do osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r. oraz do zredukowania emisji o co najmniej 55 % do 2030 r. Oba te zobowiązania wymagają zmiany sposobu, w jaki przedsiębiorstwa prowadzą produkcję i zaopatrują się. W przygotowanym przez Komisję Planie w zakresie celów klimatycznych na 2030 r.⁸⁷ przedstawiono modele obejmujące różne poziomy redukcji emisji wymagane w różnych sektorach gospodarki – chociaż we wszystkich scenariuszach należy dokonać znacznych redukcji we wszystkich sektorach, jeżeli Unia ma osiągnąć swoje cele klimatyczne. W planie podkreślono również, że „zmiany w zasadach i praktykach ładu korporacyjnego, w tym w zakresie zrównoważonych finansów, sprawią, że właściciele i kierownicy przedsiębiorstw będą w swoich działaniach i strategiach nadawać priorytetowe znaczenie celom w zakresie zrównoważonego rozwoju”. W komunikacie z 2019 r. w sprawie Europejskiego Zielonego Ładu⁸⁸ określono, że wszystkie działania i polityki UE powinny zostać połączone, aby pomóc Unii w osiągnięciu pomyślnej i sprawiedliwej transformacji ku zrównoważonej przyszłości. Określono w nim również, że ramy ładu korporacyjnego powinny w większym stopniu uwzględniać zrównoważony charakter działalności.
- (10) Zgodnie z komunikatem Komisji w sprawie budowy Europy odpornej na zmianę klimatu⁸⁹, w którym przedstawiono unijną strategię przystosowania się do zmiany klimatu, nowe inwestycje i decyzje polityczne powinny być podejmowane z uwzględnieniem kwestii klimatu i dostosowane do przyszłych wyzwań, także w przypadku większych przedsiębiorstw zarządzających łańcuchami wartości. Niniejsza dyrektywa powinna być spójna z tą strategią. Należy również zapewnić spójność z dyrektywą Komisji [...] zmieniającą dyrektywę 2013/36/UE w odniesieniu do uprawnień nadzorczych, sankcji, oddziałów z państw trzecich i ryzyka z zakresu ochrony środowiska, polityki społecznej i ładu korporacyjnego (dyrektywa w sprawie wymogów kapitałowych)⁹⁰, w której określono jasne wymogi dotyczące zasad zarządzania bankami,

⁸⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1119 z dnia 30 czerwca 2021 r. w sprawie ustanowienia ram na potrzeby osiągnięcia neutralności klimatycznej i zmiany rozporządzeń (WE) nr 401/2009 i (UE) 2018/1999 (Europejskie prawo o klimacie) PE/27/2021/REV/1 (Dz.U. L 243 z 9.7.2021, s. 1).

⁸⁷ SWD/2020/176 final.

⁸⁸ COM/2019/640 final.

⁸⁹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Budując Europę odporną na zmianę klimatu – nowa Strategia w zakresie przystosowania do zmiany klimatu” (COM/2021/82 final) dostępny pod adresem <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:52021DC0082>

⁹⁰ Dz.U. C [...] z [...], s. [...].

w tym wiedzy na temat ryzyka z zakresu ochrony środowiska, polityki społecznej i ładu korporacyjnego na poziomie rady dyrektorów.

- (11) Inicjatywy dotyczące zrównoważonego ładu korporacyjnego znalazły się wśród elementów następujących strategii: Plan działania dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym⁹¹, unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030⁹², strategia „Od pola do stołu”⁹³, strategia w zakresie chemikaliów⁹⁴, „Aktualizacja nowej strategii przemysłowej z 2020 r. – tworzenie silniejszego jednolitego rynku sprzyjającego odbudowie Europy”⁹⁵, przemysł 5.0⁹⁶, Plan działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych⁹⁷ i przegląd polityki handlowej z 2021 r.⁹⁸
- (12) Niniejsza dyrektywa jest spójna z Planem działania UE dotyczącym praw człowieka i demokracji na lata 2020–2024⁹⁹. Jako priorytet wskazano w tym planie działania wzmocnienie zaangażowania Unii w aktywne promowanie wdrożenia na całym świecie wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka oraz innych odpowiednich wytycznych międzynarodowych, takich jak Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, w tym poprzez propagowanie odpowiednich norm w zakresie należytej staranności.
- (13) W rezolucji z 10 marca 2021 r. Parlament Europejski wezwał Komisję do zaproponowania unijnych przepisów dotyczących kompleksowego obowiązku

⁹¹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Nowy plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz czystszej i bardziej konkurencyjnej Europy (COM/2020/98 final).

⁹² Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 – Przywracanie przyrody do naszego życia (COM/2020/380 final).

⁹³ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Strategia „od pola do stołu” na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego (COM/2020/381 final).

⁹⁴ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, „Strategia w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności na rzecz nietoksycznego środowiska” (COM/2020/667 final).

⁹⁵ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Aktualizacja nowej strategii przemysłowej z 2020 r. – tworzenie silniejszego jednolitego rynku sprzyjającego odbudowie Europy” (COM/2021/350 final).

⁹⁶ Przemysł 5.0; https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/research-area/industrial-research-and-innovation/industry-50_en

⁹⁷ <https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/pl/>

⁹⁸ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Przegląd polityki handlowej – otwarta, zrównoważona i asertywna polityka handlowa (COM/2021/66 final).

⁹⁹ Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego i Rady „Plan działania UE dotyczący praw człowieka i demokracji na lata 2020–2024” (JOIN/2020/5 final).

przedsiębiorstw w zakresie należytej staranności¹⁰⁰. W konkluzjach Rady w sprawie praw człowieka i godnej pracy w globalnych łańcuchach dostaw z 1 grudnia 2020 r. wezwano Komisję do przedstawienia wniosku dotyczącego unijnych ram prawnych w zakresie zrównoważonego ładu korporacyjnego, w tym międzysektorowych obowiązków przedsiębiorstw w zakresie należytej staranności w globalnych łańcuchach dostaw¹⁰¹. Parlament Europejski wzywa do objaśnienia obowiązków dyrektorów również w swoim sprawozdaniu z własnej inicjatywy w sprawie zrównoważonego ładu korporacyjnego przyjętym 2 grudnia 2020 r. We wspólnej deklaracji dotyczącej priorytetów legislacyjnych UE na 2022 r.¹⁰² Parlament Europejski, Rada Unii Europejskiej i Komisja zobowiązały się do stworzenia gospodarki służącej ludziom oraz do udoskonalenia ram regulacyjnych dotyczących zrównoważonego ładu korporacyjnego.

- (14) Niniejsza dyrektywa ma na celu zapewnienie, aby przedsiębiorstwa działające na rynku wewnętrznym przyczyniły się do zrównoważonego rozwoju i transformacji gospodarek i społeczeństw w stronę modelu zrównoważonego poprzez identyfikację potencjalnych lub rzeczywistych niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska związanych z działalnością własną przedsiębiorstw, ich jednostek zależnych i łańcuchów wartości, zapobieganie tym skutkom, łagodzenie tych skutków oraz ich powstrzymanie i minimalizowanie.
- (15) Przedsiębiorstwa powinny podjąć odpowiednie kroki w celu ustanowienia i stosowania środków należytej staranności w odniesieniu do własnej działalności, swoich jednostek zależnych, a także stałych bezpośrednich i pośrednich relacji biznesowych w całym łańcuchu wartości zgodnie z przepisami niniejszej dyrektywy. Niniejsza dyrektywa nie powinna wymagać od przedsiębiorstw zagwarantowania, aby niekorzystne skutki nigdy nie wystąpiły lub zostały powstrzymane niezależnie od sytuacji. Przedsiębiorstwo może nie być w stanie tego osiągnąć na przykład w przypadku relacji biznesowych, w których niekorzystny skutek jest wynikiem ingerencji państwa. Dlatego też główne zobowiązania określone w niniejszej dyrektywie powinny być „zobowiązaniami starannego działania”. Przedsiębiorstwo powinno zastosować odpowiednie środki, co do których można w uzasadniony sposób oczekiwać, że doprowadzą do zapobieżenia lub zminimalizowania niekorzystnego skutku w okolicznościach dotyczących danego przypadku. Należy wziąć pod uwagę specyfikę łańcucha wartości przedsiębiorstwa, sektor lub obszar geograficzny,

¹⁰⁰ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 10 marca 2021 r. zawierająca zalecenia dla Komisji dotyczące należytej staranności i odpowiedzialności przedsiębiorstw (2020/2129(INL)), P9_TA(2021)0073, dokument dostępny pod adresem [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2020/2129\(INL\)](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2020/2129(INL))

¹⁰¹ Konkluzje Rady z dnia 1 grudnia 2020 r. w sprawie praw człowieka i godnej pracy w globalnych łańcuchach dostaw (13512/20).

¹⁰² Wspólna deklaracja Parlamentu Europejskiego, Rady Unii Europejskiej i Komisji Europejskiej – Priorytety legislacyjne UE na 2022 r., dokument dostępny pod adresem https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/joint_declaration_2022.pdf

w którym działają jego partnerzy w łańcuchu wartości, możliwości wywierania przez przedsiębiorstwo wpływu na jego bezpośrednie i pośrednie relacje biznesowe oraz to, czy przedsiębiorstwo mogłoby zwiększyć swoje możliwości wywierania wpływu.

- (16) Procedura należytej staranności przedstawiona w niniejszej dyrektywie powinna obejmować sześć kroków określonych w Wytycznych OECD dotyczących należytej staranności w obszarze odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej, które obejmują środki w zakresie należytej staranności stosowane przez przedsiębiorstwa w celu identyfikacji niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska i przeciwdziałania tym skutkom. Obejmuje to następujące etapy: 1) włączenie zasad należytej staranności do polityki i systemów zarządzania; 2) identyfikację i ocenę niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska; 3) zapobieganie rzeczywistym i potencjalnym niekorzystnym skutkom dla praw człowieka i środowiska oraz powstrzymanie lub zminimalizowanie tych skutków; 4) ocenę skuteczności środków; 5) komunikację; 6) zapewnienie środków zaradczych.
- (17) Niekorzystne skutki dla praw człowieka i środowiska występują we własnej działalności przedsiębiorstwa, jego jednostek zależnych, w jego produktach i w jego łańcuchach wartości, w szczególności na poziomie pozyskiwania surowców, produkcji lub na poziomie usuwania produktów bądź unieszkodliwiania odpadów. Aby zasady należytej staranności wywarły istotny wpływ, powinny obejmować niekorzystne skutki dla praw człowieka i środowiska powstające w całym cyklu życia produkcji, użytkowania i usuwania produktów lub świadczenia usług, na poziomie własnej działalności, jednostek zależnych i w łańcuchach wartości.
- (18) Łańcuch wartości powinien obejmować działalność związaną z produkcją towarów lub świadczeniem usług przez przedsiębiorstwo, w tym opracowywanie produktu lub usługi oraz użytkowanie i usuwanie produktu, a także powiązaną działalność w ramach stałych relacji biznesowych przedsiębiorstwa. Powinien obejmować bezpośrednio i pośrednio relacje biznesowe na wyższym szczeblu łańcucha dostaw z partnerami, którzy projektują, wydobywają, produkują, transportują, przechowują i dostarczają surowce, produkty, części produktów lub świadczą usługi na rzecz przedsiębiorstwa, które są niezbędne do prowadzenia działalności przedsiębiorstwa, a także relacje na niższym szczeblu łańcucha dostaw, w tym bezpośrednio i pośrednio relacje biznesowe z partnerami, którzy wykorzystują lub otrzymują produkty, części produktów lub usługi od przedsiębiorstwa aż do końca przydatności produktu do użycia, w tym między innymi dystrybucję produktu do sprzedawców detalicznych, transport i przechowywanie produktu, demontaż produktu, jego recykling, kompostowanie lub składowanie.
- (19) Jeżeli chodzi o regulowane przedsiębiorstwa finansowe świadczące usługi pożyczkowe, kredytowe lub inne usługi finansowe, „łańcuch wartości” w odniesieniu do świadczenia takich usług powinien być ograniczony do działalności klientów otrzymujących takie usługi oraz ich jednostek zależnych, których działalność jest związana z daną umową. Za część łańcucha wartości nie należy uznawać klientów będących gospodarstwami domowymi i osobami fizycznymi niedziałającymi w ramach działalności zawodowej lub gospodarczej, jak również małych i średnich przedsiębiorstw. Nie należy uwzględniać działalności przedsiębiorstw lub innych osób prawnych, które są częścią łańcucha wartości takich klientów.

- (20) W celu umożliwienia przedsiębiorstwom właściwej identyfikacji niekorzystnych skutków w ich łańcuchu wartości oraz umożliwienia im wywarcia odpowiedniego wpływu obowiązki w zakresie należytej staranności powinny zostać ograniczone w niniejszej dyrektywie do stałych relacji biznesowych. Do celów niniejszej dyrektywy stałe relacje biznesowe powinny oznaczać bezpośrednie lub pośrednie relacje biznesowe, które są trwałe lub zgodnie z oczekiwaniami będą trwałe, ze względu na ich intensywność i czas trwania, i które nie stanowią nieistotnej lub jedynie pomocniczej części łańcucha wartości. „Stalość” relacji biznesowych powinno się oceniać regularnie, a przynajmniej co 12 miesięcy. Jeśli bezpośrednie relacje biznesowe przedsiębiorstwa mają charakter stały, wówczas wszystkie powiązane pośrednie relacje biznesowe powinny być również uznane za stałe w odniesieniu do tego przedsiębiorstwa.
- (21) Zgodnie z niniejszą dyrektywą przedsiębiorstwa unijne zatrudniające średnio ponad 500 pracowników i odnotowujące przychody netto ze sprzedaży w skali światowej powyżej 150 mln EUR w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy powinny być zobowiązane do przestrzegania zasad należytej staranności. W odniesieniu do przedsiębiorstw, które nie spełniają tych kryteriów, ale które zatrudniały średnio ponad 250 pracowników i odnotowywały przychody netto ze sprzedaży w skali światowej powyżej 40 mln EUR światowych obrotów netto w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy oraz które działają w jednym lub kilku sektorach o dużym wpływie, zasady należytej staranności należy zacząć stosować dwa lata po zakończeniu okresu transpozycji niniejszej dyrektywy, aby zapewnić więcej czasu na dostosowanie. W celu zapewnienia, aby obciążenie było rozłożone proporcjonalnie, przedsiębiorstwa działające w sektorach o dużym wpływie powinny zostać zobowiązane do przestrzegania bardziej ukierunkowanych zasad należytej staranności, koncentrujących się na poważnych niekorzystnych skutkach. Przy obliczaniu liczby pracowników w przedsiębiorstwie będącym użytkownikiem powinno się uwzględniać pracowników tymczasowych, w tym pracowników delegowanych na podstawie art. 1 ust. 3 lit. c) dyrektywy 96/71/WE zmienionej dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2018/957/UE¹⁰³. Pracownicy delegowani na podstawie art. 1 ust. 3 lit. a) i b) dyrektywy 96/71/WE zmienionej dyrektywą 2018/957/UE powinni być uwzględniani wyłącznie przy obliczaniu liczby pracowników przedsiębiorstwa wysyłającego.
- (22) Aby odzwierciedlić obszary priorytetowe działań międzynarodowych mających na celu rozwiązywanie problemów związanych z prawami człowieka i środowiskiem, dobór sektorów o dużym wpływie do celów niniejszej dyrektywy powinien opierać się na istniejących sektorowych wytycznych OECD dotyczących należytej staranności. Do celów niniejszej dyrektywy za sektory o dużym wpływie należy uznać następujące

¹⁰³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/957 z dnia 28 czerwca 2018 r. zmieniająca dyrektywę 96/71/WE dotyczącą delegowania pracowników w ramach świadczenia usług (Dz.U. L 173 z 9.7.2018, s. 16).

sektory: produkcja wyrobów tekstylnych, skór i wyrobów ze skór wyprawionych (w tym obuwia) oraz sprzedaż hurtowa wyrobów tekstylnych, odzieży i obuwia; rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo (w tym akwakultura), produkcja artykułów spożywczych oraz sprzedaż hurtowa płodów rolnych, żywych zwierząt, drewna, żywności i napojów; wydobywanie surowców mineralnych niezależnie od miejsca ich wydobycia (w tym ropy naftowej, gazu ziemnego, węgla kamiennego, węgla brunatnego (lignitu), metali i rud metali, jak również wszystkich innych niemetalicznych surowców mineralnych i produktów z kamieniołomów), produkcja podstawowych wyrobów metalowych, innych produktów z niemetalicznych surowców mineralnych i gotowych wyrobów metalowych (z wyjątkiem maszyn i urządzeń) oraz handel hurtowy surowcami mineralnymi, podstawowymi i pośrednimi produktami mineralnymi (w tym metalami i rudami metali, materiałami budowlanymi, paliwami, chemikaliami i innymi produktami pośrednimi). Jeśli chodzi o sektor finansowy, to ze względu na jego specyfikę – w szczególności w odniesieniu do łańcucha wartości i oferowanych usług – nawet jeśli jest on objęty sektorowymi wytycznymi OECD, nie powinno się go zaliczać do sektorów o dużym wpływie objętych niniejszą dyrektywą. Jednocześnie należy szerzej uwzględnić rzeczywiste i potencjalne niekorzystne skutki w tym sektorze poprzez włączenie do zakresu bardzo dużych przedsiębiorstw, które są regulowanymi przedsiębiorstwami finansowymi, nawet jeśli nie mają formy prawnej spółki kapitałowej.

- (23) Aby w pełni osiągnąć cele niniejszej dyrektywy dotyczące praw człowieka i niekorzystnych skutków dla środowiska w odniesieniu do działalności przedsiębiorstw, ich jednostek zależnych i łańcuchów wartości, należy objąć jej zakresem również przedsiębiorstwa z państw trzecich, które prowadzą znaczącą działalność w UE. W szczególności dyrektywa powinna mieć zastosowanie do przedsiębiorstw z państw trzecich, które odnotowały w Unii przychody netto ze sprzedaży w wysokości co najmniej 150 mln EUR w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy lub przychody netto ze sprzedaży w wysokości ponad 40 mln EUR, ale mniej niż 150 mln EUR w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy w co najmniej jednym z sektorów o dużym wpływie, dwa lata po zakończeniu okresu transpozycji niniejszej dyrektywy.
- (24) Do określenia zakresu stosowania w odniesieniu do przedsiębiorstw spoza UE należy wybrać opisane kryterium przychodu, ponieważ tworzy ono terytorialny związek między przedsiębiorstwami z państw trzecich a terytorium Unii. Przychód stanowi wskaźnik zastępczy oddziaływań, jakie działalność tych przedsiębiorstw mogłaby mieć na rynku wewnętrznym. Zgodnie z prawem międzynarodowym takie oddziaływania uzasadniają stosowanie prawa Unii do przedsiębiorstw z państw trzecich. Aby zapewnić wskazanie odpowiedniego przychodu takich przedsiębiorstw, należy stosować metody obliczania przychodu netto ze sprzedaży dotyczące przedsiębiorstw spoza UE określone w dyrektywie (UE) 2013/34 zmienionej dyrektywą (UE) 2021/2101. Jednocześnie aby zapewnić skuteczne egzekwowanie niniejszej dyrektywy, w celu określenia, które przedsiębiorstwa z państw trzecich są objęte niniejszą dyrektywą, nie należy stosować progu zatrudnienia pracowników, ponieważ pojęcie „pracowników” stosowane do celów niniejszej dyrektywy opiera się na prawie Unii i nie mogłoby być łatwo transponowane poza Unią. Wobec braku jasnych i spójnych metod – w tym w ramach standardów rachunkowości – ustalania liczby pracowników przedsiębiorstw z państw trzecich, taki

próg zatrudnienia stwarzałby brak pewności prawa i byłby trudny do zastosowania dla organów nadzorczych. Definicja przychodu powinna być oparta na dyrektywie 2013/34/UE, w której określono już metody obliczania przychodu netto ze sprzedaży dla przedsiębiorstw spoza Unii, ponieważ w międzynarodowych standardach rachunkowości również stosuje się podobne definicje przychodu i dochodu. W celu zapewnienia, aby organ nadzorczy wiedział, które przedsiębiorstwa z państw trzecich osiągnęły w Unii przychód wymagany do objęcia zakresem stosowania niniejszej dyrektywy, niniejsza dyrektywa powinna wymagać, aby informację o tym, że dane przedsiębiorstwo jest przedsiębiorstwem wchodzącym w zakres niniejszej dyrektywy, przekazano organowi nadzorcemu w państwie członkowskim, w którym upoważniony przedstawiciel przedsiębiorstwa z państwa trzeciego ma miejsce zamieszkania lub siedzibę, oraz, gdy jest to inny organ, organowi nadzorcemu w państwie członkowskim, w którym przedsiębiorstwo osiągnęło największą część przychodów netto ze sprzedaży w Unii w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy.

- (25) Aby w znaczący sposób przyczynić się do transformacji w stronę modelu zrównoważonego, zasady należytej staranności określone w niniejszej dyrektywie powinny być stosowane z uwzględnieniem niekorzystnych skutków dla praw człowieka dotyczących osób podlegających ochronie i wynikających z naruszenia jednego z praw lub zakazów zapisanych w konwencjach międzynarodowych wymienionych w załączniku do niniejszej dyrektywy. Aby zagwarantować kompleksowe uwzględnienie praw człowieka, naruszenie zakazu lub prawa niewymienionych wyraźnie we wspomnianym załączniku, które to naruszenie bezpośrednio dotyczy interesu prawnego chronionego tymi konwencjami, powinno się również zaliczać do niekorzystnych skutków dla praw człowieka objętych zakresem niniejszej dyrektywy, pod warunkiem że można przyjąć, iż przedsiębiorstwo mogło ustalić ryzyko wystąpienia takiego naruszenia i wszelkie odpowiednie środki, które należałoby przyjąć w celu spełnienia obowiązków w zakresie należytej staranności określonych w niniejszej dyrektywie, uwzględniając wszystkie istotne okoliczności swojej działalności, takie jak sektor i warunki operacyjne. Należyta staranność powinna ponadto obejmować niekorzystne skutki dla środowiska wynikające z naruszenia jednego z zakazów i zobowiązań wynikających z międzynarodowych konwencji w dziedzinie prawa ochrony środowiska wymienionych w załączniku do niniejszej dyrektywy.
- (26) Przedsiębiorstwa mają do dyspozycji wytyczne, w których przedstawiono, w jaki sposób działalność tych przedsiębiorstw może powodować skutki dla praw człowieka i jaka filozofia zarządzania przedsiębiorstwem jest zabroniona zgodnie z prawami człowieka uznawanymi na arenie międzynarodowej. Wytyczne takie zawarto na przykład w Wytycznych ONZ dotyczących ram sprawozdawczości¹⁰⁴ oraz w Podręczniku ONZ

¹⁰⁴

https://www.ungpreporting.org/wp-content/uploads/UNGPREportingFramework_withguidance2017.pdf

dotyczącym interpretacji wytycznych¹⁰⁵. Wykorzystując jako punkt odniesienia odpowiednie międzynarodowe wytyczne i normy, Komisja powinna być w stanie wydać dodatkowe wytyczne, które posłużą przedsiębiorstwom jako praktyczne narzędzie.

- (27) Aby dochować należytej staranności w zakresie praw człowieka i ochrony środowiska w odniesieniu do swojej działalności, jednostek zależnych i łańcuchów wartości, przedsiębiorstwa objęte niniejszą dyrektywą powinny uwzględnić należytą staranność w swojej polityce, identyfikować potencjalne i rzeczywiste niekorzystne skutki dla praw człowieka i środowiska, zapobiegać im i je łagodzić, a także powstrzymać je i zminimalizować ich skalę, ustanowić i stosować procedurę rozpatrywania skarg, monitorować skuteczność wprowadzonych środków zgodnie z wymogami określonymi w niniejszej dyrektywie i publicznie informować o stosowanej przez siebie należytej staranności. W celu zapewnienia przedsiębiorstwom jasności w niniejszej dyrektywie należy w szczególności wyraźnie rozróżnić kroki mające na celu zapobieganie potencjalnym niekorzystnym skutkom i ich łagodzenie oraz ich powstrzymanie lub, gdy nie jest to możliwe, zminimalizowanie rzeczywistych niekorzystnych skutków.
- (28) W celu zapewnienia, aby należyta staranność stanowiła część polityki przedsiębiorstw, oraz zgodnie z odpowiednimi ramami międzynarodowymi, przedsiębiorstwa powinny uwzględnić należytą staranność we wszystkich obszarach swojej polityki i wdrożyć politykę należytej staranności. Polityka należytej staranności powinna zawierać opis podejścia przedsiębiorstwa w zakresie należytej staranności, w tym w perspektywie długoterminowej, kodeks postępowania zawierający opis reguł i zasad, których powinni przestrzegać pracownicy przedsiębiorstwa i jednostek zależnych; opis procesów wprowadzonych w celu wdrożenia zasad należytej staranności, w tym środków zastosowanych do weryfikacji przestrzegania kodeksu postępowania i rozszerzenia zakresu jego stosowania na stałe relacje biznesowe. Kodeks postępowania powinien mieć zastosowanie we wszystkich odpowiednich funkcjach i działaniach przedsiębiorstwa, w tym w odniesieniu do decyzji dotyczących zamówień i zakupów. Przedsiębiorstwa powinny również corocznie aktualizować swoją politykę należytej staranności.
- (29) W celu wypełnienia obowiązków w zakresie należytej staranności przedsiębiorstwa muszą zastosować odpowiednie środki w odniesieniu do identyfikacji niekorzystnych skutków, zapobiegania im i ich powstrzymania. Odpowiedni środek powinien oznaczać środek, dzięki któremu można osiągnąć cele w zakresie należytej staranności i który jest współmierny do stopnia dotkliwości i prawdopodobieństwa wystąpienia niekorzystnych skutków oraz do którego przedsiębiorstwo ma racjonalny dostęp, uwzględniając okoliczności konkretnego przypadku, w tym charakterystykę sektora gospodarki

105

<https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/RtRInterpretativeGuide.pdf>, <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/RtRInterpretativeGuide.pdf>

i konkretnych relacji biznesowych oraz wpływ przedsiębiorstwa na te relacje, a także potrzebę zapewnienia priorytetowego traktowania działań. W tym kontekście, zgodnie z międzynarodowymi ramami prawnymi, wpływ przedsiębiorstwa na relacje biznesowe powinien obejmować, z jednej strony, jego zdolność do przekonania partnera, z którym posiada relację biznesową, do podjęcia działań w celu powstrzymania niekorzystnych skutków lub zapobieżenia tym skutkom (na przykład wykorzystując udziały własnościowe lub faktyczną kontrolę, siłę rynkową, wymogi stosowane przed wybraniem partnera, powiązanie korzyści biznesowych z prawami człowieka i efektywnością środowiskową itp.) oraz, z drugiej strony, stopień wpływu lub nacisku, jaki przedsiębiorstwo mogłoby w rozsądnym zakresie wywrzeć, na przykład poprzez współpracę z danym partnerem biznesowym lub zaangażowanie innego przedsiębiorstwa, które jest bezpośrednim partnerem biznesowym partnera, z którym przedsiębiorstwo posiada relację biznesową związaną z niekorzystnym skutkiem.

- (30) Zgodnie z obowiązkami w zakresie należytej staranności określonymi w niniejszej dyrektywie przedsiębiorstwo powinno zidentyfikować rzeczywiste lub potencjalne niekorzystne skutki dla praw człowieka i środowiska. Aby identyfikacja niekorzystnego skutku mogła mieć charakter kompleksowy, powinna się opierać na informacjach ilościowych i jakościowych. Na przykład, jeśli chodzi o niekorzystne skutki dla środowiska, przedsiębiorstwo powinno uzyskać informacje na temat warunków początkowych w miejscach lub obiektach o podwyższonym ryzyku w łańcuchach wartości. Identyfikacja niekorzystnych skutków powinna obejmować przeprowadzenie oceny kontekstu w zakresie praw człowieka i środowiska w sposób dynamiczny i w regularnych odstępach czasu: przed rozpoczęciem nowej działalności lub nawiązaniem relacji, przed podjęciem ważnych decyzji lub wprowadzenia zmian w działalności; w odpowiedzi na zmiany w środowisku operacyjnym lub w oczekiwaniu na nie; a także okresowo, co najmniej raz na 12 miesięcy, przez cały czas trwania działalności lub relacji. Regulowane przedsiębiorstwa finansowe udzielające pożyczek, kredytów lub świadczące inne usługi finansowe powinny identyfikować niekorzystne skutki wyłącznie w czasie zawierania umowy. Identyfikując niekorzystne skutki, przedsiębiorstwa powinny również zidentyfikować i ocenić wpływ modelu biznesowego i strategii partnera, z którym zawiązano relację biznesową, w tym praktyk handlowych, praktyk dotyczących zamówień publicznych i praktyk cenowych. Jeśli przedsiębiorstwo nie jest w stanie zapobiec wszystkim niekorzystnym skutkom jednocześnie, powstrzymać ich lub ich zminimalizować, powinno mieć możliwość ustalenia kolejności swoich działań, pod warunkiem że zastosuje środki, do których przedsiębiorstwo posiada z racjonalnego punktu widzenia dostęp, biorąc pod uwagę szczególne okoliczności.
- (31) Aby uniknąć nadmiernego obciążenia mniejszych przedsiębiorstw działających w sektorach o dużym wpływie, które wchodzą w zakres niniejszej dyrektywy, przedsiębiorstwa te powinny być zobowiązane do zidentyfikowania wyłącznie tych rzeczywistych lub potencjalnych poważnych niekorzystnych skutków, które są istotne dla danego sektora.
- (32) Zgodnie z normami międzynarodowymi zapobieganie niekorzystnym skutkom, łagodzenie ich, a także ich powstrzymanie i minimalizowanie, powinno uwzględniać interesy podmiotów, których te niekorzystne skutki dotyczą. Aby umożliwić dalszą

współpracę z partnerem biznesowym w łańcuchu wartości zamiast zakończenia tej relacji biznesowej (wycofania się z niej) i ewentualnego spowodowania nasilenia niekorzystnych skutków, niniejsza dyrektywa powinna zapewniać, aby wycofanie się było ostatecznością, zgodnie z unijną polityką zerowej tolerancji dla pracy dzieci. Zakończenie relacji biznesowej, w przypadku której stwierdzono pracę dzieci, może narazić dzieci na jeszcze poważniejsze niekorzystne skutki dla praw człowieka. Należy tę kwestię wziąć pod uwagę przy podejmowaniu decyzji o tym, jakie działania podjąć.

- (33) Zgodnie z obowiązkami w zakresie należytej staranności określonymi w niniejszej dyrektywie, jeśli przedsiębiorstwo zidentyfikuje potencjalne niekorzystne skutki dla praw człowieka lub środowiska, powinno zastosować odpowiednie środki, aby zapobiec tym skutkom lub odpowiednio je załagodzić. Aby zapewnić przedsiębiorstwom jasność i pewność prawa, w niniejszej dyrektywie należy określić, podjęcia jakich działań powinno się oczekiwać od przedsiębiorstw, w stosownych przypadkach i w zależności od sytuacji, w celu zapobieżenia potencjalnym niekorzystnym skutkom i ich łagodzenia.
- (34) Aby wypełnić obowiązek zapobiegania i łagodzenia na podstawie niniejszej dyrektywy, od przedsiębiorstw należy w stosownych przypadkach oczekiwać podjęcia następujących działań. W razie potrzeby ze względu na złożoność środków zapobiegawczych przedsiębiorstwa powinny opracować i wdrożyć plan działań zapobiegawczych. Przedsiębiorstwa powinny dążyć do uzyskania od bezpośredniego partnera, z którym utrzymują stałe relacje biznesowe, zabezpieczeń umownych, że zapewni on przestrzeganie kodeksu postępowania lub planu działań zapobiegawczych, w tym uzyskując odpowiednie zabezpieczenia umowne od swoich partnerów w zakresie, w jakim ich działania stanowią część łańcucha wartości przedsiębiorstwa. Zabezpieceniom umownym powinny towarzyszyć odpowiednie środki służące weryfikacji przestrzegania tych zabezpieczeń. W celu zapewnienia kompleksowego zapobiegania rzeczywistym i potencjalnym niekorzystnym skutkom przedsiębiorstwa powinny także dokonywać inwestycji służących zapobieganiu niekorzystnym skutkom, zapewniać ukierunkowane i proporcjonalne wsparcie dla MŚP, z którymi utrzymują stałe relacje biznesowe, takie jak finansowanie, na przykład poprzez finansowanie bezpośrednie, pożyczki niskoprocentowane, gwarancje ciągłości zaopatrzenia oraz pomoc w zapewnianiu finansowania, aby pomóc we wdrożeniu kodeksu postępowania lub planu działań zapobiegawczych, lub wytyczne techniczne, na przykład w formie szkoleń, unowocześniania systemów zarządzania, oraz współpracować z innymi przedsiębiorstwami.
- (35) Aby odzwierciedlić pełen zakres możliwości, jakimi dysponuje przedsiębiorstwo, w przypadkach gdy potencjalnych skutków nie można wyeliminować za pomocą opisanych środków zapobiegawczych lub środków mających na celu zminimalizowanie skutków, niniejsza dyrektywa powinna również odnosić się do możliwości dążenia przez przedsiębiorstwo do zawarcia umowy z pośrednim partnerem biznesowym w celu osiągnięcia zgodności z kodeksem postępowania przedsiębiorstwa lub planem działań zapobiegawczych oraz wprowadzenia odpowiednich środków sprawdzania zgodności pośrednich relacji biznesowych z umową.
- (36) W celu zapewnienia skutecznego zapobiegania potencjalnym niekorzystnym skutkom i ich ograniczania dla przedsiębiorstw priorytetem powinno być nawiązywanie relacji

biznesowych w łańcuchu wartości, a nie kończenie relacji biznesowych, które stanowi ostateczne rozwiązanie po bezskutecznych próbach zapobieżenia potencjalnym niekorzystnym skutkom i ich ograniczenia. Dyrektywa powinna jednak również – w przypadkach gdy potencjalnych niekorzystnych skutków nie można wyeliminować za pomocą opisanych środków zapobiegawczych lub ograniczających – odnosić się do obowiązku powstrzymania się przez przedsiębiorstwa od nawiązywania nowych lub rozszerzania istniejących relacji z danym partnerem, a także, jeśli uprawnia ich do tego prawo regulujące ich relacje, do czasowego zawieszenia stosunków handlowych z danym partnerem, przy jednoczesnym podejmowaniu starań na rzecz zapobiegania tym skutkom i ich minimalizowania, jeśli istnieje uzasadnione oczekiwanie, że starania te będą skuteczne w perspektywie krótkoterminowej, albo do rozwiązania relacji biznesowych w odniesieniu do danej działalności, jeśli potencjalne niekorzystne skutki są poważne. Aby umożliwić przedsiębiorstwom wywiązanie się z tego obowiązku, państwa członkowskie powinny przewidzieć możliwość rozwiązania relacji biznesowych nawiązanych na podstawie umów podlegających ich prawu. Możliwe jest, że zapobieganie niekorzystnym skutkom na poziomie pośrednich relacji biznesowych będzie wymagało współpracy z innym przedsiębiorstwem, na przykład z przedsiębiorstwem, które ma bezpośredni stosunek umowny z dostawcą. W niektórych przypadkach taka współpraca może być jedynym realistycznym sposobem zapobiegania niekorzystnym skutkom, zwłaszcza gdy pośredni partner biznesowy nie jest gotowy, aby zawrzeć umowę z przedsiębiorstwem. W takich przypadkach przedsiębiorstwo powinno współpracować z podmiotem, który może najskuteczniej zapobiegać niekorzystnym skutkom lub je ograniczać na poziomie pośrednich relacji biznesowych, przestrzegając przy tym prawa konkurencji.

- (37) Jeśli chodzi o bezpośrednie i pośrednie relacje biznesowe, współpraca branżowa, projekty branżowe i inicjatywy z udziałem wielu zainteresowanych stron mogą pomóc w stworzeniu dodatkowego bodźca do ustalania i ograniczania niekorzystnych skutków oraz zapobiegania tym skutkom. W związku z tym przedsiębiorstwa powinny mieć możliwość opierania się na takich inicjatywach w celu wsparcia realizacji swoich obowiązków w zakresie należytej staranności określonych w niniejszej dyrektywie w zakresie, w jakim takie projekty i inicjatywy są odpowiednie, aby wspierać wypełnianie tych obowiązków. Przedsiębiorstwa mogą z własnej inicjatywy oceniać zgodność tych projektów i inicjatyw z obowiązkami wynikającymi z niniejszej dyrektywy. W celu zapewnienia pełnych informacji o takich inicjatywach dyrektywa powinna także odnosić się do możliwości ułatwiania przez Komisję i państwa członkowskie rozpowszechniania informacji dotyczących takich projektów lub inicjatyw i ich rezultatów. Komisja, we współpracy z państwami członkowskimi, może wydać wytyczne dotyczące oceny adekwatności projektów branżowych i inicjatyw z udziałem wielu zainteresowanych stron.
- (38) Zgodnie z obowiązkami w zakresie należytej staranności określonymi w niniejszej dyrektywie, jeśli przedsiębiorstwo stwierdzi rzeczywiste niekorzystne skutki dla praw człowieka lub środowiska, powinno zastosować odpowiednie środki, aby powstrzymać te skutki. Można oczekiwać, że przedsiębiorstwo jest w stanie powstrzymać rzeczywiste niekorzystne skutki we własnej działalności oraz w jednostkach zależnych. Należy jednak wyjaśnić, że jeśli chodzi o stałe relacje biznesowe, w przypadku gdy nie można

powstrzymać niekorzystnych skutków, przedsiębiorstwa powinny minimalizować ich zakres. Rezultat minimalizowania zakresu niekorzystnych skutków powinien być możliwie najbliższy powstrzymaniu niekorzystnych skutków. Aby zapewnić przedsiębiorstwom jasność i pewność prawa, w niniejszej dyrektywie należy określić, jakich działań należy oczekiwać od przedsiębiorstw, w stosownych przypadkach i w zależności od sytuacji, w celu powstrzymania rzeczywistych niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska oraz zminimalizowania ich zakresu.

- (39) Aby wypełnić obowiązek powstrzymania rzeczywistych niekorzystnych skutków i zminimalizowania ich zakresu na podstawie niniejszej dyrektywy, od przedsiębiorstw należy w stosownych przypadkach oczekiwać podjęcia następujących działań. Powinny one zneutralizować niekorzystne skutki lub zminimalizować ich zakres, podejmując działanie proporcjonalne do znaczenia i skali niekorzystnych skutków oraz do stopnia, w jakim działanie przedsiębiorstwa przyczynia się do ich powstania. W stosownych przypadkach ze względu na fakt, że niekorzystnych skutków nie można powstrzymać natychmiast, przedsiębiorstwa powinny opracować i wdrożyć plan działań naprawczych z zasadnymi i jasno określonymi terminami działań oraz jakościowymi i ilościowymi wskaźnikami oceny poprawy. Przedsiębiorstwa powinny również dążyć do uzyskania od bezpośredniego partnera biznesowego, z którym utrzymują stałe relacje biznesowe, zabezpieczeń umownych, że zapewni on przestrzeganie kodeksu postępowania przedsiębiorstwa i, w zależności od przypadku, planu działań zapobiegawczych, w tym uzyskując odpowiednie zabezpieczenia umowne od swoich partnerów w zakresie, w jakim ich działania stanowią część łańcucha wartości przedsiębiorstwa. Zabezpieceniom umownym powinny towarzyszyć odpowiednie środki służące weryfikacji przestrzegania tych zabezpieczeń. Ponadto przedsiębiorstwa powinny także dokonywać inwestycji, których celem jest powstrzymanie niekorzystnych skutków lub zminimalizowanie ich zakresu, zapewniać ukierunkowane i proporcjonalne wsparcie dla MŚP, z którymi utrzymują stałe relacje biznesowe, oraz współpracować z innymi podmiotami, w tym, w stosownych przypadkach, w celu zwiększenia zdolności przedsiębiorstwa do powstrzymania niekorzystnych skutków.
- (40) Aby odzwierciedlić pełen zakres możliwości, jakimi dysponuje przedsiębiorstwo, w przypadkach gdy rzeczywistych skutków nie można wyeliminować za pomocą opisanych środków, niniejsza dyrektywa powinna również odnosić się do możliwości dążenia przez przedsiębiorstwo do zawarcia umowy z pośrednim partnerem biznesowym w celu osiągnięcia zgodności z kodeksem postępowania przedsiębiorstwa lub planem działań naprawczych oraz wprowadzenia odpowiednich środków sprawdzania zgodności pośrednich relacji biznesowych z umową.
- (41) W celu zapewnienia skutecznego powstrzymania rzeczywistych niekorzystnych skutków lub ich zminimalizowania dla przedsiębiorstw priorytetem powinno być nawiązywanie relacji biznesowych w łańcuchu wartości, a nie kończenie relacji biznesowych, które stanowi ostateczne rozwiązanie po bezskutecznych próbach powstrzymania rzeczywistych niekorzystnych skutków lub ich zminimalizowania. Niniejsza dyrektywa powinna jednak również – w przypadkach gdy rzeczywistych niekorzystnych skutków nie można powstrzymać ani ich odpowiednio ograniczyć za pomocą opisanych środków – odnosić się do obowiązku powstrzymania się przez przedsiębiorstwa od nawiązywania

nowych lub rozszerzania istniejących relacji z danym partnerem, a także, jeśli uprawnia ich do tego prawo regulujące ich relacje, do czasowego zawieszenia stosunków handlowych z danym partnerem, przy jednoczesnym podejmowaniu starań na rzecz powstrzymania tych skutków lub zminimalizowania ich zakresu, albo do rozwiązania relacji biznesowych w odniesieniu do danej działalności, jeśli niekorzystne skutki uznaje się za poważne. Aby umożliwić przedsiębiorstwom wywiązanie się z tego obowiązku, państwa członkowskie powinny przewidzieć możliwość rozwiązania relacji biznesowych nawiązanych na podstawie umów podlegających ich prawu.

- (42) Przedsiębiorstwa powinny zapewnić osobom i organizacjom możliwość bezpośredniego składania do nich skarg w przypadku uzasadnionych obaw dotyczących rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska. Organizacje, które mogłyby składać takie skargi, powinny obejmować związki zawodowe i innych przedstawicieli pracowników reprezentujących osoby pracujące w danym łańcuchu wartości oraz organizacje społeczeństwa obywatelskiego działające w obszarach związanych z danym łańcuchem wartości, jeśli posiadają one wiedzę o potencjalnych lub rzeczywistych niekorzystnych skutkach. Przedsiębiorstwa powinny ustanowić procedurę rozpatrywania takich skarg oraz w stosownych przypadkach informować pracowników, związki zawodowe i innych przedstawicieli pracowników o takich procesach. Korzystanie z mechanizmu skarg i mechanizmu zaradczego nie powinno uniemożliwiać skarżącemu korzystania ze środków ochrony prawnej przed sądem. Zgodnie z normami międzynarodowymi skarżący powinni mieć prawo do żądania od przedsiębiorstwa podjęcia odpowiednich działań następczych w związku ze złożoną skargą oraz do spotkania z przedstawicielami przedsiębiorstwa na odpowiednim szczeblu w celu omówienia potencjalnych lub rzeczywistych poważnych niekorzystnych skutków, które są przedmiotem skargi. Dostęp ten nie powinien prowadzić do nieuzasadnionego nagabywania przedsiębiorstw.
- (43) Przedsiębiorstwa powinny monitorować wdrażanie i skuteczność swoich środków w zakresie należytej staranności. Powinny one przeprowadzać okresowe oceny własnej działalności, działalności jednostek zależnych oraz – jeśli jest to związane z łańcuchami wartości przedsiębiorstwa – działalności w ramach stałych relacji biznesowych, aby monitorować skuteczność identyfikowania, minimalizowania, powstrzymania i łagodzenia niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska oraz zapobiegania takim skutkom. W ramach takich ocen należy sprawdzić, czy właściwie zidentyfikowano niekorzystne skutki, czy wdrożono środki w zakresie należytej staranności i czy rzeczywiście zapobieżono niekorzystnym skutkom lub je powstrzymano. Aby zapewnić aktualność takich ocen, należy je przeprowadzać co najmniej raz na 12 miesięcy, a w międzyczasie poddawać je przeglądowi, jeśli istnieją uzasadnione podstawy, by sądzić, że mogło pojawić się znaczące nowe ryzyko niekorzystnych skutków.
- (44) Podobnie jak w istniejących normach międzynarodowych ustanowionych w Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka oraz ramach OECD częścią wymogu w zakresie należytej staranności jest przekazywanie na zewnątrz istotnych informacji na temat strategii, procesów i działań w zakresie należytej staranności prowadzonych w celu zidentyfikowania rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków i przeciwdziałania im, w tym ustaleń i wyników tych działań. We wniosku dotyczącym

zmiany dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju określono odpowiednie obowiązki sprawozdawcze przedsiębiorstw objętych tą dyrektywą. Aby uniknąć powielania obowiązków sprawozdawczych, w niniejszej dyrektywie nie należy zatem wprowadzać żadnych nowych obowiązków sprawozdawczych poza obowiązkami wynikającymi z dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do przedsiębiorstw objętych tą dyrektywą, jak również standardów dotyczących sprawozdawczości, które należy opracować na jej podstawie. Jeśli chodzi o przedsiębiorstwa, które są objęte zakresem niniejszej dyrektywy, ale nie podlegają dyrektywie 2013/34/UE, w celu wypełnienia obowiązku informowania w ramach należytej staranności na podstawie niniejszej dyrektywy powinny one publikować na swojej stronie internetowej sprawozdanie roczne w języku zwyczajowo używanym w sferze biznesu międzynarodowego.

- (45) Aby ułatwić przedsiębiorstwom spełnianie wymogów w zakresie należytej staranności w całym łańcuchu wartości i ograniczyć przenoszenie obciążeń związanych z przestrzeganiem przepisów na partnerów biznesowych z sektora MŚP, Komisja powinna przedstawić wytyczne dotyczące wzorcowych klauzul umownych.
- (46) Celem zapewnienia przedsiębiorstwom lub organom państw członkowskich wsparcia i praktycznych narzędzi w zakresie sposobu, w jaki przedsiębiorstwa powinny wypełniać swoje obowiązki w zakresie należytej staranności, Komisja – wykorzystując jako punkt odniesienia odpowiednie międzynarodowe wytyczne i normy oraz we współpracy z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami, Agencją Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Europejską Agencją Środowiska i w razie potrzeby organami międzynarodowymi posiadającymi wiedzę specjalistyczną w zakresie należytej staranności – powinna mieć możliwość wydania wytycznych, w tym wytycznych dotyczących konkretnych sektorów lub konkretnych niekorzystnych skutków.
- (47) Chociaż MŚP nie są objęte zakresem niniejszej dyrektywy, jej przepisy mogą mieć na nie wpływ jako na wykonawców lub podwykonawców przedsiębiorstw objętych zakresem dyrektywy. Celem jest jednak ograniczenie obciążenia finansowego lub administracyjnego dla MŚP, z których wiele już ma trudności w kontekście światowego kryzysu gospodarczego i zdrowotnego. Aby wspierać MŚP, państwa członkowskie powinny stworzyć i prowadzić, indywidualnie albo wspólnie, specjalne strony internetowe, portale lub platformy, a państwa członkowskie mogłyby również wspierać finansowo MŚP i pomagać im w budowaniu zdolności. Takie wsparcie powinno być również dostępne dla podmiotów gospodarczych działających na wyższym szczeblu łańcucha dostaw w państwach trzecich, a w razie potrzeby dostosowane do tych podmiotów i na nie rozszerzone. Przedsiębiorstwa, których partnerami biznesowymi są MŚP, zachęca się również do wspierania ich w stosowaniu się do środków w zakresie należytej staranności, w przypadku gdy takie wymogi mogłyby zagrozić rentowności MŚP, oraz do stosowania sprawiedliwych, zasadnych, niedyskryminujących i proporcjonalnych wymogów w stosunku do MŚP.
- (48) Aby uzupełnić wsparcie państw członkowskich dla MŚP, Komisja może oprzeć się na istniejących narzędziach, projektach i innych działaniach UE pomagających we wdrażaniu zasad należytej staranności w UE i w państwach trzecich. Może ustanowić nowe środki wsparcia, które zapewnią przedsiębiorstwom, w tym MŚP, pomoc dotyczącą

wymogów w zakresie należytej staranności, w tym obserwatorium przejrzystości łańcucha wartości i ułatwianie wspólnych inicjatyw zainteresowanych stron.

- (49) Komisja i państwa członkowskie powinny kontynuować współpracę partnerską z państwami trzecimi, aby wspierać podmioty gospodarcze działające na wyższym szczeblu łańcucha dostaw w budowaniu zdolności do skutecznego zapobiegania niekorzystnym skutkom ich działalności i relacji biznesowych dla praw człowieka i środowiska oraz łagodzenia tych skutków, zwracając szczególną uwagę na wyzwania stojące przed małymi gospodarstwami rolnymi. Powinny wykorzystać swoje instrumenty sąsiedztwa, rozwoju i współpracy międzynarodowej do wspierania rządów państw trzecich i podmiotów gospodarczych działających na wyższym szczeblu łańcucha dostaw w państwach trzecich w rozwiązywaniu problemów związanych z niekorzystnymi skutkami ich działalności i relacji biznesowych na wyższym szczeblu łańcucha dostaw dla praw człowieka i środowiska. Działania te mogą obejmować współpracę z rządami krajów partnerskich, lokalnym sektorem prywatnym i zainteresowanymi stronami w zakresie eliminowania podstawowych przyczyn niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska.
- (50) W celu zapewnienia, aby niniejsza dyrektywa skutecznie przyczyniała się do przeciwdziałania zmianie klimatu, przedsiębiorstwa powinny przyjąć plan służący zapewnieniu, aby model biznesowy i strategia przedsiębiorstwa były spójne z założeniami procesu przechodzenia na gospodarkę zrównoważoną oraz z celem polegającym na ograniczeniu globalnego ocieplenia do 1,5 °C zgodnie z postanowieniami porozumienia paryskiego. W przypadku gdy klimat jest uznawany lub należy go uznawać za główne ryzyko związane z działalnością przedsiębiorstwa lub obszar, na który ma ona główny wpływ, przedsiębiorstwo powinno włączyć do swojego planu cele redukcji emisji.
- (51) Aby zapewnić prawidłowe wdrożenie takiego planu redukcji emisji i włączenie go do zachęt finansowych dla dyrektorów, konieczne jest należyte uwzględnienie tego planu przy ustalaniu wynagrodzenia zmiennego dyrektorów, jeśli wynagrodzenie zmienne jest powiązane z wkładem dyrektora w realizację strategii biznesowej przedsiębiorstwa oraz jego długoterminowych interesów i zrównoważonego rozwoju.
- (52) W celu umożliwienia skutecznego nadzoru oraz, w stosownych przypadkach, wykonywania niniejszej dyrektywy w odniesieniu do przedsiębiorstw, które nie podlegają prawu państwa członkowskiego, przedsiębiorstwa te powinny wyznaczyć odpowiednio umocowanego upoważnionego przedstawiciela w Unii oraz przekazać informacje dotyczące swoich upoważnionych przedstawicieli. Upoważniony przedstawiciel powinien mieć możliwość pełnienia również funkcji punktu kontaktowego, pod warunkiem że spełniono odpowiednie wymogi niniejszej dyrektywy.
- (53) W celu zapewnienia monitorowania prawidłowego wypełniania przez przedsiębiorstwa obowiązków w zakresie należytej staranności oraz zapewnienia właściwego wykonywania niniejszej dyrektywy, państwa członkowskie powinny wyznaczyć jeden krajowy organ nadzorczy lub większą ich liczbę. Te organy nadzorcze powinny mieć charakter publiczny, być niezależne od przedsiębiorstw objętych zakresem niniejszej dyrektywy lub innych interesów rynkowych oraz wolne od konfliktów interesów. Zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskie powinny zapewnić należyte

finansowanie tych organów. Organy te powinny być uprawnione do prowadzenia postępowań z własnej inicjatywy lub na podstawie skarg lub uzasadnionych obaw zgłoszonych na mocy niniejszej dyrektywy. W przypadku istnienia właściwych organów utworzonych na podstawie przepisów sektorowych państwa członkowskie mogą wskazać te organy jako odpowiedzialne za stosowanie niniejszej dyrektywy w obszarach ich kompetencji. Mogą one wyznaczyć organy sprawujące nadzór nad regulowanymi przedsiębiorstwami finansowymi również jako organy nadzorcze do celów niniejszej dyrektywy.

- (54) Aby zapewnić skuteczne egzekwowanie środków krajowych wdrażających niniejszą dyrektywę, państwa członkowskie powinny przewidzieć odstrasżające, proporcjonalne i skuteczne sankcje za naruszanie tych środków. Aby taki system sankcji był skuteczny, sankcje administracyjne nakładane przez krajowe organy nadzorcze powinny obejmować kary pieniężne. Jeżeli ustrój prawny państwa członkowskiego nie przewiduje sankcji administracyjnych przewidzianych w niniejszej dyrektywie, przepisy dotyczące sankcji administracyjnych należy stosować w ten sposób, że o zastosowanie sankcji wnosi właściwy organ nadzorczy, a nakłada je organ wymiaru sprawiedliwości. Te państwa członkowskie powinny zatem zapewnić, aby stosowanie przepisów i sankcji miało skutek równoważny sankcjom administracyjnym nakładanym przez właściwe organy nadzorcze.
- (55) W celu zapewnienia spójnego stosowania i egzekwowania przepisów krajowych przyjętych zgodnie z niniejszą dyrektywą, krajowe organy nadzorcze powinny współpracować i koordynować swoje działania. W tym celu Komisja powinna utworzyć Europejską Sieć Organów Nadzorczych, a organy nadzorcze powinny się wzajemnie wspierać w wykonywaniu swoich zadań oraz świadczyć sobie wzajemną pomoc.
- (56) W celu zapewnienia skutecznej rekompensaty dla ofiar niekorzystnych skutków państwa członkowskie należy zobowiązać do ustanowienia przepisów regulujących odpowiedzialność cywilną przedsiębiorstw za szkody powstałe w wyniku niedopełnienia procedury należytej staranności. Przedsiębiorstwo powinno odpowiadać za szkody, jeśli nie dopełniło obowiązku zapobiegania potencjalnym niekorzystnym skutkom i ograniczenia tych skutków lub powstrzymania rzeczywistych skutków i zminimalizowania ich zasięgu, a w wyniku niewywiązania się z tego obowiązku wystąpiły niekorzystne skutki, które należało zidentyfikować, zapobiec im, złagodzić je, powstrzymać lub zminimalizować ich zasięg za pomocą odpowiednich środków, i doprowadziły do powstania szkody.
- (57) Jeśli chodzi o szkody powstałe na poziomie stałych pośrednich relacji biznesowych, odpowiedzialność przedsiębiorstwa powinna podlegać szczególnym warunkom. Przedsiębiorstwo nie powinno ponosić odpowiedzialności, jeśli wprowadziło określone środki w zakresie należytej staranności. Nie powinno jednak być zwolnione z odpowiedzialności w związku z wdrożeniem takich środków, jeśli nie można było racjonalnie oczekiwać, że faktycznie podjęte działania, w tym w zakresie weryfikacji przestrzegania przepisów, będą odpowiednie do tego, aby zapobiec tym niekorzystnym skutkom, złagodzić je, powstrzymać lub zminimalizować. Ponadto w ocenie istnienia i zakresu odpowiedzialności należy należycie uwzględnić podjęte dotychczas starania przedsiębiorstwa – w zakresie, w jakim dotyczą bezpośrednio przedmiotowej szkody – w celu podjęcia wszelkich działań zaradczych wymaganych od niego przez organ

nadzorczy, wszelkie dokonane inwestycje i ukierunkowane udzielone wsparcie, a także współpracę z innymi podmiotami w celu przeciwdziałania niekorzystnym skutkom w łańcuchach wartości.

- (58) System odpowiedzialności nie reguluje, kto powinien udowodnić, że działanie przedsiębiorstwa było zasadnie adekwatne do okoliczności danego przypadku, dlatego kwestię tę pozostawiono w gestii prawa krajowego.
- (59) Jeśli chodzi o zasady odpowiedzialności cywilnej, odpowiedzialność cywilna przedsiębiorstwa za szkody powstałe w wyniku niezachowania należytej staranności powinna pozostawać bez uszczerbku dla odpowiedzialności cywilnej jego jednostek zależnych oraz odpowiedzialności cywilnej bezpośrednich i pośrednich partnerów biznesowych w łańcuchu wartości. Ponadto zasady odpowiedzialności cywilnej wynikające z niniejszej dyrektywy powinny pozostawać bez uszczerbku dla unijnych lub krajowych przepisów dotyczących odpowiedzialności cywilnej związanej z niekorzystnymi skutkami dla praw człowieka lub niekorzystnymi skutkami dla środowiska, które przewidują odpowiedzialność w sytuacjach nieobjętych niniejszą dyrektywą lub przewidujących odpowiedzialność surowszą niż niniejsza dyrektywa.
- (60) Jeśli chodzi o odpowiedzialność cywilną wynikającą z niekorzystnych skutków dla środowiska, osoby, które ponoszą szkodę, mogą dochodzić rekompensaty na podstawie niniejszej dyrektywy, nawet jeśli ich roszczenia pokrywają się z roszczeniami związanymi z prawami człowieka.
- (61) W celu zapewnienia ofiarom szkód w zakresie praw człowieka i środowiska możliwości wniesienia powództwa o odszkodowanie i żądania odszkodowania w związku z niewypełnieniem przez przedsiębiorstwo obowiązków w zakresie należytej staranności wynikających z niniejszej dyrektywy, nawet jeśli prawo właściwe dla takich roszczeń nie jest prawem państwa członkowskiego, co może się na przykład zdarzyć zgodnie z zasadami międzynarodowego prawa prywatnego, gdy szkoda ma miejsce w państwie trzecim, w niniejszej dyrektywie należy zobowiązać państwa członkowskie do zapewnienia, aby odpowiedzialność przewidziana w przepisach prawa krajowego transponujących ten artykuł miała nadrzędne, bezwzględnie obowiązujące zastosowanie w przypadkach, gdy prawo właściwe dla roszczeń w tym zakresie nie jest prawem państwa członkowskiego.
- (62) System odpowiedzialności cywilnej przewidziany w niniejszej dyrektywie powinien pozostawać bez uszczerbku dla dyrektywy 2004/35/WE w sprawie odpowiedzialności za środowisko. Niniejsza dyrektywa nie powinna uniemożliwiać państwom członkowskim nakładania dalszych, bardziej rygorystycznych obowiązków na przedsiębiorstwa lub wprowadzania w inny sposób dalszych środków mających te same cele co wspomniana dyrektywa.
- (63) Zgodnie z prawem krajowym wszystkich państw członkowskich na dyrektorach spoczywa obowiązek dbałości wobec przedsiębiorstwa. W celu zapewnienia, aby ten ogólny obowiązek rozumiano i stosowano w sposób spójny i zgodny z obowiązkami w zakresie należytej staranności wprowadzonymi niniejszą dyrektywą oraz aby dyrektorzy w swoich decyzjach systematycznie uwzględniali kwestie zrównoważonego rozwoju, w niniejszej dyrektywie należy wyjaśnić, w sposób zharmonizowany, ogólny

obowiązek dbałości dyrektorów o działanie w najlepszym interesie przedsiębiorstwa, stanowiąc, aby dyrektorzy brali pod uwagę kwestie zrównoważonego rozwoju, o których mowa w dyrektywie 2013/34/UE, w tym, w stosownych przypadkach, prawa człowieka, zmianę klimatu i konsekwencje dla środowiska, w tym w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej. Takie wyjaśnienie nie wymaga zmiany istniejących krajowych struktur korporacyjnych.

- (64) Odpowiedzialność za zachowanie należytej staranności powinna spoczywać na dyrektorach przedsiębiorstwa zgodnie z międzynarodowymi ramami należytej staranności. Dyrektorzy powinni być zatem odpowiedzialni za wprowadzenie i nadzorowanie działań w zakresie należytej staranności określonych w niniejszej dyrektywie oraz za przyjęcie polityki należytej staranności przedsiębiorstwa, uwzględniając wkład zainteresowanych stron i organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz włączając należytą staranność do systemów zarządzania przedsiębiorstwem. Dyrektorzy powinni także dostosowywać strategię przedsiębiorstwa do zidentyfikowanych rzeczywistych i potencjalnych skutków oraz do zastosowanych środków z zakresu należytej staranności.
- (65) Osoby pracujące dla przedsiębiorstw podlegających obowiązkowi w zakresie należytej staranności wynikającym z niniejszej dyrektywy lub mające kontakt z takimi przedsiębiorstwami w kontekście swojej działalności zawodowej mogą odegrać kluczową rolę w ujawnianiu naruszeń przepisów niniejszej dyrektywy. Mogą one zatem przyczynić się do zapobiegania takim naruszeniom i zniechęcania do ich popełniania oraz do wzmocnienia egzekwowania niniejszej dyrektywy. W odniesieniu do przypadków zgłaszania wszystkich naruszeń niniejszej dyrektywy oraz w kwestiach ochrony osób zgłaszających takie naruszenia zastosowanie mają przepisy dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937¹⁰⁶.
- (66) W celu określenia informacji, które przedsiębiorstwa niepodlegające wymogom sprawozdawczym na podstawie przepisów dotyczących sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju zgodnie z dyrektywą 2013/34/UE powinny przekazywać w kwestiach objętych niniejszą dyrektywą, należy przekazać Komisji uprawnienia do przyjęcia aktów zgodnie z art. 290 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w odniesieniu do określania dodatkowych przepisów dotyczących treści i kryteriów takiej sprawozdawczości, określających informacje odnoszące się do opisu należytej staranności, potencjalnych i rzeczywistych skutków oraz działań podjętych w związku z nimi. Szczególnie ważne jest, aby w czasie prac przygotowawczych Komisja prowadziła stosowne konsultacje, w tym na poziomie ekspertów, oraz aby konsultacje te prowadzone były zgodnie z zasadami określonymi

¹⁰⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937 z dnia 23 października 2019 r. w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa Unii (Dz.U. L 305 z 26.11.2019, s. 17).

w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa¹⁰⁷. W szczególności, aby zapewnić Parlamentowi Europejskiemu i Radzie udział na równych zasadach w przygotowaniu aktów delegowanych, instytucje te otrzymują wszelkie dokumenty w tym samym czasie co eksperci państw członkowskich, a eksperci tych instytucji mogą systematycznie brać udział w posiedzeniach grup ekspertów Komisji zajmujących się przygotowaniem aktów delegowanych.

- (67) Niniejszą dyrektywę należy stosować zgodnie z prawem Unii w dziedzinie ochrony danych oraz z prawem do ochrony prywatności i danych osobowych zapisanymi w art. 7 i 8 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Wszelkie przetwarzanie danych osobowych na podstawie niniejszej dyrektywy ma być podejmowane zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679¹⁰⁸, w tym z wymogami dotyczącymi ograniczenia celu, minimalizacji danych i ograniczenia przechowywania.
- (68) Zgodnie z art. 28 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1725¹⁰⁹ skonsultowano się z Europejskim Inspektorem Ochrony Danych, który wydał opinię w dniu ... 2022 r.
- (69) Przepisy niniejszej dyrektywy pozostają bez uszczerbku dla obowiązków w dziedzinie praw człowieka, ochrony środowiska i zmiany klimatu ustanowionych w innych aktach ustawodawczych Unii. Jeżeli przepisy niniejszej dyrektywy okazałyby się sprzeczne z przepisami innego aktu ustawodawczego Unii służącego realizacji tych samych celów i przewidującego szerzej zakrojone lub precyzyjniej określone obowiązki, pierwszeństwo powinny mieć przepisy takiego innego aktu ustawodawczego Unii w zakresie, w jakim są one sprzeczne z przepisami niniejszej dyrektywy, przy czym przepisy takiego innego aktu mają zastosowanie do odpowiednich obowiązków przewidzianych w niniejszej dyrektywie.
- (70) Komisja powinna ocenić i poinformować, czy do wykazu sektorów o dużym wpływie objętych niniejszą dyrektywą należy dodać nowe sektory w celu dostosowania go do wytycznych Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju lub w świetle wyraźnych dowodów dotyczących wyczerpania pracowników, naruszeń praw człowieka lub nowo

¹⁰⁷ Dz.U. L 123 z 12.5.2016, s. 1.

¹⁰⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 1).

¹⁰⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1725 z dnia 23 października 2018 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez instytucje, organy i jednostki organizacyjne Unii i swobodnego przepływu takich danych (Dz.U. L 295 z 21.11.2018, s. 39).

pojawiających się zagrożeń dla środowiska, czy należy zmienić wykaz odpowiednich konwencji międzynarodowych, o których mowa w niniejszej dyrektywie, w szczególności w świetle sytuacji międzynarodowej, lub czy przepisy dotyczące należytej staranności zawarte w niniejszej dyrektywie należy rozszerzyć na niekorzystne skutki dla klimatu.

- (71) Celem niniejszej dyrektywy, a mianowicie lepszego wykorzystania potencjału jednolitego rynku w celu przyczynienia się do przejścia na gospodarkę zrównoważoną oraz przyczynienia się do zrównoważonego rozwoju poprzez zapobieganie potencjalnym lub rzeczywistym niekorzystnym skutkom dla praw człowieka i środowiska w łańcuchach wartości przedsiębiorstw i ograniczanie takich skutków, państwa członkowskie nie mogą osiągnąć w sposób wystarczający, działając indywidualnie lub w sposób nieskoordynowany, ale ze względu na skalę i skutki działań można go lepiej osiągnąć na poziomie Unii. W szczególności poruszane problemy i ich przyczyny mają wymiar ponadnarodowy, ponieważ wiele przedsiębiorstw prowadzi działalność w całej Unii lub na skalę światową, a łańcuchy wartości rozszerzają się na inne państwa członkowskie i na państwa trzecie. Ponadto istnieje ryzyko, że środki wprowadzane przez poszczególne państwa członkowskie będą nieskuteczne i doprowadzą do fragmentaryzacji rynku wewnętrznego. W związku z tym Unia może przyjąć środki zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 TUE. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Artykuł 1

Przedmiot

1. Niniejsza dyrektywa ustanawia przepisy dotyczące:
 - a) obowiązków przedsiębiorstw dotyczących rzeczywistych i potencjalnych niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska w odniesieniu do ich własnej działalności, działalności ich jednostek zależnych oraz działalności w ramach łańcucha wartości prowadzonej za pośrednictwem podmiotów, z którymi przedsiębiorstwo utrzymuje stałe relacje biznesowe oraz
 - b) odpowiedzialności za naruszenia wyżej wymienionych obowiązków.„Staość” relacji biznesowych należy oceniać regularnie, a przynajmniej co 12 miesięcy.
2. Niniejsza dyrektywa nie może stanowić podstawy do obniżenia poziomu ochrony praw człowieka, ochrony środowiska lub ochrony klimatu przewidzianego w prawie państw członkowskich w chwili przyjęcia niniejszej dyrektywy.
3. Przepisy niniejszej dyrektywy pozostają bez uszczerbku dla obowiązków w dziedzinie praw człowieka, ochrony środowiska i zmiany klimatu ustanowionych w innych aktach

ustawodawczych Unii. Jeżeli przepisy niniejszej dyrektywy okazałyby się sprzeczne z przepisami innego aktu ustawodawczego Unii służącego realizacji tych samych celów i przewidującego szerzej zakrojone lub precyzyjniej określone obowiązki, pierwszeństwo mają przepisy takiego innego aktu ustawodawczego Unii w zakresie, w jakim są one sprzeczne z przepisami niniejszej dyrektywy, przy czym przepisy takiego innego aktu mają zastosowanie do odpowiednich obowiązków przewidzianych w niniejszej dyrektywie.

Artykuł 2

Zakres stosowania

1. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do przedsiębiorstw, które utworzono zgodnie z ustawodawstwem państwa członkowskiego i które spełniają jeden z poniższych warunków:
 - a) w ostatnim roku obrotowym, za który sporządzono roczne sprawozdanie finansowe, przedsiębiorstwo zatrudniało średnio ponad 500 pracowników, a jego przychody netto ze sprzedaży w skali światowej przekraczały 150 mln EUR;
 - b) przedsiębiorstwo nie osiągnęło progów określonych w lit. a), ale zatrudniało średnio ponad 250 pracowników i w ostatnim roku obrotowym, za który sporządzono roczne sprawozdanie finansowe, osiągnęło przychody netto w skali światowej w wysokości ponad 40 mln EUR, pod warunkiem że co najmniej 50 % tych przychodów netto ze sprzedaży uzyskano w jednym lub kilku z następujących sektorów:
 - i) produkcja wyrobów tekstylnych, skór i wyrobów ze skór wyprawionych (w tym obuwia) oraz sprzedaż hurtowa wyrobów tekstylnych, odzieży i obuwia;
 - ii) rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo (w tym akwakultura), produkcja artykułów spożywczych oraz sprzedaż hurtowa płodów rolnych, żywych zwierząt, drewna, żywności i napojów;
 - iii) wydobywanie surowców mineralnych niezależnie od miejsca ich wydobycia (w tym ropy naftowej, gazu ziemnego, węgla kamiennego, węgla brunatnego (lignitu), metali i rud metali, jak również wszystkich innych niemetalicznych surowców mineralnych i produktów z kamieniołomów), produkcja podstawowych wyrobów metalowych, innych produktów z niemetalicznych surowców mineralnych i gotowych wyrobów metalowych (z wyjątkiem maszyn i urządzeń) oraz handel hurtowy surowcami mineralnymi, podstawowymi i pośrednimi produktami mineralnymi (w tym metalami i rudami metali, materiałami budowlanymi, paliwami, chemikaliami i innymi produktami pośrednimi).
2. Niniejsza dyrektywa ma również zastosowanie do przedsiębiorstw, które utworzono zgodnie z ustawodawstwem państwa trzeciego i które spełniają jeden z poniższych warunków:

- a) odnotowały w Unii przychody netto ze sprzedaży powyżej 150 mln EUR w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy;
 - b) odnotowały w Unii przychody netto ze sprzedaży w wysokości powyżej 40 mln EUR, ale nie więcej niż 150 mln EUR w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy, pod warunkiem że co najmniej 50 % przychodów netto ze sprzedaży w skali światowej odnotowano w co najmniej jednym z sektorów, o których mowa w ust. 1 lit. b).
3. Do celów ust. 1 liczbę pracowników zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy oblicza się w przeliczeniu na pełne etaty. Pracowników tymczasowych uwzględnia się przy obliczaniu liczby pracowników w taki sam sposób, jak gdyby byli oni pracownikami zatrudnionymi bezpośrednio przez przedsiębiorstwo na ten sam okres.
4. Jeżeli chodzi o przedsiębiorstwa, o których mowa w ust. 1, państwem członkowskim właściwym do regulowania kwestii objętych niniejszą dyrektywą jest państwo członkowskie, w którym przedsiębiorstwo ma siedzibę statutową.

Artykuł 3

Definicje

Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

- a) „przedsiębiorstwo” oznacza którekolwiek z poniższych:
 - i) osobę prawną odpowiadającą jednej z form prawnych wymienionych w załączniku I do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE¹¹⁰;
 - ii) osobę prawną utworzoną zgodnie z prawem państwa trzeciego odpowiadającą formie porównywalnej do tych wymienionych w załączniku I i II do tej dyrektywy;
 - (iii) osobę prawną odpowiadającą jednej z form prawnych wymienionych w załączniku II do dyrektywy 2013/34/UE składającą się w całości z przedsiębiorstw, których organizacja odpowiada jednej z form prawnych objętych ppkt (i) i (ii);
 - iv) regulowane przedsiębiorstwo finansowe, niezależnie od jego formy prawnej, będące:
 - instytucją kredytową zdefiniowaną w art. 4 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013¹¹¹;

¹¹⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek (Dz.U. L 182 z 29.6.2013, s. 19).

- firmą inwestycyjną zdefiniowaną w art. 4 ust. 1 pkt 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE¹¹²;
- zarządzającym alternatywnym funduszem inwestycyjnym (ZAFI) zdefiniowanym w art. 4 ust. 1 lit. b) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/61/UE (2), w tym zarządzającym EuVECA w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 345/2013¹¹³, zarządzającym EuSEF w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 346/2013¹¹⁴ oraz zarządzającym EDFI w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/760¹¹⁵;
- spółką zarządzającą przedsiębiorstwem zbiorowego inwestowania w zbywalne papiery wartościowe (UCITS) zdefiniowaną w art. 2 ust. 1 lit. b) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/65/WE¹¹⁶;
- zakładem ubezpieczeń zdefiniowanym w art. 13 pkt 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE¹¹⁷;
- zakładem reasekuracji zdefiniowanym w art. 13 pkt 4 dyrektywy 2009/138/WE;
- instytucją pracowniczą programów emerytalnych zdefiniowaną w art. 1 pkt 6 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2341¹¹⁸;

¹¹¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.U. L 176 z 27.6.2013, s. 1).

¹¹² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE (Dz.U. L 173 z 12.6.2014, s. 349).

¹¹³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 345/2013 z dnia 17 kwietnia 2013 r. w sprawie europejskich funduszy venture capital (Dz.U. L 115 z 25.4.2013, s. 1).

¹¹⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 346/2013 z dnia 17 kwietnia 2013 r. w sprawie europejskich funduszy na rzecz przedsiębiorczości społecznej (Dz.U. L 115 z 25.4.2013, s. 18).

¹¹⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/760 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie europejskich długoterminowych funduszy inwestycyjnych (Dz.U. L 123 z 19.5.2015, s. 98).

¹¹⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/65/WE z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania w zbywalne papiery wartościowe (UCITS) (Dz.U. L 302 z 17.11.2009, s. 32).

¹¹⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Wyłącalność II) (Dz.U. L 335 z 17.12.2009, s. 1).

¹¹⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2341 z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie działalności instytucji pracowniczych programów emerytalnych oraz nadzoru nad takimi instytucjami (IORP) (Dz.U. L 354 z 23.12.2016, s. 37).

- instytucjami emerytalnymi obsługującymi programy emerytalne, które uznaje się za systemy zabezpieczenia społecznego objęte rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004¹¹⁹ i rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009¹²⁰, jak również wszelkimi podmiotami prawnymi utworzonymi w celu inwestowania w ramach takich programów;
- alternatywnym funduszem inwestycyjnym (AFI) zarządzanym przez ZAFI zdefiniowanym w art. 4 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2011/61/UE lub AFI nadzorowanym na mocy mających zastosowanie przepisów krajowych;
- UCITS w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 2009/65/WE;
- kontrahentem centralnym zdefiniowanym w art. 2 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012¹²¹;
- centralnym depozytem papierów wartościowych zdefiniowanym w art. 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 909/2014¹²²;
- spółką celową (podmiotem specjalnego przeznaczenia) ubezpieczeń lub reasekuracji, która uzyskała zezwolenie zgodnie z art. 211 dyrektywy 2009/138/WE;
- „jednostką specjalnego przeznaczenia do celów sekurytyzacji” zdefiniowaną w art. 2 pkt 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2402¹²³;

¹¹⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. L 166 z 30.4.2004, s. 1).

¹²⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. L 284 z 30.10.2009, s. 1).

¹²¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji (Dz.U. L 201 z 27.7.2012, s. 1).

¹²² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 909/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych, zmieniające dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012 (Dz.U. L 257 z 28.8.2014, s. 1).

¹²³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2402 z dnia 12 grudnia 2017 r. w sprawie ustanowienia ogólnych ram dla sekurytyzacji oraz utworzenia szczególnych ram dla prostych, przejrzystych i standardowych sekurytyzacji, a także zmieniające dyrektywy 2009/65/WE, 2009/138/WE i 2011/61/UE oraz rozporządzenia (WE) nr 1060/2009 i (UE) nr 648/2012 (Dz.U. L 347 z 28.12.2017, s. 35).

- ubezpieczeniową spółką holdingową zdefiniowaną w art. 212 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2009/138/WE lub finansową spółką holdingową o działalności mieszanej zdefiniowaną w art. 212 ust. 1 lit. h) dyrektywy 2009/138/WE, która jest częścią grupy ubezpieczeniowej podlegającej nadzorowi na poziomie grupy na podstawie art. 213 tej dyrektywy i która nie jest zwolniona z nadzoru nad grupą na podstawie art. 214 ust. 2 dyrektywy 2009/138/WE;
 - instytucją płatniczą zdefiniowaną w art. 1 ust. 1 lit. d) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366¹²⁴;
 - instytucją pieniądza elektronicznego zdefiniowaną w art. 2 pkt 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/110/WE¹²⁵;
 - dostawcą usług finansowania społecznościowego zdefiniowanym w art. 2 ust. 1 lit. e) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1503¹²⁶;
 - dostawcą usług w zakresie kryptoaktywów zdefiniowanym w art. 3 ust. 1 pkt 8 [wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie rynków kryptoaktywów i zmieniającego dyrektywę (UE) 2019/1937¹²⁷], który świadczy co najmniej jedną usługę w zakresie kryptoaktywów zdefiniowaną w art. 3 ust. 1 pkt 9 [wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie rynków kryptoaktywów i zmieniającego dyrektywę (UE) 2019/1937];
- b) „niekorzystne skutki dla środowiska” oznaczają niekorzystne skutki dla środowiska wynikające z naruszenia jednego z zakazów lub zobowiązań wynikających z międzynarodowych konwencji w dziedzinie prawa ochrony środowiska wymienionych w części II załącznika;
- c) „niekorzystne skutki dla praw człowieka” oznaczają niekorzystne skutki dla osób podlegających ochronie wynikające z naruszenia jednego z praw lub zakazów

¹²⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Dz.U. L 337 z 23.12.2015, s. 35).

¹²⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/110/WE z dnia 16 września 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością, zmieniająca dyrektywy 2005/60/WE i 2006/48/WE oraz uchylająca dyrektywę 2000/46/WE (Dz.U. L 267 z 10.10.2009, s. 7).

¹²⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1503 z dnia 7 października 2020 r. w sprawie europejskich dostawców usług finansowania społecznościowego dla przedsiębiorstw gospodarczych oraz zmieniające rozporządzenie (UE) 2017/1129 i dyrektywę (UE) 2019/1937 (Dz.U. L 347 z 20.10.2020, s. 1).

¹²⁷ COM(2020) 593 final.

wymienionych w części I sekcja 1 załącznika, zapisanych w konwencjach międzynarodowych wymienionych w części I sekcja 2 załącznika;

- d) „jednostka zależna” oznacza osobę prawną, za pośrednictwem której prowadzona jest działalność „przedsiębiorstwa kontrolowanego” zgodnie z definicją w art. 2 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2004/109/WE Parlamentu Europejskiego i Rady¹²⁸;
- e) „relacje biznesowe” oznaczają relacje z wykonawcą, podwykonawcą lub jakimkolwiek innym podmiotem prawnym („partnerem”),
 - (i) z którym przedsiębiorstwo zawarło umowę handlową lub któremu przedsiębiorstwo zapewnia finansowanie, ubezpieczenie lub reasekurację, lub
 - (ii) który prowadzi działalność gospodarczą związaną z produktami lub usługami przedsiębiorstwa na rzecz lub w imieniu przedsiębiorstwa;
- f) „stałe relacje biznesowe” oznaczają relacje biznesowe, bezpośrednie lub pośrednie, które są trwałe lub zgodnie z oczekiwaniami będą trwałe, ze względu na ich intensywność lub czas trwania, i które nie stanowią nieistotnej lub jedynie pomocniczej części łańcucha wartości;
- g) „łańcuch wartości” oznacza działalność związaną z produkcją towarów lub świadczeniem usług przez przedsiębiorstwo, w tym opracowywanie produktu lub usługi oraz użytkowanie i usuwanie produktu, a także powiązaną działalność w ramach stałych relacji biznesowych przedsiębiorstwa na wyższym i niższym szczeblu łańcucha dostaw. W przypadku przedsiębiorstw w rozumieniu lit. a) ppkt (iv) „łańcuch wartości” w odniesieniu do świadczenia tych konkretnych usług obejmuje wyłącznie działalność klientów otrzymujących takie pożyczki, kredyty i inne usługi finansowe oraz innych przedsiębiorstw należących do tej samej grupy, których działalność jest związana z daną umową. Łańcuch wartości takich regulowanych przedsiębiorstw finansowych nie obejmuje MŚP, które otrzymują pożyczki, kredyty, finansowanie, ubezpieczenia lub reasekurację od takich podmiotów;
- h) „niezależna weryfikacja zewnętrzna” oznacza weryfikację przestrzegania przez przedsiębiorstwo lub części jego łańcucha wartości wymogów dotyczących praw człowieka i wymogów środowiskowych wynikających z przepisów niniejszej dyrektywy, dokonywaną przez niezależnego od przedsiębiorstwa audytora, wolnego od wszelkich konfliktów interesów, posiadającego doświadczenie i kompetencje w dziedzinie środowiska i praw człowieka oraz odpowiedzialnego za jakość i rzetelność audytu;

¹²⁸ Dyrektywa 2004/109/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie harmonizacji wymogów dotyczących przejrzystości informacji o emitentach, których papiery wartościowe dopuszczane są do obrotu na rynku regulowanym oraz zmieniająca dyrektywę 2001/34/WE (Dz.U. L 390 z 31.12.2004, s. 38).

- i) „MŚP” oznacza mikroprzedsiębiorstwo, małe lub średnie przedsiębiorstwo, niezależnie od jego formy prawnej, które nie jest częścią dużej grupy, zgodnie z definicjami tych terminów zawartymi w art. 3 ust. 1, 2, 3 i 7 dyrektywy 2013/34/UE;
- j) „inicjatywa branżowa” oznacza połączenie dobrowolnych procedur, narzędzi i mechanizmów należytej staranności w łańcuchu wartości, w tym niezależnych weryfikacji zewnętrznych, przygotowanych i nadzorowanych przez rządy, stowarzyszenia branżowe lub grupy zainteresowanych organizacji;
- k) „upoważniony przedstawiciel” oznacza osobę fizyczną lub prawną będącą rezydentem Unii lub mającą siedzibę w Unii, dysponującą pełnomocnictwem przedsiębiorstwa w rozumieniu lit. a) ppkt (ii) do wypełniania w jego imieniu obowiązków tego przedsiębiorstwa wynikających z niniejszej dyrektywy;
- l) „poważne niekorzystne skutki” oznaczają niekorzystne skutki dla środowiska lub niekorzystne skutki dla praw człowieka, które są szczególnie znaczące ze względu na swój charakter lub dotyczą dużej liczby osób lub dużego obszaru środowiska, lub są nieodwracalne, lub szczególnie trudne do naprawienia w wyniku zastosowania środków niezbędnych do przywrócenia sytuacji istniejącej przed wystąpieniem skutków;
- m) „przychody netto ze sprzedaży” oznaczają:
 - i) „przychody netto ze sprzedaży” zdefiniowane w art. 2 pkt 5 dyrektywy 2013/34/UE lub
 - ii) w przypadku gdy przedsiębiorstwo stosuje międzynarodowe standardy rachunkowości przyjęte na podstawie rozporządzenia (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady¹²⁹ lub jest przedsiębiorstwem w rozumieniu lit. a) ppkt (ii) przychody zgodnie z definicją zawartą w ramach sprawozdawczości finansowej, na podstawie których sporządzane są sprawozdania finansowe przedsiębiorstwa, lub w rozumieniu ram sprawozdawczości finansowej, na podstawie których sporządzane są sprawozdania finansowe przedsiębiorstwa;
- n) „zainteresowane strony” oznaczają pracowników przedsiębiorstwa, pracowników jego jednostek zależnych oraz inne osoby, grupy, społeczności lub podmioty, na których prawa lub interesy mają lub mogą mieć wpływ produkty, usługi i działalność danego przedsiębiorstwa, jego jednostek zależnych oraz jego relacje biznesowe;
- o) „dyrektor” oznacza:
 - i) każdego członka organów administracyjnych, zarządczych lub nadzorczych spółki;

¹²⁹ Rozporządzenie (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości (Dz.U. L 243 z 11.9.2002, s. 1).

- ii) w przypadku osób niebędących członkami organów administracyjnych, zarządczych lub nadzorczych spółki – dyrektora generalnego oraz, jeżeli takie stanowisko istnieje w spółce – zastępcę dyrektora generalnego;
 - (iii) inne osoby, które pełnią funkcje podobne do tych, o których mowa w ppkt (i) lub (ii);
- p) „rada dyrektorów” oznacza organ administracyjny lub nadzorczy odpowiedzialny za nadzór nad kierownictwem wykonawczym przedsiębiorstwa lub, jeżeli taki organ nie funkcjonuje, osoba lub osoby wykonujące równoważne funkcje;
- q) „odpowiedni środek” oznacza środek, dzięki któremu można osiągnąć cele w zakresie należytej staranności i który jest współmierny do stopnia dotkliwości i prawdopodobieństwa wystąpienia niekorzystnych skutków oraz do którego przedsiębiorstwo ma racjonalny dostęp, uwzględniając okoliczności konkretnego przypadku, w tym charakterystykę sektora gospodarki i konkretnych relacji biznesowych oraz wpływ przedsiębiorstwa na te relacje, a także potrzebę zapewnienia priorytetowego traktowania działań.

Artykuł 4

Należyta staranność

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa dochowywały należytej staranności w zakresie praw człowieka i ochrony środowiska, jak wskazano w art. 5–11 („należyta staranność”), poprzez podejmowanie następujących działań:
 - a) uwzględnianie należytej staranności w prowadzonej polityce zgodnie z art. 5;
 - b) identyfikacja rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków zgodnie z art. 6;
 - c) zapobieganie potencjalnym niekorzystnym skutkom i ich ograniczanie oraz powstrzymanie rzeczywistych niekorzystnych skutków i zminimalizowanie ich zakresu zgodnie z art. 7 i 8;
 - d) ustanowienie i stosowanie procedury rozpatrywania skarg zgodnie z art. 9;
 - e) monitorowanie skuteczności prowadzonej polityki należytej staranności i środków w zakresie należytej staranności zgodnie z art. 10;
 - f) podawanie informacji na temat należytej staranności do wiadomości publicznej zgodnie z art. 11.
2. Państwa członkowskie zapewniają, aby do celów dochowania należytej staranności przedsiębiorstwa były uprawnione do udostępniania zasobów i informacji w ich grupach przedsiębiorstw oraz innym podmiotom prawnym zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa konkurencji.

Artykuł 5

Uwzględnianie kwestii należytej staranności w polityce przedsiębiorstw

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa uwzględniały należyłą staranność we wszystkich obszarach swojej polityki i wdrożyły politykę należytej staranności. Polityka należytej staranności zawiera wszystkie następujące elementy:
 - a) opis podejścia przedsiębiorstwa w zakresie należytej staranności, w tym w perspektywie długoterminowej,
 - b) kodeks postępowania zawierający opis przepisów i zasad, które powinni przestrzegać pracownicy przedsiębiorstwa i jego jednostki zależne;
 - c) opis procesów wprowadzonych w celu wdrożenia zasad należytej staranności, w tym środków zastosowanych do weryfikacji przestrzegania kodeksu postępowania i rozszerzenia zakresu jego stosowania na stałe relacje biznesowe.
2. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa corocznie aktualizowały swoją politykę należytej staranności.

Artykuł 6

Identyfikacja rzeczywistych i potencjalnych niekorzystnych skutków

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa wprowadziły odpowiednie środki w celu zidentyfikowania rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków dla praw człowieka i dla środowiska w ramach własnej działalności lub działalności swoich jednostek zależnych oraz, jeżeli skutki te wiążą się z ich łańcuchami wartości, na poziomie swoich stałych relacji biznesowych, zgodnie z ust. 2, 3 i 4.
2. Na zasadzie odstępstwa od ust. 1 przedsiębiorstwa, o których mowa w art. 2 ust. 1 lit. b) i art. 2 ust. 2 lit. b), są zobowiązane wyłącznie do identyfikacji rzeczywistych i potencjalnych poważnych niekorzystnych skutków istotnych w danym sektorze wskazanym w art. 2 ust. 1 lit. b).
3. Jeżeli przedsiębiorstwa, o których mowa w art. 3 lit. a) ppkt (iv), udzielają kredytów lub pożyczek lub świadczą inne usługi finansowe, rzeczywiste i potencjalne niekorzystne skutki dla praw człowieka i dla środowiska należy zidentyfikować wyłącznie przed świadczeniem takiej usługi.
4. Państwa członkowskie zapewniają, aby do celów identyfikacji niekorzystnych skutków, o której mowa w ust. 1, na podstawie, w stosownych przypadkach, informacji ilościowych i jakościowych, przedsiębiorstwa były uprawnione do korzystania z odpowiednich zasobów, w tym niezależnych sprawozdań i informacji zgromadzonych w ramach procedury rozpatrywania skarg przewidzianej w art. 9. Ponadto w stosownych przypadkach przedsiębiorstwa przeprowadzają konsultacje z grupami, które potencjalnie mogą odczuwać skutki, w tym z pracownikami i innymi odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w celu zgromadzenia informacji na temat rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków.

Artykuł 7

Zapobieganie potencjalnym niekorzystnym skutkom

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa wprowadziły odpowiednie środki w celu uniknięcia lub – jeżeli uniknięcie jest niemożliwe lub natychmiastowo niemożliwe – odpowiedniego złagodzenia potencjalnych niekorzystnych skutków dla praw człowieka i dla środowiska, które zidentyfikowano lub należało zidentyfikować na podstawie art. 6, zgodnie z niniejszym artykułem ust. 2, 3, 4 i 5.
2. Przedsiębiorstwa powinny być w stosownych przypadkach zobowiązane do podjęcia następujących działań:
 - a) w stosownych przypadkach ze względu na charakter lub złożoność środków koniecznych do uniknięcia skutków – opracowania i wdrożenia planu działań zapobiegawczych z zasadnymi i jasno określonymi terminami działań oraz jakościowymi i ilościowymi wskaźnikami oceny poprawy. Taki plan działań zapobiegawczych opracowuje się w porozumieniu z zainteresowanymi stronami odczuwającymi skutki;
 - b) dążenia do uzyskania od partnera biznesowego, z którym utrzymują bezpośrednie relacje biznesowe, zabezpieczeń umownych, że zapewni on przestrzeganie kodeksu postępowania i, w zależności od przypadku, planu działań zapobiegawczych przedsiębiorstwa, w tym uzyskując odpowiednie zabezpieczenia umowne od swoich partnerów w zakresie, w jakim ich działania stanowią część łańcucha wartości przedsiębiorstwa (umowy kaskadowe). W przypadku uzyskania takich zabezpieczeń umownych zastosowanie ma ust. 4;
 - c) dokonania niezbędnych inwestycji, takich jak inwestycje w procesy i infrastrukturę w zakresie zarządzania lub produkcji, w celu zapewnienia zgodności z ust. 1;
 - d) zapewnienia ukierunkowanego i proporcjonalnego wsparcia dla MŚP, z którymi przedsiębiorstwo utrzymuje stałe relacje biznesowe w sytuacjach, w których przestrzeganie kodeksu postępowania lub planu działań zapobiegawczych zagroziłoby rentowności MŚP;
 - e) zgodnie z prawem Unii, w tym prawem konkurencji, do współpracy z innymi podmiotami, w tym, w stosownych przypadkach, w celu zwiększenia zdolności przedsiębiorstwa do powstrzymania niekorzystnego skutku, w szczególności jeżeli żadne inne działanie nie jest odpowiednie ani skuteczne.
3. Jeżeli chodzi o potencjalne niekorzystne skutki, których nie można uniknąć ani odpowiednio ograniczyć za pomocą środków określonych w ust. 2, przedsiębiorstwo może dążyć do zawarcia umowy z partnerem, z którym łączy je pośrednie relacje, w celu zapewnienia zgodności z kodeksem postępowania lub planem działań zapobiegawczych przedsiębiorstwa. W przypadku zawarcia takiej umowy zastosowanie ma ust. 4.
4. Zabezpieczeniom umownym lub umowie powinny towarzyszyć odpowiednie środki sprawdzania zgodności. Do celów sprawdzania zgodności przedsiębiorstwo może

odnieć się do odpowiednich inicjatyw branżowych lub niezależnej weryfikacji zewnętrznej.

Jeżeli zabezpieczenia umowne zapewnia MŚP lub umowa zostaje zawarta z MŚP, należy określić sprawiedliwe, rozsądne i niedyskryminujące warunki. Jeżeli środki sprawdzania zgodności realizuje się wobec MŚP, przedsiębiorstwo ponosi koszt niezależnej weryfikacji zewnętrznej.

5. Jeżeli chodzi o potencjalne niekorzystne skutki w rozumieniu ust. 1, których nie można było uniknąć ani odpowiednio ograniczyć za pomocą środków określonych w ust. 2, 3 i 4, przedsiębiorstwo ma obowiązek powstrzymania się od nawiązywania nowych lub rozszerzania istniejących relacji z partnerem, z którym lub z którego łańcuchem wartości wiąże się dany skutek, a także, jeśli uprawnia ich do tego prawo regulujące ich relacje, podejmuje następujące działania:
 - a) czasowa zawiesza stosunki handlowe z danym partnerem, a jednocześnie podejmuje starania na rzecz zapobiegania tym skutkom i ich minimalizowania, jeśli istnieje uzasadnione oczekiwanie, że starania te będą skuteczne w perspektywie krótkoterminowej;
 - b) rozwiązuje relacje biznesowe w odniesieniu do danej działalności, jeśli potencjalne niekorzystne skutki są poważne.

Państwa członkowskie przewidują możliwość rozwiązania relacji biznesowych nawiązanych na podstawie umów podlegających ich prawu.

6. Na zasadzie odstępstwa od ust. 5 lit. b), jeżeli przedsiębiorstwa, o których mowa w art. 3 lit. a) ppkt (iv), udzielają kredytów lub pożyczek lub świadczą inne usługi finansowe, takie przedsiębiorstwa nie są zobowiązane do rozwiązania umowy o udzielenie kredytu lub pożyczki lub o świadczenie innych usług finansowych, jeżeli zasadne jest oczekiwanie, że będzie to ze szkodą dla jednostki, wobec której usługa ta jest świadczona.

Artykuł 8

Powstrzymanie rzeczywistych niekorzystnych skutków

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa wprowadziły odpowiednie środki w celu powstrzymania rzeczywistych niekorzystnych skutków, które zidentyfikowano lub należało zidentyfikować na podstawie art. 6, zgodnie z niniejszym artykułem ust. 2–6.
2. W przypadku gdy nie można powstrzymać niekorzystnych skutków, państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa zminimalizowały skalę tych skutków.
3. Przedsiębiorstwa powinny być w stosownych przypadkach zobowiązane do podjęcia następujących działań:
 - a) zneutralizowania niekorzystnych skutków lub zminimalizowania ich zakresu, w tym poprzez wypłatę odszkodowania osobom odczuwającym skutki i rekompensaty finansowej społecznościom odczuwającym skutki. Działania

muszą być proporcjonalne do znaczenia i skali niekorzystnych skutków oraz do stopnia, w jakim działanie przedsiębiorstwa przyczyniło się do ich powstania;

- b) w stosownych przypadkach ze względu na fakt, że niekorzystnych skutków nie można powstrzymać natychmiast, do opracowania i wdrożenia planu działań naprawczych z zasadnymi i jasno określonymi terminami działań oraz jakościowymi i ilościowymi wskaźnikami oceny poprawy. W stosownych przypadkach taki plan działań naprawczych opracowuje się w porozumieniu z zainteresowanymi stronami;
 - c) dążenia do uzyskania od bezpośredniego partnera, z którym utrzymują stałe relacje biznesowe, zabezpieczeń umownych, że zapewni on przestrzeganie kodeksu postępowania i, w zależności od przypadku, planu działań naprawczych, w tym uzyskując odpowiednie zabezpieczenia umowne od swoich partnerów w zakresie, w jakim ich działania stanowią część łańcucha wartości (umowy kaskadowe). W przypadku uzyskania takich zabezpieczeń umownych zastosowanie ma ust. 5;
 - d) dokonania niezbędnych inwestycji, takich jak inwestycje w procesy i infrastrukturę w zakresie zarządzania lub produkcji, w celu zapewnienia zgodności z ust. 1, 2 i 3;
 - e) zapewnienia ukierunkowanego i proporcjonalnego wsparcia dla MŚP, z którymi przedsiębiorstwo utrzymuje stałe relacje biznesowe w sytuacjach, w których przestrzeganie kodeksu postępowania lub planu działań naprawczych zagroziłoby rentowności MŚP;
 - f) zgodnie z prawem Unii, w tym prawem konkurencji, do współpracy z innymi podmiotami, w tym, w stosownych przypadkach, w celu zwiększenia zdolności przedsiębiorstwa do powstrzymania niekorzystnego skutku, w szczególności jeżeli żadne inne działanie nie jest odpowiednie ani skuteczne.
4. Jeżeli chodzi o rzeczywiste niekorzystne skutki, których nie można powstrzymać ani odpowiednio ograniczyć za pomocą środków określonych w ust. 3, przedsiębiorstwo może dążyć do zawarcia umowy z partnerem, z którym łączy je pośrednie relacje, w celu zapewnienia zgodności z kodeksem postępowania lub planem działań naprawczych przedsiębiorstwa. W przypadku zawarcia takiej umowy zastosowanie ma ust. 5.
5. Zabezpieczeniom umownym lub umowie powinny towarzyszyć odpowiednie środki sprawdzania zgodności. Do celów sprawdzania zgodności przedsiębiorstwo może odnieść się do odpowiednich inicjatyw branżowych lub niezależnej weryfikacji zewnętrznej.
- Jeżeli zabezpieczenia umowne zapewnia MŚP lub umowa zostaje zawarta z MŚP, należy określić sprawiedliwe, rozsądne i niedyskryminujące warunki. Jeżeli środki sprawdzania zgodności realizuje się wobec MŚP, przedsiębiorstwo ponosi koszt niezależnej weryfikacji zewnętrznej.
6. Jeżeli chodzi o rzeczywiste niekorzystne skutki w rozumieniu ust. 1, których nie można powstrzymać ani których zakresu nie można zminimalizować za pomocą środków

określonych w ust. 3, 4 i 5, przedsiębiorstwo powstrzymuje się od nawiązywania nowych lub rozszerzania istniejących relacji z partnerem, z którym lub z którego łańcuchem wartości wiąże się dany skutek, a także, jeśli uprawnia ich do tego prawo regulujące ich relacje, podejmuje jedno z następujących działań:

- a) czasowo zawiesza stosunki handlowe z danym partnerem, a jednocześnie podejmuje starania na rzecz powstrzymania tych niekorzystnych skutków lub zminimalizowania ich zakresu, albo
- b) rozwiązuje relacje biznesowe w odniesieniu do danej działalności, jeśli niekorzystne skutki uznaje się za poważne.

Państwa członkowskie przewidują możliwość rozwiązania relacji biznesowych nawiązanych na podstawie umów podlegających ich prawu.

7. Na zasadzie odstępstwa od ust. 6 lit. b), jeżeli przedsiębiorstwa, o których mowa w art. 3 lit. a) ppkt (iv), udzielają kredytów lub pożyczek lub świadczą inne usługi finansowe, takie przedsiębiorstwa nie są zobowiązane do rozwiązania umowy o udzielenie kredytu lub pożyczki lub o świadczenie innych usług finansowych, jeżeli zasadne jest oczekiwanie, że będzie to ze szkodą dla jednostki, wobec której usługa ta jest świadczona.

Artykuł 9

Procedura rozpatrywania skarg

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa umożliwiły osobom i organizacjom wymienionym w ust. 2 złożenie do nich skarg, jeżeli te osoby lub organizacje mają uzasadnione obawy dotyczące rzeczywistych lub potencjalnych niekorzystnych skutków dla praw człowieka i dla środowiska w zakresie własnej działalności przedsiębiorstw, działalności ich jednostek zależnych i ich łańcuchów wartości.
2. Państwa członkowskie zapewniają możliwość składania skarg przez:
 - a) osoby, które są dotknięte niekorzystnymi skutkami lub mają uzasadnione podstawy, by sądzić, że mogą być nimi dotknięte;
 - b) związki zawodowe i innych przedstawicieli pracowników reprezentujących osoby pracujące w danym łańcuchu wartości;
 - c) organizacje społeczeństwa obywatelskiego działające w obszarach związanych z danym łańcuchem wartości.
3. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa ustanowiły procedurę rozpatrywania skarg, o których mowa w ust. 1, w tym procedurę stosowaną w przypadku, gdy przedsiębiorstwo uznaje daną skargę za bezzasadną, oraz poinformowały odpowiednich pracowników i związki zawodowe o takich procedurach. Państwa członkowskie zapewniają, aby w przypadku należycie uzasadnionej skargi niekorzystny skutek będący przedmiotem skargi został uznany za zidentyfikowany w rozumieniu art. 6.

4. Państwa członkowskie zapewniają, aby skarżący miał prawo do:
- a) żądania od przedsiębiorstwa podjęcia odpowiednich działań następczych w związku ze skargą, którą złożyli na podstawie ust. 1, oraz
 - b) spotkania z przedstawicielami przedsiębiorstwa na odpowiednim szczeblu w celu omówienia potencjalnych lub rzeczywistych poważnych niekorzystnych skutków, które są przedmiotem skargi.

Artykuł 10

Monitorowanie

Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa przeprowadzały okresowe oceny własnej działalności i środków, działalności i środków jednostek zależnych oraz – jeśli jest to związane z łańcuchami wartości przedsiębiorstwa – działalności i środków w ramach stałych relacji biznesowych, celem monitorowania skuteczności identyfikowania, łagodzenia, minimalizowania i powstrzymania niekorzystnych skutków dla praw człowieka i dla środowiska oraz zapobiegania takim skutkom. Takie oceny opierają się, w stosownych przypadkach, na wskaźnikach jakościowych i ilościowych oraz są przeprowadzane co najmniej co 12 miesięcy i zawsze, gdy istnieją uzasadnione podstawy, by sądzić, że mogło pojawić się znaczące nowe ryzyko wystąpienia takich niekorzystnych skutków. Zgodnie z wynikami takich ocen aktualizuje się politykę należytej staranności.

Artykuł 11

Komunikacja

Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa, które nie podlegają wymogom sprawozdawczym przewidzianym w art. 19a i 29a dyrektywy 2013/34/UE, przekazywały informacje dotyczące kwestii objętych niniejszą dyrektywą poprzez publikowanie na swojej stronie internetowej sprawozdania rocznego w języku zwyczajowo używanym w sferze biznesu międzynarodowego. Publikacja tego sprawozdania następuje do dnia 30 kwietnia każdego roku i obejmuje poprzedni rok kalendarzowy.

Komisja przyjmuje akty delegowane dotyczące treści i kryteriów takiego sprawozdania, o którym mowa w ust. 1, zgodnie z art. 28, i w aktach tych określa informacje dotyczące opisu należytej staranności, potencjalnych i rzeczywistych niekorzystnych skutków i podejmowanych w związku z nimi działań.

Artykuł 12

Wzorcowe klauzule umowne

Celem wsparcia przedsiębiorstw, aby pomóc im w spełnieniu wymogów art. 7 ust. 2 lit. b) i art. 8 ust. 3 lit. c), Komisja przyjmie wytyczne dotyczące dobrowolnych wzorcowych klauzul umownych.

Artykuł 13

Wytyczne

Celem zapewnienia wsparcia przedsiębiorstwom lub organom państw członkowskich w zakresie sposobu, w jaki przedsiębiorstwa powinny wypełniać swoje obowiązki w zakresie należytej staranności, Komisja – we współpracy z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami, Agencją Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Europejską Agencją Środowiska i w razie potrzeby organami międzynarodowymi posiadającymi wiedzę specjalistyczną w zakresie należytej staranności – może wydać wytyczne, w tym wytyczne dotyczące konkretnych sektorów lub konkretnych niekorzystnych skutków.

Artykuł 14

Środki towarzyszące

1. Państwa członkowskie tworzą i obsługują, indywidualnie lub łącznie, specjalne strony internetowe, platformy lub portale w celu udzielania informacji przedsiębiorstwom i partnerom, z którymi przedsiębiorstwa utrzymują stałe relacje biznesowe w ramach łańcuchów wartości, i wspierania ich w podejmowanych przez nie staraniach służących spełnieniu obowiązków wynikających z niniejszej dyrektywy. Na szczególne traktowanie w tym zakresie zasługują MŚP obecne w łańcuchach wartości przedsiębiorstw.
2. Bez uszczerbku dla mających zastosowanie zasad pomocy państwa państwa członkowskie mogą wspierać MŚP finansowo.
3. Komisja może uzupełnić środki wsparcia zapewnione przez państwa członkowskie w oparciu o istniejące działania UE w celu wspierania przestrzegania zasad należytej staranności w Unii i państwach trzecich oraz może opracować nowe środki, w tym może ułatwić realizację wspólnych inicjatyw zainteresowanych stron, aby pomóc przedsiębiorstwom w wypełnianiu ich obowiązków.
4. Przedsiębiorstwa mogą opierać się na projektach branżowych i inicjatywach z udziałem wielu zainteresowanych stron w celu wsparcia realizacji swoich obowiązków, o których mowa w art. 5–11 niniejszej dyrektywy, w zakresie, w jakim takie projekty i inicjatywy są odpowiednie, aby wspierać wypełnianie tych obowiązków. Komisja i państwa członkowskie mogą ułatwić rozpowszechnianie informacji dotyczących takich projektów lub inicjatyw i ich rezultatów. Komisja, we współpracy z państwami członkowskimi, może wydać wytyczne dotyczące oceny adekwatności projektów branżowych i inicjatyw z udziałem wielu zainteresowanych stron.

Artykuł 15

Przeciwdziałanie zmianie klimatu

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa, o których mowa w art. 2 ust. 1 lit. a) i art. 2 ust. 2 lit. a), przyjęły plan służący zapewnieniu, że model biznesowy i strategia przedsiębiorstwa są spójne z założeniami procesu przechodzenia na gospodarkę zrównoważoną oraz z celem polegającym na ograniczeniu globalnego

ocieplenia do 1,5 °C zgodnie z postanowieniami porozumienia paryskiego. W tym planie należy przede wszystkim wskazać – na podstawie informacji, do których przedsiębiorstwo ma racjonalny dostęp – w jakim stopniu zmiana klimatu stanowi ryzyko związane z działalnością przedsiębiorstwa lub obszar, na który ma ona wpływ.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby w przypadku gdy zmiana klimatu jest lub powinna być uznawana za główne ryzyko związane z działalnością przedsiębiorstwa lub obszar, na który działalność ta ma główny wpływ, przedsiębiorstwo włącza do swojego planu cele redukcji emisji.
3. Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa należycie uwzględniały wywiązanie się z obowiązków, o których mowa w ust. 1 i 2, przy ustalaniu wynagrodzenia zmiennego, jeśli wynagrodzenie zmienne jest powiązane z wkładem dyrektora w realizację strategii biznesowej przedsiębiorstwa oraz jego długoterminowych interesów i zrównoważonego rozwoju.

Artykuł 16

Upoważniony przedstawiciel

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby każde przedsiębiorstwo, o którym mowa w art. 2 ust. 2, wyznaczyło osobę prawną lub fizyczną na swojego upoważnionego przedstawiciela, z siedzibą lub miejscem zamieszkania w jednym z państw członkowskich, w których przedsiębiorstwo to prowadzi swoją działalność. Wyznaczenie jest ważne po jego potwierdzeniu poprzez akceptację ze strony upoważnionego przedstawiciela.
2. Państwa członkowskie zapewniają, aby nazwę lub imię i nazwisko, adres, adres poczty elektronicznej i numer telefonu upoważnionego przedstawiciela przekazano organowi nadzorcemu w państwie członkowskim, w którym dany upoważniony przedstawiciel ma miejsce zamieszkania lub siedzibę. Państwa członkowskie zapewniają, aby upoważniony przedstawiciel był zobowiązany do przedstawienia, na wniosek, egzemplarza dokumentu potwierdzającego wyznaczenie w języku urzędowym danego państwa członkowskiego dowolnemu organowi nadzorcemu.
3. Państwa członkowskie zapewniają, aby informację o tym, że dane przedsiębiorstwo jest przedsiębiorstwem w rozumieniu art. 2 ust. 2, przekazano organowi nadzorcemu w państwie członkowskim, w którym upoważniony przedstawiciel ma miejsce zamieszkania lub siedzibę, oraz, gdy jest to inny organ, organowi nadzorcemu w państwie członkowskim, w którym przedsiębiorstwo osiągnęło największą część przychodów netto ze sprzedaży w Unii w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy.
4. Państwa członkowskie zapewniają, aby każde przedsiębiorstwo upoważniło swojego upoważnionego przedstawiciela do otrzymywania od organów nadzorczych wiadomości dotyczących wszystkich kwestii niezbędnych do przestrzegania i egzekwowania przepisów krajowych transponujących niniejszą dyrektywę. Przedsiębiorstwa są zobowiązane do przekazania swojemu upoważnionemu przedstawicielowi uprawnień i zasobów niezbędnych przy współpracy z organami nadzorczymi.

Artykuł 17

Organy nadzorcze

1. Każde państwo członkowskie wyznacza co najmniej jeden organ nadzorczy do celów nadzorowania przestrzegania obowiązków określonych w przepisach krajowych przyjętych na podstawie art. 6–11 i art. 15 ust. 1 i 2 („organ nadzorczy”).
2. Jeżeli chodzi o przedsiębiorstwa, o których mowa w art. 2 ust. 1, właściwym organem nadzorczym jest organ nadzorczy państwa członkowskiego, w którym przedsiębiorstwo ma siedzibę statutową.
3. Jeżeli chodzi o przedsiębiorstwa, o których mowa w art. 2 ust. 2, właściwym organem nadzorczym jest organ nadzorczy państwa członkowskiego, w którym przedsiębiorstwo ma oddział. Jeżeli dane przedsiębiorstwo nie ma oddziału w żadnym państwie członkowskim lub ma oddziały znajdujące się w innych państwach członkowskich, właściwym organem nadzorczym jest organ nadzorczy w państwie członkowskim, w którym przedsiębiorstwo to osiągnęło największą część przychodów netto ze sprzedaży w Unii w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy przed datą wskazaną w art. 30 lub dniem, w którym dane przedsiębiorstwo po raz pierwszy spełniło kryteria określone w art. 2 ust. 2, w zależności od tego, która z tych dat jest późniejsza.

Przedsiębiorstwa, o których mowa w art. 2 ust. 2, mogą – na podstawie zmiany okoliczności, w wyniku której dane przedsiębiorstwo uzyskuje większość przychodów w Unii w innym państwie członkowskim – przedstawić uzasadniony wniosek o zmianę organu nadzorczego właściwego w sprawie uregulowania kwestii objętych zakresem stosowania niniejszej dyrektywy w odniesieniu do przedsiębiorstwa, które złożyło wniosek.

4. Jeżeli dane państwo członkowskie wyznacza więcej niż jeden organ nadzorczy, wówczas państwo to musi zapewnić, aby odpowiednie kompetencje tych organów zostały wyraźnie określone, a organy te ściśle i skutecznie ze sobą współpracowały.
5. Państwa członkowskie mogą wyznaczyć organy sprawujące nadzór nad regulowanymi przedsiębiorstwami finansowymi również jako organy nadzorcze do celów niniejszej dyrektywy.
6. W terminie wskazanym w art. 30 ust. 1 lit. a) państwa członkowskie przekazują Komisji nazwy i dane kontaktowe organów nadzorczych wyznaczonych zgodnie z niniejszym artykułem, a także, jeżeli wyznaczono kilka organów nadzorczych, ich kompetencje. Państwa członkowskie informują Komisję o wszelkich zmianach tych danych.
7. Komisja podaje do wiadomości publicznej, w tym na swojej stronie internetowej, wykaz organów nadzorczych. Komisja regularnie aktualizuje wykaz na podstawie informacji otrzymanych od państw członkowskich.
8. Państwa członkowskie gwarantują niezależność organów nadzorczych i zapewniają, aby organy te oraz wszystkie osoby zatrudnione przez nie obecnie lub w przyszłości, a także działający w imieniu tych organów audytorzy lub eksperci, wykonywali swoje uprawnienia w sposób bezstronny, przejrzysty i z należyтым poszanowaniem

obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej. W szczególności państwa członkowskie zapewniają, aby organy te były pod względem prawnym i funkcjonalnym niezależne od przedsiębiorstw objętych zakresem niniejszej dyrektywy lub innych interesów rynkowych, aby ich personel i osoby odpowiedzialne za zarządzanie nimi były wolne od konfliktów interesów, były objęte wymogami w zakresie poufności oraz aby powstrzymywały się od wszelkich czynności sprzecznych ze swoimi obowiązkami.

Artykuł 18

Uprawnienia organów nadzorczych

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby organy nadzorcze miały odpowiednie uprawnienia i zasoby do wykonywania zadań powierzonych im na mocy niniejszej dyrektywy, w tym prawo do żądania informacji i prowadzenia postępowań wyjaśniających związanych z wypełnianiem obowiązków określonych w niniejszej dyrektywie.
2. Organ nadzorczy może wszcząć postępowanie wyjaśniające z urzędu lub w związku z uzasadnionymi obawami, które zostały mu zgłoszone zgodnie z art. 19, jeżeli uzna, że posiada wystarczające informacje wskazujące na możliwe niewywiązanie się przez przedsiębiorstwo z zobowiązań przewidzianych w przepisach krajowych przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy.
3. Inspekcje przeprowadza się zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskiego, w którym ma miejsce inspekcja, i po uprzednim ostrzeżeniu przedsiębiorstwa, z wyjątkiem sytuacji, gdy uprzednie powiadomienie zmniejsza skuteczność inspekcji. Jeżeli w ramach tego postępowania wyjaśniającego organ nadzorczy chce przeprowadzić inspekcję na terytorium państwa członkowskiego innego niż jego państwo, zwraca się o pomoc organu nadzorczego w tym państwie członkowskim zgodnie z art. 21 ust. 2.
4. Jeżeli w wyniku działań podjętych na podstawie ust. 1 i 2 organ nadzorczy stwierdzi nieprzestrzeganie przepisów krajowych przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy, wyznacza zainteresowanemu przedsiębiorstwu odpowiedni termin na podjęcie działań zaradczych, o ile działania takie są możliwe.

Zgodnie z, odpowiednio, art. 20 i 22 podjęcie działań zaradczych nie wyklucza nałożenia sankcji administracyjnych lub pociągnięcia do odpowiedzialności cywilnej w przypadku szkód.

5. Przy wykonywaniu swoich zadań organy nadzorcze mają co najmniej uprawnienia do:
 - a) nakazania zaprzestania naruszeń przepisów krajowych przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy, powstrzymania się od ponownego podejmowania danego zachowania oraz, w stosownych przypadkach, podjęcia działań zaradczych proporcjonalnych do naruszenia i koniecznych do jego zaprzestania;
 - b) nałożenia kar pieniężnych zgodnie z art. 20;
 - c) przyjęcia środków tymczasowych w celu uniknięcia ryzyka poważnej i nieodwracalnej szkody.

6. Jeżeli w systemie prawnym państwa członkowskiego nie przewidziano sankcji administracyjnych, niniejszy artykuł oraz art. 20 można stosować w ten sposób, że o zastosowanie sankcji wnosi właściwy organ nadzorczy, a nakłada ją właściwy sąd krajowy, pod warunkiem zapewnienia skuteczności tych sankcji i równoważności ich skutków względem sankcji administracyjnej nakładanej przez organ nadzorczy.
7. Państwa członkowskie zapewniają, aby każda osoba fizyczna lub prawna miała prawo do skutecznego środka ochrony prawnej przed sądem przeciwko prawnie wiążącej decyzji organu nadzorczego jej dotyczącej.

Artykuł 19

Uzasadnione obawy

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby osoby fizyczne i prawne były uprawnione do zgłaszania uzasadnionych obaw każdemu organowi nadzorczemu, jeżeli na podstawie obiektywnych okoliczności mają powody, aby sądzić, że przedsiębiorstwo nie przestrzega przepisów krajowych przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy („uzasadnione obawy”).
2. W przypadku gdy uzasadniona obawa podlega kompetencjom innego organu nadzorczego, organ, do którego zgłoszono taką obawę, przekazuje ją temu innemu organowi.
3. Państwa członkowskie zapewniają, aby organy nadzorcze oceniały uzasadnione obawy i w stosownych przypadkach wykonywały swoje uprawnienia, o których mowa w art. 18.
4. Organ nadzorczy informuje, jak najszybciej i zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa krajowego i prawa Unii, osobę, o której mowa w ust. 1, o wynikach oceny zgłoszonej przez tę osobę uzasadnionej obawy wraz z uzasadnieniem.
5. Państwa członkowskie zapewniają, aby osoby zgłaszające uzasadnioną obawę zgodnie z niniejszym artykułem i mające – zgodnie z prawem krajowym – prawnie uzasadniony interes w tej sprawie, miały możliwość skorzystania z procedur odwoławczych w sądzie lub innej bezstronnej instytucji publicznej w celu oceny decyzji, działań lub zaniechania działania organu nadzorczego pod kątem ich zgodności z prawem materialnym i formalnym.

Artykuł 20

Sankcje

1. Państwa członkowskie ustanawiają przepisy dotyczące sankcji mających zastosowanie w przypadku naruszeń przepisów krajowych przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy i podejmują wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia ich wykonywania. Przewidziane sankcje muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające.
2. Przy podejmowaniu decyzji o ewentualnym nałożeniu sankcji, a w przypadku decyzji o ich nałożeniu, przy określaniu ich charakteru i odpowiedniego poziomu, należy

należycie uwzględnić starania przedsiębiorstwa w celu podjęcia wszelkich działań zaradczych wymaganych od niego przez organ nadzorczy, wszelkie dokonane inwestycje i ukierunkowane wsparcie udzielone zgodnie z art. 7 i 8, a także współpracę z innymi podmiotami w celu przeciwdziałania niekorzystnym skutkom w łańcuchach wartości, w zależności od przypadku.

3. W przypadku nałożenia kar pieniężnych ich wysokość zależy od przychodów przedsiębiorstwa.
4. Państwa członkowskie zapewniają publikację wszelkich decyzji organów nadzorczych o nałożeniu sankcji z tytułu naruszenia przepisów niniejszej dyrektywy.

Artykuł 21

Europejska Sieć Organów Nadzorczych

1. Komisja ustanawia Europejską Sieć Organów Nadzorczych, w skład której wchodzi przedstawiciele organów nadzorczych. Sieć ułatwia współpracę organów nadzorczych oraz koordynację i dostosowanie praktyk organów nadzorczych w zakresie regulacji, prowadzenia postępowań wyjaśniających, nakładania sankcji i nadzoru, a także, w stosownych przypadkach, wymianę informacji między tymi organami.

Komisja może zaprosić agencje Unii dysponujące odpowiednią wiedzą ekspercką w dziedzinach objętych zakresem niniejszej dyrektywy do przyłączenia się do Europejskiej Sieci Organów Nadzorczych.

2. Organy nadzorcze przekazują sobie stosowne informacje i świadczą wzajemną pomoc w wykonywaniu swoich obowiązków oraz wprowadzają środki na rzecz skutecznej wzajemnej współpracy. Wzajemna pomoc obejmuje współpracę mającą na celu wykonywanie uprawnień, o których mowa w art. 18, w tym w odniesieniu do inspekcji oraz wniosków o udzielenie informacji.
3. Organy nadzorcze podejmują wszelkie odpowiednie kroki niezbędne do tego, aby odpowiedzi na wniosek innego organu nadzorczego o udzielenie pomocy udzielić bez zbędnej zwłoki i nie później niż w terminie 1 miesiąca od otrzymania wniosku. Kroki takie mogą obejmować w szczególności przekazanie stosownych informacji o przebiegu postępowania wyjaśniającego.
4. Wniosek o pomoc zawiera wszelkie niezbędne informacje, w tym cel i uzasadnienie wniosku. Organy nadzorcze wykorzystują informacje uzyskane na podstawie wniosku o udzielenie pomocy wyłącznie do celów, których dotyczył wniosek.
5. Wezwany organ nadzorczy informuje organ nadzorczy, od którego pochodzi wniosek, o rezultatach lub w stosownym przypadku o postępach lub środkach, które mają być zastosowane w związku z wnioskiem o udzielenie pomocy.
6. Organy nadzorcze nie pobierają od siebie nawzajem opłat z tytułu działań i środków zastosowanych na podstawie wniosku o udzielenie pomocy.

Organy nadzorcze mogą jednak uzgodnić zasady dokonywania wzajemnego zwrotu konkretnych wydatków poniesionych w wyniku świadczenia pomocy w wyjątkowych przypadkach.

7. Organ nadzorczy właściwy na podstawie art. 17 ust. 3 informuje Europejską Sieć Organów Nadzorczych o tym fakcie oraz o wszelkich wnioskach o zmianę właściwego organu nadzorczego.
8. Jeżeli istnieją wątpliwości co do przydziału kompetencji, informacje, na których opiera się ten przydział, zostaną przekazane Europejskiej Sieci Organów Nadzorczych, która może koordynować starania na rzecz znalezienia rozwiązania.

Artykuł 22

Odpowiedzialność cywilna

1. Państwa członkowskie zapewniają pociągnięcie przedsiębiorstw do odpowiedzialności za szkody, jeżeli:
 - a) nie wywiązały się z zobowiązań określonych w art. 7 i 8 oraz
 - b) takie niewywiązanie się z zobowiązań miało niekorzystne skutki, które należało zidentyfikować, zapobiec im, złagodzić je, powstrzymać lub zminimalizować ich zasięg za pomocą odpowiednich środków określonych w art. 7 i 8, i które doprowadziły do powstania szkody.
2. Niezależnie od ust. 1 państwa członkowskie zapewniają, aby w przypadku, gdy przedsiębiorstwo podjęło działania, o których mowa w art. 7 ust. 2 lit. b) i art. 7 ust. 4 lub art. 8 ust. 3 lit. c) i art. 8 ust. 5, nie ponosiło ono odpowiedzialności za szkody spowodowane niekorzystnymi skutkami wynikającymi z działań partnera pośredniego, z którym pozostaje w stałych relacjach biznesowych, chyba że ze względu na okoliczności sprawy nie można było racjonalnie oczekiwać, że faktycznie podjęte działania, w tym w zakresie sprawdzania zgodności, będą odpowiednie do tego, aby zapobiec tym niekorzystnym skutkom, złagodzić je, powstrzymać lub zminimalizować.

W ocenie istnienia i zakresu odpowiedzialności zgodnie z niniejszym ustępem należy należycie uwzględnić podjęte dotychczas starania przedsiębiorstwa – w zakresie, w jakim dotyczą bezpośrednio przedmiotowej szkody – w celu podjęcia wszelkich działań zaradczych wymaganych od niego przez organ nadzorczy, wszelkie dokonane inwestycje i ukierunkowane wsparcie udzielone zgodnie z art. 7 i 8, a także współpracę z innymi podmiotami w celu przeciwdziałania niekorzystnym skutkom w łańcuchach wartości.
3. Odpowiedzialność cywilna przedsiębiorstwa za szkody powstałe na mocy niniejszego przepisu pozostaje bez uszczerbku dla odpowiedzialności cywilnej jego jednostek zależnych lub bezpośrednich i pośrednich partnerów biznesowych w łańcuchu wartości.
4. Zasady odpowiedzialności cywilnej wynikające z niniejszej dyrektywy pozostają bez uszczerbku dla unijnych lub krajowych przepisów dotyczących odpowiedzialności cywilnej związanej z niekorzystnymi skutkami dla praw człowieka lub niekorzystnymi skutkami dla środowiska, które przewidują odpowiedzialność w sytuacjach nieobjętych niniejszą dyrektywą lub przewidujących odpowiedzialność surowszą niż niniejsza dyrektywa.

5. Państwa członkowskie zapewniają, aby odpowiedzialność przewidziana w przepisach prawa krajowego transponujących niniejszy artykuł miała nadrzędne, bezwzględnie obowiązujące zastosowanie w przypadkach, gdy prawo właściwe dla roszczeń w tym zakresie nie jest prawem państwa członkowskiego.

Artykuł 23

Zgłaszanie naruszeń i ochrona osób dokonujących zgłoszeń

W odniesieniu do przypadków zgłaszania wszystkich naruszeń niniejszej dyrektywy oraz w kwestiach ochrony osób zgłaszających takie naruszenia zastosowanie mają przepisy dyrektywy (UE) 2019/1937.

Artykuł 24

Wsparcie publiczne

Państwa członkowskie zapewniają, aby przedsiębiorstwa składające wnioski o wsparcie publiczne zaświadczyły, że nie zostały na nie nałożone żadne sankcje z tytułu niewywiązania się z zobowiązań wynikających z niniejszej dyrektywy.

Artykuł 25

Obowiązek dyrektorów w zakresie dbałości

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby dyrektorzy przedsiębiorstw, o których mowa w art. 2 ust. 1, wypełniając swój obowiązek działania w najlepszym interesie przedsiębiorstwa, brali pod uwagę konsekwencje swoich decyzji dla kwestii zrównoważonego rozwoju, w tym, w stosownych przypadkach, praw człowieka, zmiany klimatu i konsekwencji dla środowiska, w tym w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej.
2. Państwa członkowskie zapewniają, aby ich przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne przewidujące naruszenie obowiązków dyrektorów miały zastosowanie również do przepisów niniejszego artykułu.

Artykuł 26

Ustanawianie mechanizmów należytej staranności i sprawowanie nad nimi nadzoru

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby dyrektorzy przedsiębiorstw, o których mowa w art. 2 ust. 1, byli odpowiedzialni za wprowadzenie działań w zakresie należytej staranności, o których mowa w art. 4, i sprawowanie nad nimi nadzoru, w szczególności polityki należytej staranności, o której mowa w art. 5, z należyтым uwzględnieniem odpowiedniego wkładu zainteresowanych stron i organizacji społeczeństwa obywatelskiego. W tej kwestii dyrektorzy odpowiadają przed radą dyrektorów.
2. Państwa członkowskie zapewniają podjęcie przez dyrektorów działań mających na celu dostosowanie strategii przedsiębiorstwa w taki sposób, aby uwzględniała rzeczywiste

i potencjalne niekorzystne skutki określone zgodnie z art. 6 oraz wszelkie środki podjęte zgodnie z art. 7–9.

Artykuł 27

Zmiana dyrektywy (UE) 2019/1937

W pkt E.2 części I załącznika do dyrektywy (UE) 2019/1937 dodaje się ppkt w brzmieniu:

„(vi) [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady ... z dnia ... w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937^{*+}]”

Artykuł 28

Wykonywanie przekazanych uprawnień

1. Powierzenie Komisji uprawnień do przyjmowania aktów delegowanych podlega warunkom określonym w niniejszym artykule.
2. Uprawnienia do przyjmowania aktów delegowanych, o których mowa w art. 11, powierza się Komisji na czas nieokreślony.
3. Przekazanie uprawnień, o którym mowa w art. 11, może zostać w dowolnym momencie odwołane przez Parlament Europejski lub przez Radę. Decyzja o odwołaniu kończy przekazanie określonych w niej uprawnień. Decyzja o odwołaniu staje się skuteczna następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* lub w późniejszym terminie określonym w tej decyzji. Nie wpływa ona na ważność już obowiązujących aktów delegowanych.
4. Przed przyjęciem aktu delegowanego Komisja konsultuje się z ekspertami wyznaczonymi przez każde państwo członkowskie zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa.
5. Niezwłocznie po przyjęciu aktu delegowanego Komisja przekazuje go równocześnie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.
6. Akt delegowany przyjęty na podstawie art. 11 wchodzi w życie tylko wówczas, gdy ani Parlament Europejski, ani Rada nie wyraziły sprzeciwu w terminie dwóch miesięcy od przekazania tego aktu Parlamentowi Europejskiemu i Radzie, lub gdy przed upływem tego terminu zarówno Parlament Europejski, jak i Rada poinformowały Komisję, że nie

⁺ Dz.U.: Proszę wstawić w tekście numer i datę dyrektywy zawartej w dokumencie ...,i odniesienie do Dz.U. tej dyrektywy w przypisie.

wniosą sprzeciwu. Termin ten przedłuża się o dwa miesiące z inicjatywy Parlamentu Europejskiego lub Rady.

Artykuł 29

Przeгляд

Nie później niż do dnia [*Urząd Publikacji – proszę wstawić datę = 7 lat po dacie wejścia w życie niniejszej dyrektywy*] Komisja przedkłada Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie z wykonania niniejszej dyrektywy. Sprawozdanie obejmuje ocenę skuteczności niniejszej dyrektywy w realizacji jej celów oraz ocenę następujących kwestii:

- a) czy konieczne jest obniżenie progów dotyczących liczby pracowników i przychodów netto ze sprzedaży określonych w art. 2 ust. 1;
- b) czy wykaz sektorów w art. 2 ust. 1 lit. b) wymaga zmiany, między innymi w celu dostosowania go do wytycznych Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju;
- c) czy załącznik wymaga zmiany, między innymi w świetle sytuacji międzynarodowej;
- d) czy należy rozszerzyć art. 4–14 o negatywny wpływ na klimat.

Artykuł 30

Transpozycja

1. Państwa członkowskie przyjmują i publikują, najpóźniej do dnia [*do wstawienia przez Urząd Publikacji: 2 lata od dnia wejścia w życie niniejszej dyrektywy*], przepisy wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy. Niezwłocznie przekazują Komisji tekst tych przepisów.

Państwa członkowskie stosują te przepisy w następujący sposób:

- a) od dnia [*do wstawienia przez Urząd Publikacji: 2 lata od dnia wejścia w życie niniejszej dyrektywy*] w odniesieniu do przedsiębiorstw, o których mowa w art. 2 ust. 1 lit. a) oraz art. 2 ust. 2 lit. a);
- b) od dnia [*do wstawienia przez Urząd Publikacji: 4 lata od dnia wejścia w życie niniejszej dyrektywy*] w odniesieniu do przedsiębiorstw, o których mowa w art. 2 ust. 1 lit. b) oraz art. 2 ust. 2 lit. b);

Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określone są przez państwa członkowskie.

2. Państwa członkowskie przekazują Komisji tekst podstawowych przepisów prawa krajowego przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.

Artykuł 31

Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Artykuł 32

Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich.

Sporządzono w Brukseli dnia [...] r.

*W imieniu Parlamentu Europejskiego
Przewodnicząca*

*W imieniu Rady
Przewodniczący*